

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedra**

Agnė Jakštaitė,
V kurso, Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės
studijų šakos studentė

**Magistro darbas
ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas:
poveikis duomenų apsaugos teisei**

Vadovas: lekt. dr. Julius Zaleskis
Recenzentė: lekt. dr. Laura Paškevičienė

Vilnius
2018

Turinys

Sąvokos ir sutrumpinimai	2
Įvadas	4
1. Duomenų apsaugos teisės raida	9
1.1. Duomenų apsaugos teisės samprata.....	9
1.1.1. <i>Privatumo koncepcija kaip duomenų apsaugos teisės atsiradimo prielaida</i>	9
1.1.2. <i>Asmens duomenų samprata</i>	12
1.1.3 <i>Duomenų subjekto samprata</i>	17
1.2 <i>Duomenų apsaugos teisės šaltiniai</i>	22
1.2.1 <i>Europos duomenų apsaugos teisės raida ir pagrindiniai šaltiniai</i>	23
1.2.2 <i>Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės šaltiniai</i>	29
2. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas kaip duomenų apsaugos teisės šaltinis	34
3. ES bendrojo duomenų apsaugos reglamento naujojo teisinio reguliavimo analizė ir poveikis duomenų apsaugos teisei	38
3.1 Duomenų apsaugos principų reforma	38
3.2 Duomenų subjekto sutikimo, kaip vieno iš teisėtų duomenų tvarkymo pagrindų, reikalavimai.....	43
3.3. Duomenų subjekto teisių analizė	48
3.4 Duomenų valdytojo pareigų ir atsakomybės turinys	58
Išvados	65
Literatūros sąrašas.....	68
Santrauka.....	82
Summary	83

Sąvokos ir sutrumpinimai

Asmens duomenys	(angl. <i>personal data</i>) bet kuri informacija, susijusi su asmeniu (duomenų subjektu), kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta
Bendras duomenų apsaugos reglamentas arba Reglamentas	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB
Chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
Duomenų apsaugos direktyva arba Direktyva	Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 95/46/EB (95/46/EB) dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo
Duomenų subjektas	(angl. <i>data subject</i>) fizinis asmuo, kurio asmeniniai duomenys yra renkami, laikomi ir tvarkomi
Duomenų subjekto teisės	(angl. <i>rights of data subject</i>) teisiniame reglamentavime numatytos specifinės teisės, įgalinančios duomenų subjektą kontroliuoti kas vyksta su jo asmens duomenimis, o taip pat nustatančios tokios kontrolės įgyvendinimo ribas
Duomenų valdytojas	(angl. <i>data controller</i>) fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar kitas organas, kuris vienas ar drauge su kitais nustato asmens duomenų tvarkymo tikslus, sąlygas ir būdus
Duomenų tvarkytojas	(angl. <i>data processor</i>) fizinis arba juridinis asmuo, valdžios institucija, agentūra ar bet kuris kitas organas, kuris duomenų valdytojo pavedimu tvarko asmens duomenis
Duomenų tvarkymas	(angl. <i>data processing</i>) bet kuri operacija ar operacijų rinkinys, automatiniais arba neautomatiniais būdais atliekamus su asmens duomenimis, kaip antai: rinkimas, užrašymas, rūšiavimas, saugojimas, adaptavimas ar keitimas, atgaminimas, paieška, naudojimas, atskleidimas perduodant, platinant ar kitu būdu padarant juos prieinamus, išdėstymas reikiama tvarka ar sujungimas derinant, blokavimas, trynimasis ar naikinimas
EŽTK arba Konvencija	Europos Žmogaus Teisių ir Pagrindinių Laisvių Konvencija

Gairės	1980 m. rugsėjo 23 d. Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos Rekomendacija dėl Asmens privatumo apsaugos ir asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių gairių
Konvencija Nr. 108	Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, ETS Nr.108
Priežiūros institucija	(angl. <i>supervisory authority</i>) nepriklausoma institucija, kuri yra atsakinga už duomenų tvarkymo procesų priežiūrą nustatytoje jurisdikcijoje; kompetentingų asmenų konsultavimą dėl teisinių bei administracinių procesų, susijusių su asmens duomenų tvarkymu; duomenų subjektų skundų sprendimą dėl galimai pažeistų jų teisių, susijusių su duomenų apsauga

Įvadas

Temos aktualumas. Pastaraisiais dešimtmečiais, sparčiai vystantis informacinėms technologijoms, o informacijai beveik be apribojimų keliaujant visame pasaulyje, sparčiai keičiasi ir visuomenės suvokimas apie privatumą bei asmens duomenų apsaugą. XX-ame amžiuje teisė į privatumą įgavo ir teisinį pavidalą – atsirado tarptautinės bendruomenės pripažintos teisinės normos, vėliau – atskirų valstybių asmens duomenų apsaugą reguliuojantys teisės aktai, vystėsi teismų praktika bei teisės doktrina. Išskiriant vis konkretesnių detalių privatumo reglamentavime galima pastebėti asmens duomenų apsaugos koncepcijos atsiradimą. 1967 m. garsaus amerikiečių teisės mokslininko Alan F. Westin pasiūlytas naujas požiūris į privatumą pabrėžė asmeninės informacijos kontrolę, kur duomenų subjektas užima itin svarbią vietą¹.

Atsiradus internetui, teisės į privatumą sąvoka mokslinėje doktrinoje dar labiau pakinta. XXI a. inovacijų ir technologinių galimybių vystymosi kontekste galima kalbėti apie besikeičiantį požiūrį į asmens privatumą ir jo apsaugą. D. Solove, kalbėdamas apie vartotojų lūkesčius dėl teisės į privatumą užtikrinimo, sako, kad šiandien dieną teisės į privatumą užtikrinimas yra grindžiamas asmeninės informacijos sklaidos ir prieigos idėja bei efektyvia paties duomenų subjekto atliekama informacijos kontrole². Viena reikšmingiausių figūrų teisės į privatumą tyrimuose tampa duomenų subjektas bei jo galimybės apsaugoti savo teises.

Pastaraisiais metais asmens duomenų apsauga tampa viena iš pamatinių pagrindinių žmogaus teisių ir įgyja vis didesnę reikšmę dabartinėje visuomenėje. Tai galima matyti iš 2009 m. įsigaliojusios Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos³, kurioje asmens duomenų apsauga yra įtraukiama į pagrindinių žmogaus teisių sąrašą. Europos duomenų apsaugos teisės epogėjumi laikomas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas šio dar nepradėjus taikyti įplieskė diskusijas apie asmens duomenų apsaugą.

Šios temos aktualumą suponuoja tai, kad Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, kuris nagrinėjamas visame darbe, šiuo metu dar nėra taikomas, todėl nėra egzistuojančios Reglamento taikymo praktikos, Europos Sąjungos ir valstybių narių teismų sprendimų, kuriais paprastai yra remiamasi nagrinėjant teisės akto turinį bei jo taikymo problemas.

---

¹ WESTIN, Alan. Privacy and Freedom. *Washington and Lee Law Review*, 1968, Vol. 25, Issue 1, p. 166-170, [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3659&context=wlulr>>.

² SOLOVE, D. Understanding Privacy. The George Washington University Law School, *Public law and legal theory working paper*, 2008, No. 420 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.usdrinc.com/downloads/Privacy.pdf>>.

³ 2012 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL C 326*, 2012, p. 391—407.

Šios temos aktualumas pasireiškia ir tuo, kad darbe nagrinėjami visi esminiai Bendrojo duomenų apsaugos reglamento aspektai, neabejotinai pakeisiantys iki šiol buvusią duomenų apsaugos teisės praktiką. Taip pat nagrinėjamas praktinis Reglamento įgyvendinimas bei galimos kilti problemos. Reglamento taikymo galimų problemų įvardijimas bei įvertinimas lemia šio darbo praktinį pritaikomumą duomenų valdytojams ir tvarkytojams įgyvendinant Reglamento reikalavimus.

Darbo tikslas – išanalizavus Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimų turinį, atskleisti šioje teisės srityje egzistuojančius atitinkamo reguliavimo ir teisių apsaugos trūkumus bei galimas kilti Reglamento taikymo problemas. Trumpai paaiškintina, kad atsižvelgiant į tai, jog Reglamentas taikomas Europos Sąjungoje bei asmens duomenų perdavimui į trečiąsias šalis (kai šie duomenys perduodami iš valstybių narių), Reglamento poveikis vertintinas Europos ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės kontekste.

Darbo uždaviniai. Nuosekliai siekiant aukščiau nurodyto tikslo iškeliami tokie uždaviniai:

1. Atskleisti duomenų apsaugos teisės sampratą išnagrinėjant privatumo koncepcijos, kaip duomenų apsaugos teisės atsiradimo pagrindo, esminius aspektus, duomenų apsaugos teisės objekto bei duomenų subjekto sampratas;
2. Išnagrinėti svarbiausių Europos ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės šaltinių turinį;
3. Išnagrinėti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, kaip duomenų apsaugos teisės šaltinio svarbiausius aspektus;
4. Atskleisti Reglamentu įtvirtintų naujų duomenų apsaugos teisės principų turinį;
5. Išnagrinėti duomenų subjekto sutikimo dėl asmens duomenų tvarkymo bei teisių turinį ir įvardinti Reglamentu įtvirtintų duomenų apsaugos teisės pakeitimų galimas taikymo problemas;
6. Atskleisti Bendrojo duomenų apsaugos reglamentu įtvirtintų naujų duomenų valdytojų pareigų turinį bei tokių pareigų įgyvendinime galimas kilti problemas.

Tyrimo objektas. Tyrime analizuojamas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento teisinis reguliavimas, analizę koncentruojant ties Reglamento įtvirtintas naujais duomenų apsaugos reikalavimais duomenų apsaugos teisės kontekste. Probleminiai šio darbo aspektai nagrinėjami duomenų subjektų teisių bei duomenų valdytojų ir tvarkytojų, t.y. pagrindinių Reglamentą įgyvendinančių subjektų pareigų kontekste. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamas Reglamento poveikis duomenų apsaugos teisei, darbe nagrinėjami ir Europos bei Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės šaltiniai, siekiant sudaryti

duomenų apsaugos teisės, egzistavusios iki Bendrojo duomenų apsaugos reglamento bendrą vaizdą bei ryškiausias bruožus.

Metodai. Siekiant visapusiškos nagrinėjamos temos analizės, darbe taikyti šie mokslinio tyrimo metodai: loginės analizės, sisteminės analizės, lyginamasis, istorinis, lingvistinis ir teleologinis metodai. Loginės analizės metodas buvo naudojamas viso tyrimo metu siekiant nuosekliai ištirti Reglamento teisinį reguliavimą, struktūriškai jungti argumentus, grupuoti nagrinėjamas problemas ir jų sprendimo būdus, suformuoti tyrimo koncepciją, įvykdyti išsikeltus tyrimo uždavinius. Sisteminės analizės metodas pasitelktas, interpretuojant Reglamento teisinį reguliavimą kitų Europos ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktų kontekste. Lyginamasis metodas buvo naudojamas analizuojant skirtingus Europos ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisinio reguliavimo ypatybes, be to, kaip kurioje vietoje, Europos duomenų apsaugos teisės tradicijos lyginamos su Jungtinių Amerikos Valstijų aktualiais teisiniais reguliavimais. Lyginamojo metodo taikymą šiame darbe papildė ir istorinis tyrimo metodas. Jis taikytas siekiant atskleisti asmens duomenų apsaugos raidą nuo žmogaus teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą bei kitų pamatinių žmogaus teisių ir vertybių, iki šiandienio duomenų apsaugos teisės reguliavimo. Be aukščiau paminėtų metodų, darbe aktyviai naudotas lingvistinis ir teleologinis metodai. Jis buvo reikšmingas atskleidžiant Reglamento normų turinį. Reglamento analizė lingvistiniu ir teleologiniu metodais padėjo šio teisės aktų turinį suvokti, nenukrypstant nuo jo priėmimo tikslų, įvertinti, ar nuostatos pakankamai aiškios, tikslios, o jomis apibrėžti reikalavimai gali būti vienareikšmiškai suvokti su asmens duomenų tvarkymu susijusių visuomeninių santykių dalyvių.

Darbo originalumas. Asmens duomenų apsauga yra itin plati teisinė sfera, todėl mokslinių darbų susijusių su asmens duomenų apsauga, ypatingai po Bendrojo duomenų apsaugos reglamento priėmimo, yra reikšmingai daug, tačiau pastebima tendencija, jog dažniausiai asmens duomenų apsaugai skirtuose moksliniuose darbuose dominuoja temos skirtos vienam konkrečiam Duomenų apsaugos direktyvos ar Reglamento aspektui, ar praktikoje kylančiai problemai, tuo tarpu bendresnio pobūdžio ir apimantys didesnę Reglamento reikalavimų dalį tyrinėjimai kol kas nėra gausūs. Tarp tokių darbų, kuriuose nagrinėjamas Reglamentas bei svarbiausi jame numatyti reikalavimai, paminėtini Giovanni Buttarelli⁴, Paul De Hert ir Vagelis Papakonstantinou moksliniai straipsniai⁵,

---

⁴ BUTTARELLI, Giovanni. The EU GDPR as a clarion call for a new global digital gold standard. *International Data Privacy Law*, 2016, Vol. 6, Issue 2, p. 77–78 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://academic.oup.com/idpl/article/6/2/77/2404469/The-EU-GDPR-as-a-clarion-call-for-a-new-global>>.

tačiau šiuose darbuose buvo analizuojamos tik kai kurios Reglamento naujovės bei galimi įgyvendinimo iššūkiai nesiekiant sudaryti bendro vaizdo, kaip Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas pakeis Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisę. Iš Lietuvos mokslininkų darbų paminėtini Juliaus Zaleskio straipsniai, kurių vienas skirtas duomenų apsaugos pareigūno klausimams⁶, tuo tarpu kitas mokslinis straipsnis nagrinėja Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatas sistemiškiau ir išsamiau sudarant vieną visumą⁷, tačiau viename straipsnyje išanalizuoti Reglamento nuostatų turinį, jų reikšmę bei galimą kilti problematiką yra neįmanoma pirmiausia dėl pačios Reglamento apimties. Galima sakyti, kad šis magistro darbas yra vienas pirmųjų didesnės apimties mokslinių darbų, kuriame sistemiškai nagrinėjamos ne tik Reglamento nuostatos, tačiau sudaromas ir bendras duomenų apsaugos teisės vaizdas, kurio kontekste ir yra vertintinas pats Reglamentas. Atsižvelgiant į tai, kad šio darbo rengimo metu Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas dar nebuvo taikomas, darbe aptariamos hipotetinės Reglamento reikalavimų įgyvendinimo problemos.

Svarbiausi šaltiniai. Svarbiausi teisės šaltiniai, kuriais remiamasi darbe yra Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas bei Duomenų apsaugos direktyva. Nagrinėjamos temos kontekste itin svarbios buvo ES 29 str. darbo grupės gairės, kuriose be kita ko, analizuojami svarbiausi naujojo duomenų apsaugos teisinio reguliavimo aspektai. Atsižvelgiant į tai, kad Reglamento aiškinimo teismų praktika yra neegzistuojanti, šiame darbe didžiausia apimtimi nagrinėjami įvairių autorių moksliniai straipsniai *International Data Privacy Law* ir *Computer Law & Security Review* teisės leidiniuose. Atskirai paminėtinos I. Petraitytės bei I. Malinauskaitės – Van De Castel daktaro disertacijos, kuriose nagrinėjami kai kurie ir šiame darbe aptariami duomenų apsaugos teisės aspektai, tačiau I. Petraitytės mokslinis darbas orientuotas į duomenų apsaugos teisės principus, o tuo tarpu I. Malinauskaitės – Van de Castel – į duomenų subjekto teisių įgyvendinimą virtualiuose socialiniuose tinkluose. Be kita ko, šiame darbe nagrinėjami ir kiti duomenų apsaugos teisės šaltiniai, galiojantys ne Europos Sąjungos, o platesniu mastu, taip pat ir rekomendacinio pobūdžio teisės aktai, kurių nuostatų

---

⁵ DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINO, Vagelis. The proposed data protection Regulation replacing Directive 95/46/EC: A sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2012, Vol. 28, Issue 2, p. 130-142 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.01.011>>; DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINO, Vagelis. The new General Data Protection Regulation: still a sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2016, Vol. 32, p. 179-190 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://daneshyari.com/article/preview/466369.pdf>>.

⁶ ZALESKIS, Julius. Duomenų apsaugos pareigūno veiklos pagrindai pagal ES bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. *Teisė*, 2017, t. 104, p. 159-168.

⁷ ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 45-54.

tęstinumą galime išvelgti ir šiuo metu galiojančiuose duomenų apsaugos teisės šaltiniuose. Teismų praktika šiame darbe naudojama atskleisti esamus duomenų apsaugos teisės aspektus, dėl kurių jau yra susiklosčiusi gausi taikymo praktika, tuo tarpu kiti elektroniniai šaltiniai, tokie kaip naujienų publikacijos ar atliktų tyrimų rezultatai šiame darbe naudojami pagrįsti darbo autorės nuomonę bei išvalgas, susijusias su atlikta Reglamento analize.

1. Duomenų apsaugos teisės raida

Siekiant visapusiškai ir išsamiai atskleisti nagrinėjamą temą, identifikuoti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento vietą ir poveikį duomenų apsaugos teisės kontekste, svarbu suprasti duomenų apsaugos teisės sampratą bei istorinę raidą. Atsižvelgiant į tai, šioje darbo dalyje atliekama duomenų apsaugos teisės sampratos analizė, atskleidžiant privatumo koncepcijos svarbiausius bruožus bei atsiradimo prielaidas, duomenų apsaugos teisės objekto, t.y. asmens duomenų bei duomenų subjekto sampratų analizes. Taip pat šioje dalyje išsamiai nagrinėjama duomenų apsaugos teisės istorinė raida, aptariant svarbiausius tarptautinius dokumentus, lėmusius Europos duomenų apsaugos teisės raidą, Europos Sąjungos teisės aktus duomenų apsaugos srityje bei Lietuvos nacionalinius duomenų apsaugos teisės aktus.

1.1. Duomenų apsaugos teisės samprata

1.1.1. Privatumo koncepcija kaip duomenų apsaugos teisės atsiradimo prielaida

Privatumas yra sunkiai apibrėžiama teisinė sąvoka⁸, tačiau nepaneigiamas faktas, kad privatumas ir jo poreikis dabartinėje visuomenėje yra nuolatinis ir apimantis vis daugiau žmogaus gyvenimo sričių. Kaip nurodo Michael D. Birnhack, privatumas yra pagrindinė žmogaus teisė ir demokratijos bruožas⁹. Šios koncepcijos atsiradimo prielaida buvo asmenų siekis apsiginti nuo privačių asmenų per didelio smalsumo¹⁰. Vienas pirmųjų straipsnių šia tematika inspiruotas įkyraus žurnalistų dėmesio 1883 m. sausio 25 d. vykusioms Samuel Warren, Harvardo teisės mokyklos absolvento ir Mabel Bayard, Jungtinių Amerikos Valstijų senatoriaus Thomas Francis Bayard dukros vestuvėms¹¹. Samuel Warren ir jo bendramokslis bei advokatų kontoros bendrasteigėjas Louis Dembitz 1890 m. išleido straipsnį apie teisę į privatą gyvenimą, kuriuo pirmąkart Jungtinių

---

⁸ SOLOVE, D. Understanding Privacy. The George Washington University Law School, *Public law and legal theory working paper*, 2008, No. 420 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.usdrinc.com/downloads/Privacy.pdf>>.

⁹ BIRNHACK, Micheal D. The EU Data Protection Directive: An Engine of a Global Regime. *Tel Aviv University Law Faculty Papers*, 2008, Paper 95 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1102&context=taulwps>>.

¹⁰ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 41.

¹¹ GAJDA, Amy. What if Samuel D. Warren Hadn't Married a Senator's Daughter?: Uncovering the Press Coverage that Led to „The Right to Privacy“ [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://msulawreview.org/PDFS/2008-1/Gajda.pdf>>.

Amerikos Valstijų istorijoje į dienos šviesą buvo iškelta idėja apie asmens privatumą, kuris suprantamas kaip teisė būti paliktam vienam bei šios teisės apsauga¹².

Prasidėjusi Jungtinėse Amerikos Valstijose, privatumo koncepcija toliau buvo plėtojama ir kitose valstybėse. Nors privatumas mokslininkų nebuvo suprantamas vienodai, ilgainiui išryškėjo trys pagrindiniai su privatumu susiję elementai – fizinis, informacinis bei apsisprendimo¹³. Fizinė prasme (angl. *physical sence of privacy*) privatumas susijęs su asmens naudojimusi erdvėmis, iš kurių kiti asmenys galėtų būti išprašyti, tai erdvė kurioje asmuo negalėtų būti lengvai stebimas, arba stebimas be jo sutikimo. William A. Edmundson pabrėžė, kad nepaisant didelių kultūrinių skirtumų, tam tikrus veiksmus asmeniui atlikti privačiai (kaip antai seksualinę funkciją) yra beveik instinktyvus noras, ir pagarba privatumui šia prasme yra beveik universali. Informacinis privatumo aspektas (angl. *sence of privacy*) siejamas su asmens galimybe susipažinti ir kontroliuoti prieigą prie privačios informacijos apie jį, tuo tarpu apsisprendimo aspektas (angl. *decisional sence of privacy*) siejamas su asmens teise nuspręsti dėl savo elgsenos¹⁴.

Tarptautinėje bendruomenėje privatumas kaip žmogaus teisė pirmą kartą buvo įtvirtinta 1948 m. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 straipsnyje, kur nurodyta, kad niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį, susirašinėjimą arba kėsಿನimosi į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba kėsಿನimosi¹⁵. Nors šis dokumentas yra rekomendacinio pobūdžio, tarptautinis privatumo apibrėžimo įtvirtinimas neabejotinai turėjo didelę įtaką ne tik mokslinei privatumo raidai, bet ir vėliau priimtiems privalomojo pobūdžio teisės aktams.

Nepaisant tarptautinių mėginimų išgryninti privatumo esmę, mokslinėje doktrinoje iki šiol nėra visuotinai pripažinto privatumo apibrėžimo¹⁶. Vis dėlto, šio darbo autorės nuomone, privatumo ir asmens duomenų mokslininko Alan F. Westin pateiktas asmens teisės į privatą gyvenimą apibrėžimas kaip galimybė kontroliuoti, taisyti, valdyti, ir ištrinti informaciją apie juos (save) ir nuspręsti kada, kaip, ir kokia apimtimi ta

---

¹² WARREN, Samuel; BRANDEIS, Louis Dembitz. The Right to Privacy. *Harvard Law Review*. 1890, Vol. 4, Issue 5. p. 193, 205 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.english.illinois.edu/-people-/faculty/debaron/582/582%20readings/right%20to%20privacy.pdf>>.

¹³ EDMUNDSON, William A. Privacy. *The Blackwell Guide to the Philosophy of Law and Legal Theory*. Malden: Blackwell Publishing, 2005. p. 273 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?jsessionid=187DE45AA98A5F5286A1077F77F7E24C?doi=10.1.1.475.16&rep=rep1&type=pdf>>.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497.

¹⁶ MICHAEL, James. *Privacy and human rights: An international and comparative study, with special references to developments in information technology*. Paris: Dartmouth Pub Co, 1994, p. 4-6.

informacija galėtų būti pasiekiamą kitiems asmenims¹⁷ yra priimtinausias, nes atspindi ir šiuolaikinės asmens duomenų teisinės apsaugos esminius aspektus. Toks privatumo apibrėžimas, atsiradęs 1967 m. suteikė pagrindus moderniai privatumo koncepcijai¹⁸.

Tuo metu, kai Alan F. Westin pateikė ir šiandien aktualų privatumo apibrėžimą, intensyviai vystantis informacinėms technologijoms bei didėjant duomenų perdavimo mastams, išsiskyrė naujas privatumo aspektas – informacinis privatumas arba kitaip – duomenų apsauga. Ši nauja kategorija sieta su asmens duomenų rinkimu, laikymu ir tvarkymu¹⁹. Pasak Gloria G. Fuster, asmens duomenų apsauga kaip terminas išsivystė iš privatumo koncepcijos valstybėms priėmus teisės aktus dėl asmens duomenų apsaugos²⁰. Pirmieji asmens duomenų apsaugą reglamentuojantys teisės aktai buvo priimti Vokietijoje (1970 m.), Švedijoje (1973 m.), Jungtinėse Amerikos Valstijose (1974 m.) ir Prancūzijoje (1978 m.)²¹. Kartu su naujų teisės aktų atsiradimu keitėsi ir pati privatumo koncepcija. W. Parent nurodo, kad privatumas galimas tuomet, kada asmens duomenys nėra žinomi arba užvaldomi kitų asmenų, o asmens duomenis apibūdina kaip faktinius duomenis, kurių asmuo labiausiai linkęs neatskleisti, pavyzdžiui, duomenis apie sveikatą, svorį, seksualinę orientaciją ir pan.²². J. Kang nurodo informacinį privatumą sieja su individo poreikiu kontroliuoti sąlygas, pagal kurias asmeninė informacija yra gaunama, skleidžiama arba naudojama²³, tuo tarpu William L. Prosser privatumą apibrėžia kaip asmens apsaugą nuo trikdančios informacijos ir iškreiptų faktų viešinimo²⁴. Daugelis kitų autorių, nagrinėdami informacinį privatumą ir jo apsaugą, jį laiko sudėtine privatumo dalimi²⁵. Minėtų mokslininkų kontekste išskirtina Charles Fried nuomonė, kad privatumas yra ne tai, kad tam tikros informacijos apie asmenį neturi kiti, o tai, kad

---

¹⁷ WESTIN, Alan. Privacy and Freedom. *Washington and Lee Law Review*, 1968, Vol. 25, Issue 1, p. 166-170, [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3659&context=wlulr>>.

¹⁸ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 16.

¹⁹ *Ibid.*, p. 17.

²⁰ FUSTER, Gloria G. *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*. Springer International Publishing Switzerland, 2014, p. 43-49.

²¹ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 17.

²² PARENT, W. A. Privacy, Morality, and the Law. *Philosophy & Public Affairs*, 1983, Vol. 12, Issue 4, 269-288.

²³ KANG, J. Information privacy in cyberspace transactions. *Stanford Law Review*, 1998, Vol. 50, Issue 4, p. 1193-1294.

²⁴ PROSSER, William L. *Handbook of the Law of Torts*. West Publishing, 1971, p. 23.

²⁵ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 18.

asmuo gali kontroliuoti su juo susijusią informaciją²⁶. Darbo autorės nuomone, šio mokslininko mintys, pasirodžiusios dar 1968 m., pakankamai tiksliai išreiškia šiuolaikinės visuomenės vis didėjančių poreikių kontroliuoti savo asmens duomenų naudojimą.

Apibendrinant nagrinėjamą poskyrį galima sakyti, kad privatumo koncepcija, atsiradusi Jungtinėse Amerikos Valstijose, padėjo tvirtus pagrindus formuoti asmens duomenų apsaugai. Po Alan F. Westin paskelbtos privatumo sampratos neilgai trukus didžiosios valstybės priėmė asmens duomenų apsaugą reguliuojančius teisės aktus. Aukščiau aptarti reiškiniai leidžia daryti išvadą, kad asmens duomenų apsauga – tai ne savitikslių nauja teisinė kategorija, o vieną iš pamatinių žmogaus vertybių, t.y. teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą ginantis teisinis reguliavimas.

1.1.2. Asmens duomenų samprata

Siekiant visapusiškai atskleisti duomenų apsaugos teisės sampratą, svarbu išnagrinėti ir šios teisės objekto, t.y. asmens duomenų, sampratą. Kaip nurodyta Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, asmens duomenys – tai bet kokia informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti (duomenų subjektas); fizinis asmuo, kurio tapatybę galima nustatyti, yra asmuo, kurio tapatybę tiesiogiai arba netiesiogiai galima nustatyti, visų pirma, pagal identifikatorių, kaip antai vardą ir pavardę, asmens identifikavimo numerį, buvimo vietos duomenis ir interneto identifikatorių arba pagal vieną ar kelis to fizinio asmens fizinės, fiziologinės, genetinės, psichinės, ekonominės, kultūrinės ar socialinės tapatybės požymius²⁷. Asmens duomenų sąvokoje nurodyta informacija nesudaro baigtinio duomenų, kurie Reglamento prasme yra asmens duomenys, sąrašo. Galima sakyti, kad nėra tokios su fiziniu asmeniu susijusios informacijos, kuri *a priori* negalėtų būti laikoma asmens duomenimis²⁸. Šiuo atveju vienintelis kriterijus, nulemiantis informacijos pripažinimą asmens duomenimis, yra tokios informacijos ryšys su konkrečiu fiziniu asmeniu. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje neginčytinai asmens duomenimis pripažįstami duomenys apie asmens

---

²⁶ FRIED, Charles. Privacy: a Moral Analysis. *Yale Law Journal*, 1968, Vol. 77, Issue 3, p. 482.

²⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

²⁸ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 54.

pajamas²⁹, su asmens pavarde susietas telefono numeris, taip pat informacija apie asmens darbo sąlygas ar pomėgius³⁰, informacija apie bendrovių mokamų išmokų gavėjus³¹.

Galima išskirti kelis požymius, kuriais pasižymi informacija, esanti asmens duomenimis. Visų pirma, asmens duomenimis gali būti bet kokios formos informacija, kaip antai rašytinė, garsinė, vaizdinė, skaitmeninė ir pan. Iš esmės informacijai pripažinti asmens duomenimis netgi nėra būtina, jog ji būtų išreikšta išoriškai³². Šiuo atveju galima išskirti dvi asmens duomenų sampratas: plačiąją ir siaurąją prasme, kur plačiąją prasme asmens duomenys ir būtų visa su asmeniu susijusi informacija, nepriklausomai nuo jos formos ir išraiškos būdo. Tuo tarpu išorinė asmens duomenų samprata svarbi suvokiant asmens duomenis siaurąją prasme, nes tik asmens duomenys, kaip jie suprantami siaurąją prasme, patenka į Reglamento ir kitų duomenų apsaugos teisės aktų taikymo sritį.

Informacijai, kaip asmens duomenims, nėra svarbus ir tokios informacijos šaltinis. Kaip teigia I. Petraitytė, nepriklausomai nuo to, kas tokią informaciją sukūrė, jeigu informacija yra susijusi su konkrečiu asmeniu, tokia informacija bus laikoma asmens duomenimis, be to, šiuo atveju nebus svarbu ir pačio duomenų subjekto žinojimas ir suvokimas, kad duomenys apie jį buvo sukurti ir fiksuojami kitų asmenų šiam nežinant³³.

Asmens duomenims taip nėra keliamas teisingumo reikalavimas. Tokią išvadą galima daryti vertinant Reglamento 16 straipsnyje įtvirtintą duomenų subjekto teisę reikalauti ištaisyti netikslus asmens duomenis ar papildyti neišsamius asmens duomenis³⁴. Šis reikalavimas suponuoja, kad visai nesvarbu, ar asmens duomenys yra teisingi ar ne, jeigu tokie duomenys yra susieti su konkrečiu asmeniu. Svarbu paminėti, kad tam tikrai informacijai taikoma teisingumo prezumpcija, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 15 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad registro duomenys laikomi teisingais, nebent šie būtų nuginčyti Lietuvos Respublikos įstatymų ar Europos Sąjungos teisės aktų nustatyta tvarka³⁵.

---

²⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Tietosuojavaltuutettu prieš Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy* C-73/07, ECLI:EU:C:2008:727.

³⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas *Bodil Lindqvist* C-101/01, ECLI:EU:C:2003:596.

³¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2003 m. gegužės 20 d. spredimas *Rechnungshof prieš Österreichischer Rundfunk ir kt. ir Christa Neukomm ir Joseph Lauer mann prieš Österreichischer Rundfunk*, sujungtos bylos C-465/00, C-138/01 ir C-139/01, ECLI:EU:C:2003:294.

³² PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 54.

³³ *Ibid.*, p. 55.

³⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

³⁵ Lietuvos Respublikos informacinių išteklių valdymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 163-7739.

Kalbant apie informacijos viešą ir privatų pobūdį, svarbu pažymėti, kad slaptumas nėra būtinas požymis informacijos traktavimui asmens duomenimis³⁶. Kaip nurodo Christopher Kuner, asmens duomenų viešinimas neeliminuoja šiems duomenims taikomos teisinės apsaugos³⁷, o Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra konstatavęs, jog aiškinimas, kad Direktyva 95/46/EB netaikoma paskelbtų asmens duomenų atžvilgiu, sumenkintų direktyvos prasmę, nes Europos Sąjungos valstybėms narėms pakaktų paskelbti asmens duomenis, kad jų atžvilgiu nebūtų taikoma Direktyvoje 95/46/EB numatyta apsauga³⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad sąvokos „asmens duomenys“ ir „privati informacija“ nėra tapačios. Tokią takoskyrą nubrėžęs Europos Sąjungos Bendrasis Teismas išaiškino, kad aplinkybės, jog pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką „privataus gyvenimo“ sąvoka plati ir kad teisė į asmens duomenų apsaugą gali būti vienas iš teisės į privataus gyvenimo gerbimą aspektų, nereiškia, kad visi asmens duomenys patenka į „privataus gyvenimo“ sąvoką, nes ne visi asmens duomenys dėl savo pobūdžio gali pažeisti duomenų subjekto teisę į privatų gyvenimą³⁹. Privati informacija Lietuvos teismų praktikoje suprantama kaip informacija, neatsiejamai susijusi su privačiu asmens gyvenimu⁴⁰. Šiuo atveju nėra svarbu, ar tokia informacija, kaip pavyzdžiui, asmens lytinė orientacija, yra paviešinta, nes viešas informacijos paskelbimas nenutraukia ryšio, egzistuojančio tarp informacijos ir privataus asmens gyvenimo ir kita vertus, nesumažėja asmens suinteresuotumas kontroliuoti tokios informacijos klaidą⁴¹. Vis tik tokia informacija, kaip asmens vardas, pavardė, gyvenamosios vietos adresas, paskelbti viešai valstybės registruose suponuoja, kad ši informacija tampa vieša ir toliau nebelaikoma asmens privataus gyvenimo dalimi⁴².

Atskirai paminėtini specialių kategorijų asmens duomenys, nurodyti Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 9 straipsnio 1 dalyje – tai duomenys, atskleidžiantys asmens rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus ar narysę profesinėse sąjungose, taip pat genetiniai duomenys, biometrinius duomenys, siekiant konkrečiai nustatyti fizinio asmens tapatybę, sveikatos duomenys arba duomenys

³⁶ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 55.

³⁷ KUNER, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2007, p. 93.

³⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Tietosuojavaltuutettu prieš Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy C-73/07*, ECLI:EU:C:2008:727.

³⁹ Europos Sąjungos Bendrasis Teismas. 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas *The Bavarian Lager Co. Ltd prieš Europos Bendrijų Komisiją T-194/04*, ECLI:EU:T:2007:334.

⁴⁰ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. vasario 17 d. sprendimas *administracinėje byloje Nr. A822-297/2011*.

⁴¹ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 56.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegija. 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis *civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2007*.

apie asmens lytinį gyvenimą ir lytinę orientaciją⁴³. Tokie duomenys atskleidžia itin jautrią informaciją apie konkretų asmenį, todėl sutiktina su Lietuvos įstatymų leidėjo nuomone, jog ypatingi asmens duomenys turi būti laikoma privačia informacija, t.y. pirmiausia vertintini per asmens teisės į privatų gyvenimą prizmę⁴⁴. Vienas aktualiausių šių dienų pavyzdžių, kai yra tvarkomi ypatingi asmens duomenys, yra biometrinių duomenų, t.y. pirštų antspaudų nuskaitymo sistemų naudojimas patekimui į sporto klubus. Tuo tarpu Latvijoje pirštų antspaudai naudojami pacientams atpažinti, kai kitomis priemonėmis to padaryti nepavyksta⁴⁵. Tokių asmens duomenų privatus pobūdis atitinkamai suponuoja ir daugiau reikalavimų tokių duomenų tvarkymui. Štai Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos 2017 m. rugsėjo 29 d. pateiktuose nurodymuose sporto klubams UAB „Impuls LTU“ ir UAB „Gym LT“ nurodė, kad asmenims, nenorintiems identifikuotis naudojant pirštų antspaudus, turi būti suteiktas kitas patekimo į sporto klubą būdas⁴⁶. Tai rodo, jog nepaisant to, jog tokių asmens duomenų tvarkymo teisėtumo klausimas nėra analizuojamas, jau vien tai, kad tvarkomi ypatingi asmens duomenys, reikalauja ir papildomų priemonių, siekiant užtikrinti ne tik duomenų subjektų teises, bet ir tokių duomenų apsaugą.

Kaip nurodo I. Petraitytė, daugelio neteisingą suvokimą, pagal kurį asmens duomenimis laikytinos tik išskirtinės su asmeniu susijusios informacijos kategorijos, sąlygoja klaidinga nuostata, kad informacijos pripažinimas asmens duomenimis savaime reiškia draudimą arba labai ribotą leidimą tvarkyti šią informaciją⁴⁷. Kaip jau minėta šiame poskyryje, tik asmens duomenys siaurąja prasme patenka į duomenų apsaugos teisės aktų reguliavimo sritį. Tiek Lietuvos, tiek Europos Sąjungos lygmeniu, sąvoka „asmens duomenys“ gali būti suprantama dvejopai, kaip, visų pirma, bet kokia informacija, susijusi su asmeniu (plačiąja prasme) ir tik tokia su asmeniu susijusi informacija, kuri patenka į duomenų apsaugos teisės reguliavimo sritį (siaurąja prasme). Asmens duomenų samprata siaurąja prasme išvedama iš Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1 straipsnio 2 dalies, kur nustatyta, kad įstatymas reglamentuoja

---

⁴³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

⁴⁴ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 57.

⁴⁵ Riga Eastern Clinical Hospital to identify patients using fingerprint. Baltic News Network, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://bnn-news.com/riga-eastern-clinical-hospital-to-identify-patients-using-fingerprint-data-165726>>.

⁴⁶ Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. *Sporto klubams pateikti nurodymai dėl pirštų antspaudų tvarkymo*, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ada.lt/go.php/lit/Sporto-klubams-pateikti-nurodymai-del-pirstu-atspaudu-tvarkymo/14>>.

⁴⁷ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 59.

santykius, kurie atsiranda tvarkant asmens duomenis automatiniu būdu, taip pat neautomatiniu būdu tvarkant asmens duomenų susistemintas rinkmenas: sąrašus, kartotekas, bylas, sąvadus ir kita, bei 4 dalies, kur nustatyta, kad įstatymas netaikomas, jeigu asmens duomenis tvarko fizinis asmuo ir tik asmeniniams poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti. Nors minėtose įstatymo nuostatose atskirai nepažymėta, tačiau iš teisinio reguliavimo visumos seka, kad vienas iš skiriamųjų asmens duomenų siaurąja prasme bruožų – tai išorinės išraiškos formos buvimas⁴⁸.

Tuo tarpu Bendrajame duomenų apsaugos reglamente numatytas kiek kitoks teisinis reguliavimas. Reglamento 2 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Reglamentas taikomas asmens duomenų tvarkymui, visiškai ar iš dalies atliekamam automatizuotomis priemonėmis ir asmens duomenų, kurie sudaro susisteminto rinkinio dalį ar yra skirti ją sudaryti, tvarkymui ne automatizuotomis priemonėmis⁴⁹. Taigi lingvistiškai vertinant nuostatą galima daryti išvadą, kad Reglamento taikymo sritis yra susiaurinta, tačiau vertinant nuostatos reikšmę atkreiptinas dėmesys, kad tokia nekonkretizuota formuluotė reiškia Reglamento pritaikomumą ateityje atsirasiantiems naujiems duomenų tvarkymo automatizuotomis ir ne automatizuotomis priemonėmis būdams. Reglamente taip pat numatyta išimtis, kad šis teisės aktas netaikomas asmeninei ar namų ūkio veiklai (2 straipsnio 2 dalies c punktas), tačiau Reglamento preambulės 18 punkte numatyta, kad nuostatos bus taikomos esant minėtai veiklai, jeigu tokiai veiklai priemonės suteikia duomenų valdytojas arba tvarkytojas⁵⁰. Tokiu būdu eliminuojama galimybė duomenų valdytojams ir tvarkytojams „apeiti“ Reglamentu nustatytus reikalavimus ir tuo pačiu išvengti atsakomybės už duomenų apsaugos teisės pažeidimus formaliai prisidengiant Reglamento 2 straipsnio 2 dalies c punkte numatyta išimtimi.

Apibendrinant nagrinėjamą poskyrį galima teigti, kad nagrinėjant asmens duomenų sampratą galima išskirti tokius asmens duomenų, kaip duomenų apsaugos teisės objekto, požymius: asmens duomenų forma, šaltinis, teisingumas. Minėti požymiai svarbūs nagrinėjant asmens duomenų sampratą, tačiau praktinė tokių požymių reikšmė diskutuotina, kadangi informacijai pripažinti asmens duomenimis asmens duomenų forma, šaltinis ar tokių duomenų teisingumas reikšmės neturi. Informacijos skyrimas į viešą ir privačią taip pat nedaro įtakos asmens duomenų kategorijai, tačiau galima daryti išvadą, kad informaciją, kuri yra asmens privataus gyvenimo dalis, be asmens duomenų

---

⁴⁸ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 88.

⁴⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

⁵⁰ *Ibid.*

apsaugos taip pat gina ir fundamentalios žmogaus teisės. Tuo tarpu specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymas, nepriklausomai nuo to, ar tokie duomenys tvarkomi pagal duomenų apsaugos teisės reikalavimus, suponuoja duomenų valdytojo (ir tvarkytojo) pareigą dėti didesnes pastangas apsaugoti tokius duomenis. Vertinant ar visa informacija, kuri pripažinta asmens duomenis, patenka į duomenų apsaugos teisės aktų taikymo sritį, sutiktina su I. Petraitytės nuomone, jog asmens duomenų apsaugą lemiantis veiksnys yra išorinė asmens duomenų išraiška, t.y. asmens duomenys siaurąja prasme.

1.1.3 Duomenų subjekto samprata

Tiek Lietuvoje, tiek ir Europos Sąjungoje duomenų subjektu, tai yra asmeniu, su kuriuo susijusi informacija laikoma asmens duomenimis, pripažįstamas tik fizinis asmuo. Todėl, pavyzdžiui, įmonės direktoriaus atlyginimo dydis, nors glaudžiai susijęs tiek su direktoriaus asmeniu, tiek su pačia įmone, bus pripažįstamas asmens duomenimis tik fizinio asmens, t.y. direktoriaus atžvilgiu ir tik jis turės teisę įgyvendinti savo, kaip duomenų subjekto teises. Tokios pozicijos laikosi ir dauguma kitų Europos valstybių, tačiau vis dar esama valstybių, kaip antai Lichtenšteinas ir Šveicarija, kuriose teisė į asmens duomenų apsaugą pripažįstama ir juridiniams asmenims⁵¹.

Duomenų subjekto sąvoka Europos duomenų apsaugą reguliuojančiuose teisės aktuose atsirado vėlesniame privatumo ir duomenų apsaugos teisės vystymosi laikotarpyje. EŽTK 8 straipsnyje⁵², skirtame asmens privatumui, duomenų subjekto sąvoka nėra išskiriama, tačiau Europos žmogaus teisių teismas savo praktikoje nuo 1985 metų, aiškindamas Konvencijos 8 straipsnį nurodo, kad teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą yra garantuojama konkrečiam individui⁵³. 1981 m. Konvencijos Nr. 108 2 straipsnyje nurodytuose apibrėžimuose duomenų subjekto sąvoka pateikiama išvestiniu būdu per asmens duomenų apibrėžimą: asmens duomenys – tai informacija apie nustatytos tapatybės asmenį arba asmenį, kurio tapatybę galima nustatyti, skliausteliuose nurodant sąvoką

---

⁵¹ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 61.

⁵² 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.

⁵³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 1987 m. kovo 26 d. sprendimas *Leander prieš Švediją* byloje, Nr. 9248/81; 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas *Malone prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 8691/79; 1989 m. liepos 7 d. sprendimas *Gaskin prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 10454/83, 1989; 1995 m. vasario 24 d. sprendimas *McMichael vs. Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 16424/90; 1997 m. vasario 25 d. sprendimas *Z. prieš Suomiją* byloje, Nr. 22009/93 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%7D%3E>>.

„duomenų subjektas“⁵⁴. Prie duomenų apsaugos Direktyvoje 95/46/EB nurodytų sąvokų taip pat nėra atskirai nustatytos sąvokos „duomenų subjektas“. Panašiai kaip ir Konvencijoje Nr. 108, Duomenų apsaugos direktyvos 2 straipsnio a) punkte pateikiamas asmens duomenų apibrėžimas, kuriame nurodyta informacija, susijusi su asmeniu (duomenų subjektu), kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta, išskiriami duomenų subjektui būdingi ypatumai: asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta, yra tas asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta tiesiogiai ar netiesiogiai, ypač pasinaudojus nurodytu asmens identifikavimo kodu arba vienu ar keliais to asmens fizinei, fiziologinei, protinei, ekonominei, kultūrinei ar socialinei tapatybei būdingais veiksniais⁵⁵. Reglamente duomenų subjekto sąvokos apibrėžimas išlieka toks pat kaip ir Duomenų apsaugos direktyvoje, duomenų subjekto atpažinimo požymius papildant keliais naujais atpažinimo būdais – vietos nustatymo ir interneto identifikatoriaus⁵⁶. Nors teisės aktuose duomenų subjektas kaip atskira sąvoka nėra išskiriama, Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos internetiniame žodyne galima pastebėti, kad duomenų subjekto (angl. *data subject*) sąvoka egzistuoja – tai asmuo, kurio asmeniniai duomenys yra renkami, laikomi ir tvarkomi⁵⁷.

Iš pirmiau minėtų duomenų apsaugos teisės šaltinių nuostatų galima daryti išvadą, kad duomenų subjektu pripažįstamas tik fizinis asmuo. Tokį duomenų subjekto traktavimą iš esmės pagrindžia ir ES 29 str. darbo grupė, savo nuomonėje Nr. 4/2007 dėl asmens duomenų apsaugos sąvokos nurodžiusi, kad Europos duomenų apsaugos teisės suteikiama apsauga gali naudotis tik gyvi asmenys. Tačiau teisine prasme fiziniu asmeniu laikomas asmuo, galintis pasinaudoti teisės aktų numatytais teisės ir kitaip dalyvauti teisiniuose santykiuose. Pasak A. Vaišvilos, fizinio asmens subjektiškumą sudaro du struktūriniai elementai: teisnumas bei veiksnumas, kur teisnumas suprantamas kaip asmeniui visuomenės ar valstybės suteiktas leidimas jam būti subjektu ir veikti savo interesų įgyvendinimo linkme⁵⁸. Duomenų subjekto teisnumą galime kildinti iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnio, kuriame numatyta, kad „Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai

⁵⁴ 1981 m. Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 32-1059.

⁵⁵ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

⁵⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

⁵⁷ „Duomenų subjekto“ sąvoka Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos internetiniame žodyne [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Dataprotection/Glossary/pid/74>>.

⁵⁸ VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 410.

ir kitoks susižinojimas neliečiami. Informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinosi į jo garbę ir orumą⁵⁹. Kita vertus, V. Mizaras teigia, kad sprendžiant asmens teismo klausimą asmens duomenų apsaugos teisinių santykių srityje, turėtų būti taikoma civilinės teisės nuostatų analogija, nes, vertinant duomenų subjektui pripažįstamų teisių turinį, jo statusas panašesnis į privataus, o ne viešo pobūdžio teisinių santykių dalyvių statusą⁶⁰. Tokiu atveju duomenų subjekto teisinį subjektiškumą reikėtų kildinti iš Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatų. Tokiam teiginiui iš dalies panašią nuomonę turi ir I. Petraitytė, nurodžiusi, kad asmens duomenų apsaugai skirtas teisinis reguliavimas negali būti laikomas nei grynai viešosios, nei grynai privatinės teisės dalimi⁶¹. Šio darbo autorės nuomone, labiau priimtinesnis duomenų subjekto teisnumas, kildinamas iš civilinės teisės nuostatų. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, nepaisant ryškaus duomenų apsaugos teisės ir privatumo koncepcijos ryšio, asmens privatumas ar privatumo apsauga nėra traktuojami kaip Reglamento saugomos vertybės ar reguliavimo tikslai.

Asmenų veiksnumas apibūdinamas kaip asmens psichinis, fizinis ar socialinis gebėjimas vykdyti tam tikras pareigas ir jų pagrindu įgyti arba garantuoti tam tikras subjektines teises⁶². Taigi veiksnumas yra siejamas su asmens amžiumi, t.y. 18 metų riba Lietuvos Respublikoje bei asmens psichine būkle. Šio tyrimo kontekste itin svarbus nepilnamečių asmenų vaidmuo. Kaip teigia I. Petraitytė, nepilnamečiai, sudarantys plačią savarankišką vartotojų grupę yra itin patrauklūs verslininkams⁶³. Galiojančioje Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo redakcijoje nepilnamečiai neišskiriami, todėl fizinio asmens veiksnumas turėtų būti vertinamas pagal Civilinio kodekso nuostatas. Atsižvelgus į Civilinio kodekso 2.8 straipsnio 2 dalį⁶⁴, pagal kurią nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų turi teisę savarankiškai disponuoti savo pajamomis bei turtu, įgytu už šias pajamas, įgyvendinti autorių teises į savo kūrinius, išradimus, pramoninį dizainą, taip

---

⁵⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.

⁶⁰ MIZARAS, Vytautas. Teisė į privatų gyvenimą: tos pačios lyties asmenų teisės į šeimos gyvenimą apsaugos problema. Iš *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Klaipėda: Druka, 2012, p. 162.

⁶¹ PETRAITYTĖ, Ilona. Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje. *Teisė*, 2011, t. 79, p. 125-138.

⁶² VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 410.

⁶³ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 69.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

pat sudaryti smulkius buitinius sandorius, keturiolika metų galėtų būti vertinama kaip amžius, kurio sulaukęs asmuo laikytinas turinčiu dalinį (su įstatymų leidėjo nustatytais apribojimais) veiksnumą asmens duomenų teisinės apsaugos santykiuose. Tokiu atveju, keturiolikos metų asmuo galėtų pats duoti sutikimą dėl jo asmens duomenų tvarkymo, reikalauti, kad duomenų valdytojas nutrauktų jo asmens duomenų tvarkymą, ištaisytų netikslius jo asmens duomenis, taip pat naudotis kitomis duomenų subjekto teisėmis. Šiuo atveju Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas nustato kiek kitokį teisinį reguliavimą: 8 straipsnyje numatyta 16 metų amžiaus riba, nepilnamečiui asmeniui duodant sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo, kuris susijęs su informacinės visuomenės paslaugų tiesioginiu siūlymu⁶⁵. Tame pačiame straipsnyje numatyta ir galimybė valstybėms narėms nukrypti nuo šio reikalavimo nenustatant žemesnės nei 13 metų amžiaus ribos. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu galiojantis Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas taps nebeaktualus įsigaliojus Reglamentui, o naujajame Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo projekte⁶⁶ apie nepilnamečių asmenų amžiaus ribą sutikimui dėl asmens duomenų tvarkymo informacinės visuomenės paslaugų tiesioginio siūlymo tikslu nėra kalbama, darytina išvada, jog įsigalios nauja asmenų amžiaus riba tokio sutikimo davimui.

Atskira diskusija mokslinėje doktrinoje vyksta dėl mirusiųjų asmens duomenų tvarkymo. Duomenų subjekto teisumą kildinant iš Konstitucijoje įtvirtintos teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą bei vertinant Civilinio kodekso 2.23 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas, informacija apie asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu, o po asmens mirties – šio asmens sutuoktinio, tėvų ar vaikų sutikimu⁶⁷, kyla klausimas, kodėl asmeniui mirus, jo kaip duomenų subjekto teisių negalėtų įgyvendinti jo teisių perėmėjai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad po asmens mirties paskelbus asmens garbę žeminančias ir tikrovės neatitinkančias žinias ar šias žinias paskelbus asmeniui esant gyvam, bet dėl objektyvių priežasčių pastarajam negalint apginti savo pažeistų teisių, ieškinį dėl mirusiojo garbės gynimo gali pareikšti suinteresuoti asmenys – sutuoktinis, vaikai, kiti

---

⁶⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (projektas, Reg. data: 2017-06-15). Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2017, Nr. 17-7645 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6a4d604051d111e78869ae36ddd5784f>>.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

artimi giminaičiai⁶⁸. Kita vertus, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1 straipsnio 5 dalis aiškiai nustato, kad įstatymas netaikomas mirusių asmenų asmens duomenų tvarkymui⁶⁹. Šiuo atveju darbo autorė sutinka su I. Petraitytės teiginiu, kad duomenų subjekto mirtis suponuoja, jog tolesnis su duomenų subjektu susijusios informacijos tvarkymas nebedaro įtakos toms vertybėms, kurios ginamos asmens duomenų teisinės apsaugos nuostatomis⁷⁰. Orumu laikant asmens savęs vertinimą, kurį lemia visuomenės įvertinimas⁷¹, objektyviai neįmanoma tampa situacija pažeisti mirusio asmens orumą, tvarkant su mirusiu asmeniu susijusius jo duomenis, o vertinant mirusio asmens privataus gyvenimo apsaugą – gali būti kalbama tik apie mirusio asmens turėtą privatų gyvenimą, kuris vėlgi objektyviai negali būti įtakotas po asmens mirties vykdomu su šiuo asmeniu susijusios informacijos tvarkymu. Be to, vertinant duomenų subjektą Europos duomenų apsaugos teisės kontekste galima pastebėti bendrą tendenciją, jog asmens duomenų apsauga sietina su duomenų subjektui suteiktų teisių dalyvauti jo asmens duomenų tvarkyme realizavimu. Šiuo atveju galiojančiam teisiniam reguliavimui neprieštarauja ir Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, numatantis, kad Reglamentas netaikomas mirusių asmenų asmens duomenims, tačiau neužkirsdamas kelio valstybėms narėms pačioms nusistatyti tokių asmens duomenų tvarkymo taisykles (Preambulės 27 punktą)⁷².

Apibendrinant nagrinėjamą poskyrį, galima teigti, kad nors duomenų subjekto sąvoka eksplicitiškai nėra įtvirtinta nei Duomenų apsaugos direktyvoje, nei Reglamente, *de facto* tokia sąvoka egzistuoja ir ją vartoja ne tik teisės mokslininkai, bet ir duomenų apsaugos srityje veikiančios įstaigos, pavyzdžiui, Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaiga. Vyraujanti pozicija, kad duomenų subjektu gali būti tik fizinis asmuo, iššaukė teisės mokslininkų diskusiją, iš ko kildinamas fizinio asmens teisnumas duomenų apsaugos teisės srityje. Atsižvelgiant į tai, kad asmens teisnumas iš esmės priklauso nuo kiekvienos valstybės teisinio reguliavimo, šio darbo autorės nuomone, duomenų subjekto teisnumas turėtų būti kildinamas iš Konstitucijos garantuojamos

---

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas. 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 *Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 7¹ straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas. Teismų praktika*, 1998, Nr. 9.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.

⁷⁰ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 64.

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas. 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 *Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 7¹ straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas. Teismų praktika*, 1998, Nr. 9.

⁷² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

apsaugos į privatų asmens gyvenimą. Tuo tarpu duomenų subjekto veiksnumas, atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas tiesiogiai numato teises bei jų įgyvendinimą duomenų subjektams nuo 16 metų, turėtų būti kildinamas ne iš nacionalinio, o iš Europos Sąjungos teisinio reguliavimo. Nagrinėjant mirusiųjų asmenų asmens duomenų apsaugą, sutiktina su I. Petraitytės pozicija, jog asmens mirtis suponuoja, jog jo asmens duomenų tvarkymas nedaro įtakos vertybėms, kurias gina asmens duomenų apsaugos teisės aktai.

1.2 Duomenų apsaugos teisės šaltiniai

1970-ųjų pradžioje sparčiai besivystančios kompiuterinės technologijos, tuo pat metu sparčiai nesivystanti Europos ekonomika bei tarpvalstybinė prekyba paskatino dalijimąsi asmenine informacija, o šį procesą neįtikėtinais palengvino kompiuterių panaudojimas apdorojant vis didesnius informacijos srautus. Pažanga elektroninių duomenų apdorojimo srityje ir pirmieji kompiuteriai, kaip kad juos suprantame šiandien, leido valstybių administracijoms ir didelėms bendrovėms sukurti duomenų bankus ir efektyvinti asmens duomenų rinkimą, apdorojimą ir keitimąsi tokiais duomenimis. Kaip pažymi Sian Rudgard, tuo metu kompiuteriai su telekomunikacijos priemonėmis, atvėrė naujas galimybes duomenų apdorojimui tarptautiniu mastu⁷³. Nors tokie ryškūs pokyčiai suteikė didelių pranašumų, jie taip pat sukėlė ir susirūpinimą, kad tokia sparti asmeninių duomenų rinkimo ir keitimosi praktika gali turėti neigiamą poveikį individų privatumui.

Atskirose Europos valstybių teisinėse sistemose jau egzistavo taisyklės skirtos asmens duomenų apsaugai, pavyzdžiui, privatumą, slaptumą ar konfidencialumą ginantys įstatymai, tačiau buvo pripažinta, kad automatizuotas asmens duomenų saugojimas ir tarpvalstybinės prekybos augimas reikalauja naujų standartų, kuriuos leistų asmenims kontroliuoti savo asmeninę informaciją. Europa susidūrė su iššūkiu suformuoti naujus standartus taip, kad išlaikytų pusiausvyrą tarp nacionaliniu lygmeniu svarbaus asmens privatumo bei galimybės paremti tarptautinę prekybą Europos lygiu⁷⁴. Esant visoms šioms prielaidoms formavosi Europos duomenų apsaugos teisės tradicija. Šiame skyriuje aptariama Europos, Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės raida analizuojant pagrindinius dviejų lygmenų teisės šaltinius.

---

⁷³ USTARAN, Eduardo. *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. International Association of Privacy Professionals (IAPP), 2012, p. 3.

⁷⁴ *Ibid.*

1.2.1 Europos duomenų apsaugos teisės raida ir pagrindiniai šaltiniai

Europos duomenų apsaugos teisės pradžia galime laikyti 1948 m. Jungtinių Tautų generalinės asamblėjos priimtą Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją. Tuomet Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje buvo pripažįstama tai, kas šiandien yra visuotinėmis vertybėmis ir tradicijomis: žmogaus orumas ir lygios bei neatimamas visų žmonių teisės. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 straipsnyje, kur nurodyta, kad „Niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį, susirašinėjimą arba kėsinosi į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba kėsinosi“⁷⁵, randame nuostatas, ginančias individą nuo kitų asmenų neteisėto kišimosi į privatų gyvenimą.

Jau po Antrojo pasaulinio karo Europos valstybių vyriausybės suprato, kad siekiant ateityje išvengti įvykusių žiaurumų, reikia puoselėti teisės viršenybės, demokratijos, žmogaus teisių bei socialinio vystymosi principus⁷⁶. Šiuo tikslu Europos taryba 1950 m. priėmė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją⁷⁷, įsigaliojusią 1953 m. Skirtingai nuo Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, kuri yra rekomendacinio pobūdžio teisės aktas, EŽTK yra pirmasis privalomojo pobūdžio teisės aktas, kurio įgyvendinimui užtikrinti 1959 m. Strasbūre buvo įkurtas ir atskiras teismas – Europos žmogaus teisių teismas. Lietuva ratifikavo Konvenciją 1995 m. balandžio 27 d. Įstatymu⁷⁸, ji įsigaliojo 1995 m. birželio 20 d. Teisė į asmens duomenų apsaugą įtvirtinta EŽTK 8 straipsnyje, kuris numato, jog „Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas“⁷⁹. Šio darbo autorė išvelgia esminį EŽTK ir Visuotinės deklaracijos skirtumą kalbant apie asmens privataus gyvenimo gynybą. Konvencijos 8 straipsnio 2 dalyje yra kalbama apie valstybių pareigą užtikrinti, jog niekas be teisėto tikslo nepažeistų asmens privatumo, taigi pirmąkart įtvirtinama valstybių pareiga ne tik nesibrauti į asmens gyvenimą, bet ir pareiga aktyviais veiksmais užtikrinti, kad to nepadarytų kiti asmenys⁸⁰. Daugėjant Konvencijos aiškinimo praktikos, galima pastebėti, kad Europos žmogaus teisių teismas,

⁷⁵ 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497.

⁷⁶ European Union Agency for Fundamental Rights, Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 14.

⁷⁷ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, jos ketvirtojo, septintojo ir vienuoliktojo protokolų ratifikavimo (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1995-04-27, Nr. Nr. 37-913.

⁷⁹ 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.

⁸⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2008 m. liepos 17 d. sprendimas *I. prieš Suomiją* byloje, Nr. 20511/03; 2008 m. gruodžio 2 d. sprendimas *K. U. prieš Suomiją* byloje, Nr. 2872/02.

formuodamas asmens privatumo apibrėžimą, išplėtė EŽTK nuostatų taikymo ribas. Pavyzdžiui, aiškindamas EŽTK 8 straipsnį, šis teismas yra nusprendęs, kad terminas „privatus gyvenimas“ neturi būti aiškinamas siaurai ir kad jokia svarbi priežastis neleidžia pašalinti profesinės veiklos <...> iš „privataus gyvenimo“ sąvokos apimties“⁸¹. Kitoje byloje Europos žmogaus teisių teismas yra nusprendęs, kad teismo formuojama praktika dėl sąvokos „privatus gyvenimas“ yra gana plati, o ši sąvoka ir negali turėti baigtinio apibrėžimo, nes apima ir tokias sritis, kaip teisę į asmens tapatybę⁸² ir teisę į asmeninį vystymąsi, asmenybės kontekste⁸³ ar asmeninę autonomiją, kuri yra svarbi EŽTK 8 straipsnio garantijų interpretavimo dalis⁸⁴.

Nuo 1960-ųjų iki 1990-ųjų pastebima daugumos Europos šalių iniciatyva priimant ir įgyvendinant teisės aktus, kuriais siekiama kontroliuoti, kaip (pirmiausia) valstybės valdžios funkcijas atliekančios institucijos naudojami individų asmenine informacija. Tarp tokių valstybių: Austrija, Danija, Prancūzija, Vokietijos Federacinė Respublika, Liuksemburgas, Norvegija, Švedija ir kt. Trijose Europos valstybėse, Ispanijoje, Portugalijoje ir Austrijoje duomenų apsauga įtvirtinta kaip viena pagrindinių konstitucinių teisių. Atsižvelgdama į šią tendenciją bei visuomenėje vykstančius pokyčius dėl sparčios technologijų plėtros, Europos Taryba nusprendė sukurti konkrečią principų ir standartų sistemą, kuri leistų išvengti nesąžiningo asmeninės informacijos rinkimo ir tvarkymo, todėl 1968 m. buvo paskelbta 509 Rekomendacija dėl žmogaus teisių ir šiuolaikinių bei mokslinių technologinių pokyčių⁸⁵. Toliau sekė ir kitos Europos Tarybos iniciatyvos: 1973 m. Rezoliucija Nr. 73/22 bei 1974 m. Rezoliucija Nr. 74/29 dėl automatizuoto asmens duomenų tvarkymo principų viešame ir privačiame sektoriuose⁸⁶, kurių tikslas – skatinti nacionalinių teisės aktų, grindžiamų šiomis rezoliucijomis, priėmimą.

Bene svarbiausia pastarojo meto iniciatyva duomenų apsaugos teisės srityje buvo Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos 1980 m. rugsėjo 23 d. priimta Rekomendacija dėl Asmens privatumo apsaugos ir asmens duomenų judėjimo tarp

---

⁸¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas *Volker und Markus Schecke GbR ir Hartmut Eifert prieš Land Hessen* sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, ECLI:EU:C:2010:662.

⁸² Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2005 m. gruodžio 20 d. sprendimas *Wisse prieš Prancūziją* byloje, Nr. 71611/01.

⁸³ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2002 m. liepos 11 d. sprendimas *Cristine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 28957/95.

⁸⁴ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2007 m. balandžio 10 d. sprendimas *Evans prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 6339/05; 2002 m. liepos 29 d. sprendimas *Pretty prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 2346/02.

⁸⁵ Europos Taryba. 509 Rekomendacija dėl žmogaus teisių ir šiuolaikinių bei mokslinių technologinių pokyčių, 1968 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=14546&lang=en>>.

⁸⁶ USTARAN, Eduardo. *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. International Association of Privacy Professionals (IAPP), 2012, p. 6.

valstybių narių gairių⁸⁷. Šios Gairės, parengtos bendradarbiaujant su Europos Taryba ir Europos Bendrija, laikytinos fundamentaliu aktu, tarptautiniu lygmeniu susistemintai įtvirtinančiu pagrindinius asmens duomenų tvarkymo principus⁸⁸. Šios Gairės vėliau buvo pripažintos kaip tarptautiniu mastu priimtinas ir technologiškai neutralus privatumo apsaugos principų rinkinys, išlaikęs daugiau kaip 20 metų laikotarpio testą⁸⁹. Šių Gairių universalumas pirmiausia pasireiškia tuo, kad jos taikomos bet kokiai informacijai, susijusiai su duomenų subjektu, neskiriant viešojo ir privataus sektorių pareigų atžvilgiu, ir apima bet koki asmens duomenų tvarkymą kompiuterizuotomis duomenų tvarkymo sistemomis, pradedant pavieniais lokaliais kompiuteriais ir baigiant pasauliniais informacijos tikslais (1-3 punktai). Gairėse įtvirtinti šie esminiai asmens duomenų tvarkymo principai:

- Asmens duomenų rinkimo apribojimo principas (angl. *Collection Limitation Principle*), reiškiantis, jog asmens duomenys gali būti renkami tik tuo atveju, jei tai daroma teisėtai ir naudojant teisingas priemones, žinant pačiam duomenų subjektui ir esant šio sutikimui;
- Asmens duomenų kokybės principas (angl. *Data Quality Principle*), reiškiantis, kad asmens duomenys turi būti aktualūs, išsamūs, baigtiniai ir adekvatūs tikslams, kuriems jie yra naudojami;
- Tikslų nustatymo principas (angl. *Purpose Specification Principle*), reiškiantis, kad tikslas ar tikslai, kuriais remiantis renkami asmens duomenys, turi būti nurodyti asmens duomenų rinkimo metu, tuo pačiu tolesniame tokių duomenų naudojime vadovaujantis jau nurodytais rinkimo tikslais.
- Asmens duomenų panaudojimo apribojimo principas (angl. *Use Limitation Principle*), reikalaujantis neatskleisti, padaryti prieinamais ir kitaip panaudoti asmens duomenis tikslams, kurie jų rinkimo metu nebuvo nurodyti, išskyrus atvejus, kuomet duomenų subjektas sutinka su kitokiu asmens duomenų panaudojimu arba duomenų valdytojas veikia pagal įstatymą;

---

⁸⁷ Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacija. 1980 m. Rekomendacija dėl asmens privatumo apsaugos ir asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių gairių [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheprotectionofprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>>.

⁸⁸ CIVILKA, Mindaugas. *Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas interneto kontekste*, 2001, p. 7 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92932&FID=269994>>.

⁸⁹ Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos informacijos saugumo ir privatumo darbo grupė. *Inventory of instruments and mechanisms, contributing to the implementation and enforcement of the OECD Privacy Guidelines on Global Networks*, Paris, 1999, p. 10 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 30 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/REG\(98\)12/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/REG(98)12/FINAL&docLanguage=En)>.

- Saugumo užtikrinimo principas (angl. *Security Safeguards Principle*), nurodantis, jog turi būti imamasi pagrįstų saugumo priemonių prieš asmens duomenų netekimo, neteisėto priėjimo, praradimo, sunaikinimo, panaudojimo, pakeitimo ar atskleidimo rizikų;
- Atvirumo principas (angl. *Openness Principle*), reiškiantis, kad turi būti nustatyta bendra atvirumo politika dėl asmens duomenų naudojimo, taip pat duomenų valdytojo tapatybės ir jo buvimo vietos nustatymo;
- Individualaus dalyvavimo principas (angl. *Individual Participation Principle*), numatantis individo teisę gauti iš duomenų valdytojo atsakymą, ar šis turi duomenų, susijusių su tuo asmeniu, taip pat asmens teisę laiku gauti informaciją, apie duomenų, esančių pas duomenų valdytoją turinį tokia forma, kuri asmeniui būtų suprantama;
- Atskaitomybės principas (angl. *Accountability Principle*), numatantis duomenų valdytojo pareigą būti atskaitingam už tai, kaip yra laikomasi priemonių, įgyvendinančių visus aukščiau nurodytus principus.

Gairėse taip pat numatytos rekomendacijos, susijusios su asmens duomenų judėjimu tarp valstybių narių, kuriais siekiama skatinti informacijos srautus tarp valstybių ir išvengti kliūčių plėtotis tarptautiniams ekonominiams santykiams:

- Valstybės narės turėtų atsižvelgti į pasekmes kitoms valstybėms narėms, kurios tvarko ir perduoda asmens duomenis;
- Valstybės narės turėtų imtis visų pagrįstų ir tinkamų priemonių užtikrinti, kad tarpvalstybiniai asmens duomenų srautai, įskaitant tranzitą per valstybę narę, būtų nepertraukiami ir saugūs;
- Valstybės narės neturėtų apriboti tarpvalstybinių asmens duomenų srautų tarpusavyje, išskyrus tuos atvejus, kai valstybėje iš esmės nėra laikomasi šių Gairių arba kai asmens duomenų importas apeitų vidaus teisės aktus dėl duomenų apsaugos;
- Valstybė narė gali nustatyti apribojimus dėl tam tikrų kategorijų informacijos perdavimo kitoms valstybėms. Tokiu atveju turėtų būti atsižvelgiama į informacijos pobūdį bei kitos valstybės situaciją, jei ši nėra lygiavertė vertinant asmens duomenų apsaugą;
- Valstybės narės neturėtų kurti tokių įstatymų, politikų ir praktikos privatumo asmens duomenų apsaugos srityje, jei tai sudarytų kliūčių tarpvalstybiniam asmens duomenų srautams bei viršytų tai, kas proporcingai reikalinga apsaugai užtikrinti.

Šios Gairės buvo parengtos glaudžiai bendradarbiaujant su Europos Taryba bei Europos Bendrija. Nepaisant to, kad Gairės nėra teisiškai privalomas aktas, jos neabejotinai buvo pagrindas nacionalinių įstatymų leidybai valstybėse, dar neturinčiose duomenų apsaugą užtikrinančių įstatymų. Atsižvelgiant į tai, kad narystė Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijoje nėra apribota vien tik Europos valstybėmis, Sian Rudgard nuomone, Gairės turėjo platų poveikį⁹⁰. Nagrinėjant aukščiau nurodytus principus bei rekomendacijas, galima daryti išvadą, kad pagrindinis Gairių tikslas buvo rasti pusiausvyrą tarp privatumo ir asmenų teisių laisvių apsaugos nesukuriant kliūčių tarptautinei prekybai, kurios neišvengiama pasekmė yra tarptautinis asmens duomenų perdavimas. Svarbu pažymėti, kad Gairės yra neutralus teisės aktas, kuriame neskiriami asmens duomenų tvarkymo automatizuotai ir neautomatizuotai būdai. Toks neutralumas gali būti pateisinamas tuo, kad Gairių rengėjai, nors ir pripažinę, kad tokie duomenų tvarkymo būdai egzistuoja, nesiekė sukurti tokio reguliavimo, kuriuo pasinaudoję duomenų valdytojai galėtų apeiti nacionalinius įstatymus naudojant neautomatines asmens duomenų tvarkymo priemones.

Jau kitais metais po Gairių priėmimo, Europos taryba pateikė pirmąjį ir iki šiol vienintelį konkrečiai duomenų apsaugos teisės srityje galiojantį privalomojo pobūdžio tarptautinį teisės aktą – Konvenciją dėl asmens apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu Nr. 108. Konvencija Nr. 108 konsoliduoja ir dar kartą patvirtina Europos Tarybos 1973 m. ir 1974 m. Rezoliucijų turinį, tačiau šiame dokumente reikalaujama, kad pasirašančios valstybės imtųsi būtinų veiksmų savo vidaus teisės aktuose, kad būtų laikomasi nustatytų principų bei užtikrinta pagarba pagrindinėms žmogaus teisėms tvarkant asmens duomenis.

Konvenciją Nr. 108 sudaro trys dalys: bendrieji asmens duomenų apsaugos principai, tarptautinių asmens duomenų srautų taisyklės, valstybių tarpusavio pagalbą nustatančios nuostatos bei konsultacinio komiteto veikimą nustatančios taisyklės. Konvencijos Nr. 108 preambulėje pripažįstama, kad nevaržomas ir neribojamas asmens duomenų judėjimas gali neigiamai paveikti pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių apsaugą⁹¹, todėl numatyta, kad Konvencija Nr. 108 taikoma tiek privačiame, tiek iš viešame sektoriuose automatizuotam asmens duomenų tvarkymui ir asmens duomenų, laikomų automatiniam formate, tvarkymui⁹². Taigi, skirtingai nei numatyta Gairėse,

---

⁹⁰ USTARAN, Eduardo. *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. International Association of Privacy Professionals (IAPP), 2012, p. 7.

⁹¹ KELLEHER, D., MURRAY, K. *IT Law in the EU*. Sweet and Maxwell, 1999, p. 267-268.

⁹² 1981 m. Konvencija dėl asmens apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 32-1059.

Konvencijoje Nr. 108 tiesiogiai skiriamas automatizuotas asmens duomenų tvarkymas, kaip vienintelis, kurį reguliuoja šis dokumentas. Asmens duomenų apsaugos principai savo esme panašūs į Gairėse numatytus principus, - tokiam panašiam teisiniam reguliavimui įtakos turėjo tai, kad abu dokumentai buvo rengiami tuo pačiu metu juos rengiančioms institucijoms glaudžiai bendradarbiaujant tarpusavyje. Vis dėlto galime įžvelgti aiškų Konvencijos Nr. 108 principų skirtumą, šiuos lyginant su Gairėmis – skiriami specialių kategorijų asmens duomenys (kitaip – jautrūs duomenys), kurie atskleidžia asmens rasinę kilmę, politinius, religinius ar kitus įsitikinimus, kurie susiję su asmens sveikata, seksualiniu gyvenimu ar baudžiamąja atsakomybe⁹³. Konvencijos Nr. 108 12 straipsnyje plėtojama jau Gairėse pasirodžiusi idėja, kad valstybės neturėtų riboti ar uždrausti tarpvalstybinio asmens duomenų judėjimo į kitą valstybę narę remdamosi privatumo apsaugos tikslais. Plėtojamoms ir Gairėse numatytoms šio reikalavimo išimtys: tarpvalstybinis asmens duomenų judėjimas gali būti ribojamas, jei tai susiję su specifiniais asmens duomenimis, kuriems pagal jų pobūdį reikalinga didesnė apsauga arba tokiu asmens duomenų perdavimu, kuomet jis vykdomas į trečiąją valstybę per kitą valstybę narę, siekiama išvengti pirmosios valstybės asmens duomenų įstatymų reikalavimų taikymo.

Šios nuostatos buvo toliau plėtojamoms Konvencijos Nr. 108 Papildomame protokole dėl priežiūros institucijų valstybės sienas kertančių duomenų srautų Nr.181⁹⁴. Papildomas protokolas buvo skirtas spręsti reguliavimo nebuvimą situacijose, kai asmens duomenys perduodami į valstybes, kurios nėra Konvencijos Nr. 108 dalyvės. Kaip sprendimas buvo pasiūlyta „adekvataus“ (angl. *adequate*) apsaugos lygio koncepcija, kai asmens duomenys eksportuojami iš Konvencijos Nr. 108 valstybės narės į trečiąją valstybę, numatant, jog toks reikalavimas gali būti netaikomas tuo atveju, kai toks duomenų perdavimas vykdomas asmens arba visuomenės interesais arba kai tai yra pagrįsta sutartinėmis sąlygomis, patvirtintomis priežiūros institucijos. Konvencija Nr. 108 taip pat reikalauja valstybių paskirti priežiūros institucijas, kurios vykdytų asmens duomenų apsaugos įstatymų įgyvendinimo priežiūrą, konsultuotųsi, teiktų pagalbą arba kitaip palaikytų ryšius su kitų valstybių priežiūros institucijomis. Papildomai nurodoma, kad tokios priežiūros institucijos taip pat turėtų teikti asmenims pagalbą naudojantis savo teisėmis duomenų apsaugos srityje. Pažymėtina, kad Europos Tarybos darbas duomenų apsaugos srityje neapsiribojo vien teisės aktais – laikotarpyje tarp Konvencijos Nr. 108 ir

---

⁹³ 1981 m. Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 32-1059.

⁹⁴ Europos Taryba. 1981 m. Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu papildomas protokolas, 2001[interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/1680080626>>.

Papildomo protokolo priėmimo, ši organizacija priėmė ir kitų su duomenų apsauga susijusių rekomendacijų, pavyzdinių sutarčių ir kt.⁹⁵, tačiau minėti teisės aktai daugelio autorių laikomi esminiais ir padariusiais didžiausią įtaką tolesniam duomenų apsaugos teisės vystymuisi.

Galima sakyti, kad Europos duomenų apsaugos teisė, prasidėjusi kartu su 1948 m. Visuotinės žmogaus teisių deklaraciją priėmimu, o vėliau ir EŽTK, gana sparčiai vystėsi, o tokį duomenų apsaugos teisės poreikį suponavo ne tik tarptautinių organizacijų veikla bei siekiai užtikrinti individų teises, bet ir pačių valstybių siekis užtikrinti duomenų apsaugą. Nors minėti teisės aktai, žvelgiant iš šių dienų perspektyvos atlieka daugiau atskaitos duomenų apsaugos teisei funkciją, neabejotinai didelę įtaką tolesnei duomenų apsaugos teisės raidai turėjo Gairės bei Konvencija Nr. 108, kurių duomenų apsaugos teisės principai bei kitos pagrindinės idėjos atsispindi ne tik šiuo metu galiojančiuose duomenų apsaugos teisės aktuose, bet ir Bendrajame duomenų apsaugos reglamente.

1.2.2 Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės šaltiniai

Europos duomenų apsaugos teisė rėmėsi tarptautiniais susitarimais, kurių įgyvendinimas iš esmės priklausė nuo kiekvienos valstybės. Nuo pat ankstyvųjų duomenų apsaugos teisės raidos etapų ėmė aiškėti tai, kad Europos valstybės, siekdamos įgyvendinti tarptautinius susitarimus bei harmonizuoti nacionalinius duomenų apsaugos teisės reguliavimus Europos kontekste, turės dėti ypatingas pastangas, ypač todėl, kad fizinės valstybių sienos asmens duomenų perdavimui tapo iš esmės nebesvarbios. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Anglies ir Plieno Bendrija, o vėliau Europos Ekonominė Bendrija buvo įsteigta su pagrindiniu vieningos vidinės rinkos tikslu, siekis turėti harmonizuotą asmens duomenų apsaugą buvo logiškas žingsnis minėtos vieningos rinkos link.

Jau 1976 m., kai Europos Komisija kreipėsi į Europos Parlamentą su pasiūlymu parengti direktyvą, suderinančią duomenų apsaugos įstatymus, valstybių narių nacionaliniai teisės aktai akivaizdžiai skyrėsi, o kai kurios valstybės neturėjo duomenų apsaugą reguliuojančių teisės aktų. Su Konvencija Nr. 108 įsigaliojus naujiems duomenų apsaugos teisės standartams, šie standartai buvo naudojami kaip atskaitos taškas kuriant naują direktyvą, nes sudarė bendrą standartų rinkinį, kuriuo jau vadovavosi dauguma Europos valstybių.

---

⁹⁵ CIVILKA, Mindaugas. *Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas interneto kontekste*, 2001, p. 8 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92932&FID=269994>>.

Europos Komisijos atlikto darbo duomenų apsaugos srityje kulminacija tapo 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo⁹⁶. Priimant šią Direktyvą buvo siekiama suderinti nacionalinius duomenų apsaugos įstatymus, tuo pačiu skatinant ir tolesnį bendrosios rinkos tarp valstybių narių kūrimą, taigi ir laisvą asmens duomenų judėjimą vidaus rinkoje⁹⁷. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nedviprasmiškai išaiškino, jog siekiant minėto tikslo, valstybės narės turi ribotą laisvę veikti savo nuožiūra: „Direktyva 95/46 yra skirta [...] užtikrinti, kad teisių ir laisvių, susijusių su asmens duomenų tvarkymu lygis būtų lygiavertis visose valstybėse narėse. [...] nacionalinių teisės aktų, taikomų šioje srityje, suderinimas neturi sąlygoti jų teikiamos apsaugos susilpnėjimo, bet priešingai, turi siekti užtikrinti aukštą apsaugos lygį Europos Sąjungoje. Taigi, [...] šių nacionalinių teisės aktų suderinimas neturi būti ribojamas minimaliu suderinimu, bet siekti galutinio harmonizavimo“⁹⁸. Taigi pirmą kartą Europos Sąjungos istorijoje, imta įgyvendinti iniciatyva, kurią privalomai turėjo įgyvendinti visos valstybės narės.

Direktyvos teisiniai rėmai, nubrėžti atsižvelgiant į asmens privatumo teisės ir laisvo asmens duomenų judėjimo užtikrinimo tikslus, kaip tokio teisinio reguliavimo pagrindą nurodo ne tik pirminius Europos Bendrijos teisės šaltinius, kaip antai Romos Sutarties 7a straipsnį, kuriame užtikrinimas laisvas prekių, žmonių, paslaugų ir kapitalo judėjimas, šias nuostatas pritaikant ir laisvam asmens duomenų judėjimui, bet ir EŽTK plačiai įtvirtintą vieną esminių žmogaus teisių – teisę į privatumą, nurodant, kad asmens duomenų tvarkymą reglamentuojančių nacionalinių įstatymų tikslas – apsaugoti pagrindines teises ir laisves, ypač privatumo teisę, kaip tai pripažįstama EŽTK 8 straipsnyje, taip pat ir Bendrijos teisės aktų bendruosiuose principuose⁹⁹. Atsižvelgiant į tai, kad EŽTK nustato bendruosius Europos Bendrijų teisės principus¹⁰⁰, tokia nuostata leidžia daryti išvadą, kad Europos Bendrijų asmens duomenų apsaugos pagrindas – bendroji tarptautinė teisė.

---

⁹⁶ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

⁹⁷ Preambulės 1-9 punktai, 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

⁹⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas sujungtose bylose ir, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de crédito (ASNEF) ir Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) prieš Administración del Estado C-468/10 ir C-469/10* 2011, ECLI:EU:T:2011:133.

⁹⁹ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

¹⁰⁰ 1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis (suvestinė redakcija). *OL*, 2016 C 202, p. 13-47.

Nepaisant ambicingų harmonizacijos siekių, Direktyva nesudarė prielaidų valstybėms narėms priimti vienodus nacionalinius įstatymus, ir, viena vertus, tai užprogramuota pačioje Direktyvos ir jos įgyvendinimo esmėje, kuomet valstybės narės turi pareigą perkelti Direktyvos nuostatas į nacionalinius įstatymus, tačiau dėl net paprasčiausių vertimo ar kalbų ypatybių nacionalinės nuostatos skiriasi, o kita vertus, Direktyva paliko valstybėms narėms daug galimybių pačioms nustatyti teisinį reguliavimą. Vienas ryškiausių pavyzdžių, itin dideli baudų valstybėse narėse skirtumai: iki 2017 m. sausio 1 d. Lietuvoje duomenų apsaugos pažeidimai užtraukdavo baudą nuo 144 iki 289 eurų, o pakartotinio pažeidimo atveju buvo skiriamos baudos nuo 289 iki 579 eurų¹⁰¹, kai tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje jau buvo susiklosčiusi šimtatūkstantinių baudų praktika¹⁰². Akivaizdu, kad Direktyvos įgyvendinimo problemas siekta ištaisyti priimant Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, kurio ir pats įgyvendinimo mechanizmas yra kitoks – Reglamentas taikomas tiesiogiai, todėl valstybės narės neturi teisės nustatyti kitokio teisinio reguliavimo, nebent tai tiesiogiai būtų nurodyta Reglamente, taip panaikinant skirtumą, su kuriais susidūrė ne valstybės narės, bet ir ūkio subjektai, įgyvendinantys duomenų apsaugos teisės reikalavimus, buvimo galimybę. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojanti Duomenų apsaugos direktyva nėra vienintelis Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktas. Be to, tam tikrose srityse esama ir kitų duomenų apsaugą reguliuojančių teisės aktų, pavyzdžiui, Direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (*Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių*)¹⁰³, jau nebegaliojanti Direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB (*Duomenų saugojimo direktyva*)¹⁰⁴ bei Reglamento dėl privatumo ir elektroninių ryšių pasiūlymas¹⁰⁵.

---

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2016-12-29 - 2017-02-28 redakcija). TAR, 2015, Nr. 11216.

¹⁰² UK fines for data breaches double to £3.2 million, GDPR to lift bill further, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.consultancy.uk/news/13562/uk-fines-for-data-breaches-double-to-32-million-gdpr-to-lift-bill-further>>.

¹⁰³ 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (*Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių*), OL L 201, 2002, p. 37-47.

¹⁰⁴ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB (*Duomenų saugojimo direktyva*) (neteko galios 2014 m. balandžio 8d.), OL L 105, 2006, p. 54-63.

¹⁰⁵ 2017 m. liepos 10 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės į privatumą gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0010>>.

Atsižvelgiant į tai, Europos Bendrijų susikūrimo pirminis tikslas buvo ekonominė integracija, pirmosiose steigimo sutartyse nebuvo užsimenama apie žmogaus teises ir jų apsaugą. Tačiau prasidėjus pirmosioms byloms, kuriose buvo nagrinėjami tariami žmogaus teisių pažeidimai Europos Sąjungos teisės taikymo srityje, Europos Bendrijų Teisingumo Teismas įtvirtino naują požiūrį į žmogaus teisių apsaugą, įtraukiant į bendruosius Europos teisės principus pagrindines žmogaus teises. Pasak teismo, bendrieji principai atspindi žmogaus teisių apsaugos turinį, kurį galima rasti nacionalinėse konstitucijose ir sutartyse dėl žmogaus teisių, visų pirma EŽTK¹⁰⁶. ESTT nurodė užtikrinsiantis ES teisės atitiktį šiems principams.

Esant visoms šioms prielaidoms 2000 m. buvo paskelbta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija¹⁰⁷. Šioje Chartijoje, sujungiant konstitucines tradicijas ir valstybių narių bendrus tarptautinius įsipareigojimus, įtvirtinamos pačios įvairiausios pilietinės, politinės, ekonominės ir socialinės Europos piliečių teisės¹⁰⁸. Chartijos struktūra atspindi pagrindines visuomenės vertybes, sudarančias šešias pagrindines Chartijos dalis: orumas, laisvės, lygybė, solidarumas, pilietinės teisės ir teisingumas. Atkreiptinas dėmesys, kad nors Chartijoje ginamos žmogaus teisės labai artimos EŽTK, Chartijoje garantuojama ne tik pagarba į privatų ir šeimos gyvenimą, bet ir 8 straipsnyje numatyta teisė į duomenų apsaugą, todėl galima daryti išvadą, kad teisė į duomenų apsaugą prilyginama bet kuriai kitai žmogaus teisei. Be to, tame pačiame Chartijos straipsnyje kalbama ir apie duomenų apsaugos principus, nurodant, kad tokie duomenys turi būti tinkamai tvarkomi ir naudojami tik konkrečioms tikslams ir tik atitinkamam asmeniui sutikus ar kitais įstatymo nustatytais teisėtais pagrindais. Kiekvienas turi teisę susipažinti su surinktais jo asmens duomenimis bei į tai, kad jie būtų ištaisomi¹⁰⁹, be to jau kalbama apie nepriklausomos institucijos kontrolę duomenų apsaugos srityje. Nors pripažįstama, kad Chartija jos priėmimo metu buvo labiau politinio pobūdžio teisės aktas, 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai¹¹⁰, buvo įtraukta į Europos Sąjungos pirminę teisę.

2007 m. gruodžio 13 d. pasirašytos Lisabonos sutarties, kuria iš dalies buvo keičiamos pirminės Europos Sąjungos sutartys, pagrindinis tikslas buvo stiprinti ir tobulinti pagrindines Europos Sąjungos struktūras, kad šios galėtų veikti kuo

---

¹⁰⁶ European Union Agency for Fundamental Rights, Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 20.

¹⁰⁷ 2012 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL C 326*, 2012, p. 391—407.

¹⁰⁸ European Union Agency for Fundamental Rights, Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 20.

¹⁰⁹ 2012 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL C 326*, 2012, p. 391—407.

¹¹⁰ 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis. *OL C 306*, 2007.

efektyviau¹¹¹. Ne išimtis ir Europos Sąjungos duomenų apsauga, todėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 16 straipsnis numato kiekvieno asmens teisę į duomenų apsaugą (1 dalis) Europos Sąjungos institucijų kompetenciją duomenų apsaugos srityje (2 dalis).

2012 m. sausio mėnesį Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl duomenų apsaugos reformos ir nurodė, jog dabartinės duomenų apsaugos taisyklės neatspindi atsiradusių technologinių pokyčių bei sparčios globalizacijos, todėl šias reikia atnaujinti¹¹². Reformos dokumentų rinkinį sudarė Bendrojo duomenų apsaugos reglamento pasiūlymas, kuriuo buvo siekiama pakeisti Duomenų apsaugos direktyvą bei nauja Duomenų apsaugos direktyva, susijusi su policijos ir teisiniu bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose¹¹³. Reglamento teksto atsiradimo, derinimo bei tvirtinimo eiga yra įdomus ir ilgą laiką trukęs procesas. 2012 m. atsiradus pirminiam Reglamento projektui, pastarojo tekstas buvo derinamas iki 2015 m. gruodžio, kol Europos Komisija, Taryba bei Parlamentas pasiekė visiems priimtina tekstą kompromisą¹¹⁴.

Apibendrinant nagrinėjamą poskyrį, galima pasakyti, kad Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės nuostatų formavimui reikšmingą įtaką turėjo EŽTK įtvirtintos vertybinės nuostatos bei Europos žmogaus teisių teismo praktika. Šio darbo autorės nuomone, siekį priimti Reglamentą duomenų apsaugos teisės srityje paskatino ne tik sparti globalizacija, bet ir praktinis Duomenų apsaugos direktyvos įgyvendinimas, parodęs, jog tokioje srityje kaip duomenų apsauga, kurioje valstybių sienos nebėra aktualios, reikalingas vieningas teisinis reguliavimas, nepaliekantis valstybėms narėms plačios duomenų apsaugos nuostatų interpretavimo galimybės.

---

¹¹¹ USTARAN, Eduardo. *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. International Association of Privacy Professionals (IAPP), 2012, p. 14.

¹¹² Europos Komisija. 2012 m. sausio 25 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), KOM(2012) 11 galutinis, Briuselis.

¹¹³ Europos Komisija. 2012 m. sausio 25 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamajon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendroji duomenų apsaugos direktyva), KOM(2012) 10 galutinis, Briuselis.

¹¹⁴ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 84.

2. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas kaip duomenų apsaugos teisės šaltinis

Kaip jau minėta, iki šiol teisinis reguliavimas Europos Sąjungos valstybėse narėse yra grindžiamas Duomenų apsaugos direktyva, tačiau nuo 2018 m. gegužės 25 d. bus pradėtas taikyti Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (angl. *General Data Protection Regulation – GDPR*)¹¹⁵. Šiuo metu plačiai visuomenėje aptarinėjamas Reglamentas pristatomas kaip asmens duomenų apsaugos teisės reformos ES rezultatas¹¹⁶, o Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnas Giovanni Buttarelli Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą pavadino iki šiol ambicingiausiu bandymu apsaugoti asmenų teises skaitmeninėje erdvėje¹¹⁷. Kadangi iš esmės kiekviena organizacija savo veikloje tvarko asmens duomenis, šis Reglamentas neabejotinai turės itin platų poveikį duomenų valdytojų ir tvarkytojų veikloje.

Duomenų apsaugos Direktyvos pagrindiniai elementai ir principai buvo suformuluoti per ilgą laikotarpį pradedant nuo 1970 m., įtvirtinant esmines duomenų apsaugos nuostatas įvairių Europos valstybių nacionaliniuose įstatymuose. Praeitame amžiuje sukurtas teisinis reguliavimas, t.y. Duomenų apsaugos direktyva, ilgainiui nebeatitiko skaitmeninės visuomenės lūkesčių bei su tuo susijusių iššūkių duomenų apsaugos srityje¹¹⁸, nes 1995 metais internetu naudojosi vos 1% pasaulio gyventojų, tuo tarpu šiandien daugiau nei 40% reguliariai prisijungia prie pasaulinio tinklo¹¹⁹ Priėmus Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą buvo tikimasi, kad jo nuostatomis bus išspręsta nemažai aspektų, ypač susijusių su duomenų subjekto apsauga bei duomenų subjekto teisių užtikrinimu elektroninėje erdvėje¹²⁰. Vertinant Duomenų apsaugos direktyvą 2016 m. kontekste galbūt didžiausias Direktyvos trūkumas yra tas, jog duomenų

---

¹¹⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹¹⁶ ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 45.

¹¹⁷ BUTTARELLI, Giovanni. The EU GDPR as a clarion call for a new global digital gold standard. *International Data Privacy Law*, 2016, Vol. 6, Issue 2, p. 77 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://academic.oup.com/idpl/article/6/2/77/2404469/The-EU-GDPR-as-a-clarion-call-for-a-new-global>>.

¹¹⁸ KIŠKIS, Mindaugas; BITIUKOVA, Natalija; LIUTKEVIČIUS, Karolis. *Lietuvos verslo pasirengimas įgyvendinti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą*. Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2016, p. 9 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://hrmi.lt/wp-content/uploads/2016/10/Reglamentas_verslui.pdf>.

¹¹⁹ Interneto vartotojai pasaulyje (gyvoji statistika) [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.internetlivestats.com/internet-users/>>.

¹²⁰ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 84.

tvarkymo esminiai principai buvo sukurti darant prielaidą, kad asmens duomenų tvarkymo operacijos bus išbaigtos, lengvai atsekamos bei identifikuojamos¹²¹. Tačiau šių dienų asmens duomenų tvarkymo operacijos yra globalios, įtraukiančios įvairius duomenų valdytojus ir tvarkytojus iš įvairiausių valstybių. Kaip teigia I. Malinauskaitė – Van De Castel, dažnai teisių ir pareigų pasiskirstymas yra nevisiškai aiškus bei skaidriai iškomunikuotas galutiniam suinteresuotam asmeniui, t. y. duomenų subjektui¹²². Reglamento nuostatų kūrėjai turėjo atsižvelgti į šiuos aspektus bei užtikrinti, jog naujas teisinis reguliavimas bent kurį laiką bus efektyviai pritaikomas net ir esant tokiai sparčiai įvairių technologijų plėtrai.

Bene pirmasis naujo duomenų apsaugos teisės akto skirtumas yra dokumento forma: priešingai negu Duomenų apsaugos direktyva, Reglamentas yra taikomas tiesiogiai. Europos Komisijos argumentas dėl dokumento formos buvo toks, jog Reglamentas yra labiau tinkamas dokumentas sprendžiant harmonizavimo problemas tarp atskirų Europos Sąjungos valstybių narių¹²³. Be to, paties Reglamento preambulės 10 punkte nurodyta, kad siekiant užtikrinti vienodo ir aukšto lygio fizinių asmenų apsaugą ir pašalinti asmens duomenų judėjimo Sąjungoje kliūtis, visose valstybėse narėse turėtų būti užtikrinama lygiavertė asmenų teisių ir laisvių apsauga tvarkant tokius duomenis, nuoseklus ir vienodas taisyklių, kuriomis reglamentuojama fizinių asmenų pagrindinių teisių ir laisvių apsauga tvarkant asmens duomenis, taikymas¹²⁴. Pirmą kartą Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės istorijoje buvo suvienodintos asmens duomenų tvarkymo taisyklės Europos Sąjungos valstybėse narėse. Tikima, kad tiesioginę taikymo galią visose valstybėse narėse turintis Reglamentas gali užtikrinti minėtą harmonizavimo siekį¹²⁵.

Nagrinėjant Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą kaip duomenų apsaugos teisės šaltinį svarbu paminėti šiuo teisės aktu įtvirtintą vieno langelio principą (angl. *one stop*

---

¹²¹ TENE, Omer. Privacy: the new generations. *International Data Privacy Law*, 2011, Vol. 1, Issue 1, p. 15-27 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1710688>.

¹²² MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 84.

¹²³ DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINO, Vagelis. The proposed data protection Regulation replacing Directive 95/46/EC: A sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2012, Vol. 28, Issue 2, p. 130-142 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.01.011>>.

¹²⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹²⁵ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 85.

shop). Reglamento 56 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad vadovaujanti priežiūros institucija yra vienintelė institucija, su kuria duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas palaiko ryšius, kai šie vykdo tarpvalstybinį duomenų tvarkymą¹²⁶. Tai reiškia, jog duomenų valdytojui ar tvarkytojui vykdant tarpvalstybinį asmens duomenų tvarkymą kyla pareiga palaikyti ryšius tik su viena priežiūros institucija. Toks reikalavimas yra logiškas atsižvelgiant į tiesioginį Reglamento taikymą bei palengvina duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigų užtikrinimą. Praktikoje toks reikalavimas reiškia, kad tuo atveju, kad duomenų valdytojas veikia keliose valstybėse, jis gali pasirinkti, su kuria priežiūros institucija šiam reikėtų bendrauti. Kita vertus, bendradarbiavimas su viena iš valstybių narių priežiūros institucijų reiškia tinkamą Reglamento nuostatų įgyvendinimą ir kitose valstybėse narėse, atsižvelgiant į tai, kad visoje Europos Sąjungoje duomenų apsaugos reikalavimai yra vienodi.

Kitas svarbus Reglamento požymis – eksteritoriali duomenų apsauga. Reglamentas leidžia asmens duomenų judėjimą į trečiąsias valstybes, jeigu Europos Sąjungos Komisija nuspręstų, kad atitinkamoje valstybėje yra užtikrina tinkamo lygio duomenų apsauga. Reglamento 45 straipsnyje taip pat numatyta, kad vertinant tinkamą duomenų apsaugos lygį turėtų būti atsižvelgiama į atitinkamos valstybės teisinį reguliavimą bei tai, ar yra veiksmingai veikianti nepriklausoma duomenų apsaugos priežiūros institucija¹²⁷. Praktikoje tai iš esmės reiškia, kad ne tik trečiosios valstybės teisinis reguliavimas turėtų užtikrinti panašų duomenų apsaugos lygį, tačiau ir konkretaus subjekto, su kuriuo yra vykdomas tarpvalstybinį asmens duomenų tvarkymas, vidinėje sistemoje turėtų būti užtikrinta tinkama duomenų apsauga. Atsižvelgiant į tai, kad elektroninė komercija ir duomenų judėjimas yra globalūs reiškiniai, o europiečių asmens duomenys turi itin didelę komercinę vertę, vis daugiau valstybių turėtų užtikrinti, kad jose veiktų Europos Sąjungai analogiškas duomenų apsaugos režimas¹²⁸.

Vertinant Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, kaip teisės akto skirtingumą nuo šiuo metu galiojančios Duomenų apsaugos direktyvos, galima išskirti tris Reglamentui būdingus požymius. Visų pirma tiesioginis Reglamento taikymas suponuoja siekiamybę pirmą kartą Europos Sąjungos istorijoje užtikrinti harmonizuotą duomenų apsaugą, tuo tarpu vieno langelio principo taikymas turėtų padėti užtikrinti duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigų, kylančių iš Reglamento vykdymą. Reglamentu įtvirtinta

---

¹²⁶ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 49.

eksteritoriali duomenų apsauga, demonstruoja siekiamybę prisitaikyti prie vis labiau globalių duomenų tvarkymo operacijų, kurių apimtys ateityje neišvengiamai didės. Apibendrinant nagrinėjamą poskyrį galima sutikti su Michael Birnhack nuomone, jog Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas turėtų paspartinti globalią duomenų apsaugos teisės europeizaciją, kurią šis autorius kaip reiškinį jau išvelgia ir mokslinėje doktrinoje¹²⁹. Atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungoje esančių asmenų asmens duomenys turi didelę komercinę vertę bei tai, kad trečiųjų valstybių subjektai, be abejonės, sieks prisitaikyti prie naujų duomenų apsaugos standartų, kad galėtų ir toliau nepertraukiamai vykdyti savo komercinę veiklą, globalus Reglamento poveikis yra logiška šių reiškinų pasekmė.

---

¹²⁹ BIRNHACK, Micheal D. The EU Data Protection Directive: An Engine of a Global Regime. *Tel Aviv University Law Faculty Papers*, 2008, Paper 95, p. 103 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1102&context=taulwps>>.

3. ES bendrojo duomenų apsaugos reglamento naujojo teisinio reguliavimo analizė ir poveikis duomenų apsaugos teisei

3.1 Duomenų apsaugos principų reforma

Galima sakyti, kad vadinamieji asmens duomenų tvarkymo principai (angl. *Fair Information Principles*) yra Europos Sąjungos duomenų apsaugos modelio pagrindas, nes šie principai taikomi visam asmens duomenų tvarkymui. Kitaip tariant, nustatius, kad asmens duomenų tvarkymo operacijoms yra taikomas Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas arba šiuo metu galiojanti Duomenų apsaugos direktyva, tokia duomenų valdytojo veikla pirmiausia turi atitikti asmens duomenų tvarkymo principus.

Šiuo metu vis dar galiojančioje Duomenų apsaugos direktyvoje minimi tokie asmens duomenų tvarkymui būdingi reikalavimai: asmens duomenys turi būti tvarkomi teisingai ir teisėtai; tokie duomenys turi būti surinkti aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais, o vėliau tvarkomi su šiais tikslais suderintais būdais; asmens duomenys turi būti adekvatūs, savo apimtimi neviršijantys duomenų rinkimo ir tvarkymo tikslų; duomenys turi būti tikslūs ir atnaujinami; turi būti laikomi tokiu pavidalu, kad duomenų subjektų tapatybę nustatyti būtų galima ne ilgiau nei tai reikalinga¹³⁰. Šiuos reikalavimus Direktyvos darbo grupė vadina ribojimo (tvarkymo tikslingumo), asmens duomenų kokybės, asmens duomenų saugumo, asmens duomenų kiekio mažinimo principais¹³¹. Europos Sąjungos teisingumo teismo praktikoje tokie asmens duomenų rinkimo ir tvarkymo reikalavimai vadinami asmens duomenų kokybės bei asmens duomenų tvarkymo teisėtumo principais¹³². Atsižvelgiant į tai, kad kiekvienoje valstybėje principo, kaip tam tikros teisinės kategorijos prasmė ir reikšmė yra skirtinga, pažymėtina, kad šios Direktyvos nuostatos, nors daugumoje valstybių buvo inkorporuotos į nacionalinį reguliavimą pažodžiui, kai kurių valstybių nacionaliniame reguliavime atsispindėjo kiek kitaip: Estijos asmens duomenų apsaugos įstatyme buvo nustatyti teisėtumo, tikslingumo, minimalizmo, riboto naudojimo, aukštos asmens duomenų kokybės, saugumo ir

---

¹³⁰ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

¹³¹ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 103.

¹³² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2003 m. gegužės 20 d. sprendimas *Rechnungshof prieš Österreichischer Rundfunk ir kt. Christa Neukomm ir Joseph Lauerermann prieš Österreichischer Rundfunk* sujungtose bylose C-465/00, C-138/01, C-139/01, ECLI:EU:C:2003:294.

individualaus dalyvavimo asmens duomenų apsaugos principai¹³³, o Slovėnijos asmens duomenų apsaugos įstatyme numatyti tik teisėtumo, sąžiningumo ir proporcingumo principai¹³⁴.

Mokslinėje doktrinoje asmens duomenų principų atžvilgiu taip pat nėra vieningos nuomonės. Nors daugelis teisės mokslininkų asmens duomenų apsaugai skirtuose darbuose seka teisiniu reguliavimu ir asmens duomenų teisinės apsaugos principais įvardija teisės aktuose nurodytus asmens duomenų tvarkymo reikalavimus¹³⁵, yra ir mokslininkų, kurie neseka įstatymų formuluočių, o asmens duomenų apsaugos principus nusako bendresnėmis formuluotėmis, pavyzdžiui, Jean Philippe Walter pagrindiniais asmens duomenų apsaugos principais įvardija asmens duomenų tvarkymo teisėtumą, skaidrumą, tikslingumą, proporcingumą, asmens duomenų tikslumą, asmens duomenų saugumą, proporcingas saugumo priemonės, skirtas ypatingų asmens duomenų tvarkymui, duomenų subjekto teises¹³⁶.

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, iš esmės pažodžiui perimdamas Asmens duomenų direktyvoje įtvirtintus duomenų apsaugos principus bei kartu prie teisinio reguliavimo nurodant ir konkretų teisinio principo pavadinimą, šio darbo autorės nuomone, suteikė aiškumo ne tik suvokiant pačius principus, bet ir jų svarbą visos asmens duomenų apsaugos kontekste. Lyginant su Duomenų apsaugos direktyva, Reglamente įtvirtinami du nauji principai: skaidrumo principas, greta teisėtumo bei sąžiningumo principų, bei atskaitomybės principas.

Skaidrumas kaip principas ar veiklos standartas, paprastai tapatinamas su viešojo sektoriaus veiklos standartais. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad skaidrumas, kaip viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principas, suponuoja informacijos sklaidą ir komunikavimą, atvirumą ir viešumą, atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus, be to, skaidrumas

---

¹³³ Estonian Personal Data Protection Act (with amendnets and supplements), 2016-01-16 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/529012015008/consolide/current>>.

¹³⁴ Slovenian Personal Data Protection Act (with amendnets and supplements), No. 59/99 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.ics.uci.edu/~kobsa/privacy/SLOVENIA.htm>>.

¹³⁵ BUTTARELLI, Giovanni. Discourse. *The Right to Privacy – the Right to Dignity: 26th International Conference on Privacy and Personal Data Protection*. Warszawa: Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, 2005, p. 72, 78; CAREY, Peter. *Data Protection. A Practical Guide to UK and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 51–52; DE HERT, Paul; GUTWIRTH, Serge. Data Protection in the Case Law of Strasbourg and Luxemburg: Constitutionalisation in Action. *Reinventing data protection?* Dordrecht: Springer, 2009, p. 5.

¹³⁶ WALTER, Jean-Philippe. Specific Aspects of Data Protection in the Use of Biometric Data in the Private Sector. *The Right to Privacy – the Right to Dignity: 26th International Conference on Privacy and Personal Data Protection*. Warszawa: Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, 2005, p. 318.

sąlygoja ir reikalavimą, kad priimami sprendimai būtų pagrįsti, aiškūs, kad, iškilus reikalui, jie būtų racionaliai motyvuoti, o asmenys turėtų galimybę priimtus sprendimus ginčyti nustatyta tvarka¹³⁷. Europos Sąjungos teisingumo teismas skaidrumo principą taip pat sieja su piliečių dalyvavimu sprendimų priėmimo procese, šiems garantuojant didesnę valdymo teisėtumą ir veiksmingumą, taip pat aukštesnę atskaitomybės piliečiams mastą demokratinėje sistemoje¹³⁸. Taigi iš esmės galima teigti, kad skaidrumo sąvoka siejama su tam tikros informacijos prieinamumu. Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, tačiau teismas nurodo, kad skaidrumas garantuoja prieigą prie informacijos tik tiems asmenims, kurie turi interesą šią informaciją gauti¹³⁹.

Kalbant apie skaidrumo principo turinį Reglamento prasme, svarbu paminėti, kad skaidrumo principo reikšmė Reglamente nėra tiesiogiai nurodyta, tačiau Reglamento preambulės 39 punkte aiškiai pabrėžiamas asmens informavimo elementas: „<...> Taikant skaidrumo principą, fiziniams asmenims turėtų būti aišku, kaip su jais susiję asmens duomenys yra renkami, naudojami, su jais susipažįstama arba jie yra kitaip tvarkomi, taip pat kokiu mastu tie asmens duomenys yra ar bus tvarkomi. Pagal skaidrumo principą informacija ir pranešimai, susiję su tų asmens duomenų tvarkymu, turi būti lengvai prieinami ir suprantami, pateikiami aiškia ir paprasta kalba. Tas principas visų pirma susijęs su duomenų subjektų informavimu apie duomenų valdytojo tapatybę ir duomenų tvarkymo tikslus, taip pat su tolesniu informavimu, kad būtų užtikrintas sąžiningas ir skaidrus duomenų tvarkymas atitinkamų fizinių asmenų atžvilgiu, jų teise gauti patvirtinimą dėl su jais susijusių asmens duomenų tvarkymo ir teise tuos duomenis gauti. Fiziniai asmenys turėtų būti informuoti apie su asmens duomenų tvarkymu susijusius

---

¹³⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“ (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2006 m. birželio 28 d. redakcija) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 10-350.

¹³⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2003 m. kovo 6 d. sprendimas *Interporc Im, Export GmbH prieš Komisiją* C-41/00, ECLI:EU:C:2003:125; 2010 m. birželio 29 d. sprendimas *Komisija prieš Bavarian Lager Co. Ltd* C-28/08, ECLI:EU:C:2010:378; 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas *Volker und Markus Schecke GbR ir Hartmut Eifert prieš Land Hessen* sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, ECLI:EU:C:2010:662.

¹³⁹ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A858–1453/2011.

pavojus, taisykles, apsaugos priemonės bei teisės ir apie tai, kaip naudotis savo teisėmis tokio asmens duomenų tvarkymo srityje <...>¹⁴⁰. ES 29 straipsnio darbo grupė nurodo, jog pagrindiniai Reglamento straipsniai, susiję su skaidrumo principo įgyvendinimu, yra Reglamento trečioje dalyje esančios duomenų subjekto teisės reglamentuojančios nuostatos¹⁴¹. Toks duomenų subjekto teisių gretinimas su skaidrumo principu suponuoja, jog duomenų subjekto teisės, o ypač teisė būti informuotam, numatyta Reglamento 12 straipsnyje, pirmiausia galėtų būti suprantama kaip teisingas duomenų valdytojų ir tvarkytojų komunikavimas su duomenų subjektu, atsižvelgiant į jo padėtį bei žinių lygį duomenų apsaugos srityje, siekiant duomenų subjektui su duomenų apsauga susijusią informaciją pateikti taip, jog duomenų subjektas ją iš tiesų suprastų.

Tuo tarpu Reglamentu įtvirtintas atskaitomybės principas (5 straipsnio 2 dalis)¹⁴², nepaisant to, kad, konkrečiai įvardintas prie kitų duomenų apsaugos principų, yra juos apimantis bei iš esmės vainikuojantis duomenų valdytojų atsakomybę duomenų apsaugos atžvilgiu. Tačiau, šio darbo autorės nuomone, vien tai, kad pažodinis atskaitomybės principas nėra įtvirtintas Duomenų apsaugos direktyvoje, nereiškia, jog šiuo metu duomenų valdytojai neturi pareigos užtikrinti Direktyva įtvirtintą duomenų apsaugą bei duomenų subjekto teises. ES 29 str. darbo grupės nuomone, atskaitomybės principu siekiama sustiprinti duomenų valdytojų vaidmenį bei sugriežtinti jų atsakomybę bei priemones, kuriomis įgyvendinami duomenų apsaugos reikalavimai¹⁴³. Tokią poziciją pagrindžia ir pats atskaitomybės principo turinys, reiškiantis, kad duomenų valdytojas yra atsakingas už tai, kad būtų laikomasi duomenų apsaugos principų reikalavimų dalies, bei turi sugebėti įrodyti, kad minėtų principų yra laikomasi. Šiame kontekste keltinas valdytojų atsakomybės klausimas: ar priežiūros institucija, nustatiusi konkretų duomenų apsaugos pažeidimą, kaip antai, kad asmens duomenys yra tvarkomi neturint duomenų subjekto sutikimo bei nesant kitų tvarkymo pagrindų, konstatuotų atskaitomybės principo pažeidimą ar konkretaus reglamento reikalavimo pažeidimą. Kita vertus, bet kokio Reglamento reikalavimo pažeidimas iš esmės turėtų būti suprantamas kaip ir atskaitomybės principo pažeidimas, kadangi šis principas apima visus Reglamentu

---

¹⁴⁰ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁴¹ ES 29 str. darbo grupė. Guidelines on transparency under Regulation 2016/679, Nr. WP 260, p. 7 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/document.cfm?doc_id=50057>.

¹⁴² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁴³ ES 29 str. darbo grupė. 2010 m. liepos 13 d. Nuomonė 3/2010 dėl atskaitomybės principo, Nr. WP173, p. 18 [interaktyvus, žiūrėta 2018 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp173_lt.pdf>.

įtvirtintus duomenų apsaugos reikalavimus. Be to, pažymėtina, kad atskaitomybės principas nėra naujiena Europos duomenų apsaugos teisės tradicijoje, mat šis principas buvo įtvirtintas jau 1980 metais Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros organizacijos Gairėse, todėl galima daryti išvadą, kad Europos mastu jau egzistavo panašaus turinio duomenų valdytojų atsakomybės supratimas, tačiau tai niekada iki Reglamento priėmimo nebuvo įtvirtinta kaip valstybėms privalomas reikalavimas.

Siekiant nustatyti Reglamentu įtvirtintų asmens duomenų tvarkymo principų reikšmę, paminėtina Paul de Hert ir Vagelis Papakonstantinou nuomonė, jog Reglamento principai, iš esmės atkartojantys Duomenų apsaugos direktyvos įtvirtintus principus, perėmė ir Direktyvoje esančią teisinio reguliavimo neaiškumą, kuomet neįmanoma konkretizuoti minėtos Direktyvos 6 ir 7 straipsnių tarpusavio ryšio ir vieno kurio straipsnio viršenybės¹⁴⁴. Autoriai turi omenyje tiek Duomenų apsaugos direktyvoje, tiek ir Reglamente numatytus duomenų tvarkymo teisėtumo pagrindus. Kaip jau minėta duomenų tvarkymo principai įtvirtinti Reglamento 5 straipsnyje, tuo tarpu duomenų tvarkymo teisėtumo kriterijai numatyti Reglamento 6 straipsnyje¹⁴⁵. Kadangi abiejuose straipsniuose iš esmės yra numatyti teisėto duomenų tvarkymo kriterijai, kyla klausimas dėl šių nuostatų tarpusavio ryšio. Šiuo atveju Duomenų apsaugos direktyvos preambulėje galima įžvelgti bandymą nustatyti šių nuostatų taikymo suderinamumą, nurodant, kad būtina asmens duomenų teisėto tvarkymo sąlyga yra be kita ko duomenų subjekto sutikimas arba duomenų tvarkymas, norint sudaryti ar įvykdyti duomenų subjektui privalomą sutartį (preambulės 30 punktas)¹⁴⁶, todėl galima daryti prielaidą, jog net ir įgyvendinus visus duomenų tvarkymo principus, tačiau neturint, pavyzdžiui, duomenų subjekto sutikimo, toks duomenų tvarkymas nebūtų interpretuojamas kaip teisėtas, tačiau panašios nuostatos nesant Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, klausimas dėl duomenų tvarkymo principų ir duomenų tvarkymo teisėtumo kriterijų tarpusavio ryšio lieka neatsakytas.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad duomenų apsaugos principų reforma, įtvirtinta Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, pasireiškė keliais aspektais. Visų pirma, duomenų apsaugos principai yra struktūrizuoti konkrečiam principui priskiriant konkrečią reikšmę. Galima daryti prielaidą, kad toks principų konkretizavimas padės

---

¹⁴⁴ DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINO, Vagelis. The proposed data protection Regulation replacing Directive 95/46/EC: A sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2012, Vol. 28, Issue 2, p. 134 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.01.011>>.

¹⁴⁵ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁴⁶ *Ibid.*

harmonizuoti duomenų apsaugos principų turinio aiškinimą skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse, kita vertus, Reglamento, kaip teisės akto taikymo ypatumai lemia tai, kad nevienodas principų aiškinimas gali pažeisti Europos Sąjungos teisę, o pažeidimo atveju valstybė narė turėtų atsižvelgti į harmonizuotą tam tikro principo aiškinimą. Duomenų apsaugos principų reforma taip pat pasireiškia ir naujų principų įtvirtinimu. Šio Darbo autorės nuomone skaidrumo principas, kuris Reglamente suprantamas kaip duomenų subjekto informavimas, komunikavimas su juo, iš esmės nesiskiria nuo viešojoje teisėje interpretuojamo skaidrumo principo, kurio esminis požymis yra piliečių informavimas, tam tikros informacijos išviešinimas. Atskaitomybės principo reikšmingiausias poveikis duomenų apsaugos teisei galėtų būti suprantamas kaip pirmą kartą Europos Sąjungos mastu įtvirtintas privalomas reikalavimas duomenų valdytojams atsakyti ne už konkrečius duomenų apsaugos teisės pažeidimus, bet už visame Reglamente numatytų pareigų, kaip visumos, įgyvendinimą. Nagrinėjant duomenų apsaugos principų reformos reikšmę, šio darbo autorės nuomone, vis dar lieka neatsakytas klausimas dėl duomenų apsaugos principų ir duomenų tvarkymo teisėtumo kriterijų tarpusavio ryšio, egzistavęs ir Duomenų apsaugos direktyvoje.

3.2 Duomenų subjekto sutikimo, kaip vieno iš teisėtų duomenų tvarkymo pagrindų, reikalavimai

Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 6 straipsnyje numatyti asmens duomenų tvarkymo teisėtumo atvejai, o pirmuoju duomenų tvarkymo teisėtumo atveju įvardijamas pačio duomenų subjekto sutikimas, kad šio asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais konkrečiais būdais¹⁴⁷. Lyginant duomenų subjekto sutikimo sąvoką su dabartiniu Duomenų apsaugos direktyvoje numatytu teisiniu reguliavimu neabejotinai pastebimas šios sąvokos reikšmės sustiprinimas – jeigu Direktyvoje duomenų subjekto sutikimas buvo suprantamas kaip bet kuris savanoriškas ir žinomai duotas konkretus duomenų subjekto pareiškimas, kuriuo yra išreiškiamas sutikimas dėl asmens duomenų tvarkymo (2 straipsnio h dalis)¹⁴⁸, tai Reglamente ta pati sąvoka nurodoma kaip bet koks laisva valia duotas, konkretus ir nedviprasmiškas tinkamai informuoto duomenų subjekto valios išreiškimas pareiškimu arba vienareikšmiais veiksmais, nurodančiais sutikimą dėl

---

¹⁴⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁴⁸ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

duomenų tvarkymo (4 straipsnio 11 dalis)¹⁴⁹. Taigi Reglamentu nustatomi papildomi reikalavimai tokiam duomenų subjekto sutikimui. Mokslinėje bendruomenėje jau nuo pat Reglamento pasiūlymo pateikimo kilo diskusijos dėl to, kaip turėtų būti suprantamas konkretus ir nedviprasmiškas duomenų subjekto pareiškimas¹⁵⁰. ES 29 str. darbo grupė siekdama šiam Reglamentui suteikti aiškumo, 2017 m. lapkričio 28 d. priėmė gaires dėl duomenų subjekto sutikimo¹⁵¹. Šiose gairėse išskiriami tokie duomenų subjekto sutikimo elementai: duotas laisva valia, konkretus, tinkamai informuotas ir nedviprasmiškas.

Sutikimas, duotas laisva valia, suprantamas kaip reali duomenų subjekto galimybė pasirinkti ar duoti sutikimą duomenų tvarkymui, ar ne. ES 29 str. darbo grupė, aiškindama laisva valia duoto sutikimo prasmę, nurodė, kad sutikimas negali būti laikomas duotu laisva valia, jei duomenų subjektas neturėjo realios galimybės nesutikti ar atsisakyti jau duoto sutikimo dėl asmens duomenų tvarkymo, tokį duomenų subjekto sutikimo laisvanoriškumo požymį galima įžvelgti iš Reglamento preambulės 33 punkte¹⁵². Duomenų subjekto sutikimas negali būti laikomas duotu laisva valia ir tais atvejais, jei toks sutikimas gautas pasitelkiant apgaulę, grasinimus ar prievartą, taip pat pateikiant duomenų subjektui klaidinančią informaciją ar sudarant tokią situaciją, kai duomenų subjekto sutikimas gaunamas šiam siekiant išvengti neigiamų pasekmių, jei sutikimas nebus duodamas¹⁵³. Negatyviomis pasekmėmis šiuo atveju nebus laikomi visi iš sutikimo nedavimo kylantys padariniai, o tik tokie, kurie reiškia, kad sutikimo nedavęs duomenų subjektas atsidurs akivaizdžiai blogesnėje padėtyje, lyginant su tais duomenų subjektais, kurie sutikimą davė¹⁵⁴. Pavyzdžiui, savanorišku nebus laikomas toks sutikimas dėl asmens duomenų tvarkymo, kai asmens duomenys reikalingi išduoti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, kurio pagrindu asmuo gali naudotis tam tikromis valstybėmis elektroninėmis paslaugomis, o minėto dokumento neturėjimas reiškia, kad tokios

---

¹⁴⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁵⁰ KOTSCHY, Waltraut. The proposal for a new General Data Protection Regulation – problems solved? *International Data Privacy Law*, 2014, Vol. 4, Issue 4, p. 274 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://academic.oup.com/idpl/article/4/4/274/2569062>>.

¹⁵¹ ES 29 str. darbo grupė. Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Nr. WP 259, p. 6 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/wp29_consent-12-12-17.pdf>.

¹⁵² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁵³ ES 29 str. darbo grupė. *Opinion 15/2011 on the Definition of Consent* [interaktyvus, 2018 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2011/wp187_en.pdf>. p. 12.

¹⁵⁴ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 202.

paslaugos duomenų subjektui bus nepasiekiamos¹⁵⁵. Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad tokia duomenų subjekto sutikimo nedavimo pasekmė kaip tam tikrų privilegijų nesuteikimas, pavyzdžiui negalėjimas dalyvauti lojalumo programoje ar negalėjimas naudotis programėle, kurioje be duomenų subjekto sutikimo, duomenų subjektui nebus sukurta paskyra ir nebus galima naudotis tam tikromis programėlės teikiamomis paslaugomis, nebūtų laikoma kaip akivaizdžiai pabloginanti duomenų subjekto padėtį lyginant su kitais duomenų subjektais. Tokiu atveju duomenų subjektas yra laisvas pasirinkti kitą lojalumo programą, siūlomą kito subjekto ar naudotis kita programėle, kurios naudojimo sąlygos duomenų subjektui bus priimtinesnės. Atkreiptinas dėmesys, kad esant tam tikriems teisiniams santykiams laisvanoriškas duomenų subjekto sutikimas yra objektyviai neįgyvendinamas dalykas. Pavyzdžiui, egzistuojant darbo teisiniams santykiams arba santykiams viešojo administravimo srityje, duomenų subjektas yra pavaldus duomenų valdytojui. Tokias situacijas ES 29 str. darbo grupė aiškina kaip tokias, kuriose duomenų subjekto sutikimas dėl jo asmens duomenų tvarkymo neturėtų būti laikomas asmens duomenų tvarkymo pagrindu dėl duomenų subjekto ir duomenų valdytojo padėties disbalanso, visų pirma todėl, kad duomenų subjektas yra priklausomas nuo duomenų valdytojo¹⁵⁶.

Konkretus sutikimo aspektas reiškia, kad duomenų subjektui turi būti aiškiai nurodyti duomenų tvarkymo tikslai, be to, jeigu duomenų valdytojas siekia gauti sutikimą dėl kelių duomenų tvarkymo būdų, tokiu atveju šis turėtų sudaryti galimybę duomenų subjektui sutikti dėl kiekvieno konkretaus duomenų tvarkymo būdo, be to siekiant didesnio aiškumo, duomenų valdytojas turėtų aiškiai atskirti informaciją, kurią turi pateikti duomenų subjektui, kad gautų sutikimą nuo tos informacijos, kuri susijusi su kitais dalykais¹⁵⁷. Taigi duomenų subjekto sutikimas laikomas konkrečiu, jeigu šis duotas konkrečiai asmens duomenų tvarkymo operacijai. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į praktikoj dažnai kylančią situaciją, kai duomenų tvarkymo operacijos vyksta ilgiau, nei duomenų subjekto ir duomenų valdytojo tarpusavio santykiai, - tokiu atveju duomenų subjekto sutikimas turėtų apimti ir tokį asmens duomenų tvarkymo ypatumą¹⁵⁸.

---

¹⁵⁵ ES 29 str. darbo grupė. *Opinion 15/2011 on the Definition of Consent* [interaktyvus, 2018 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2011/wp187_en.pdf>. p. 16.

¹⁵⁶ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 203.

¹⁵⁷ *Ibid.*, p. 12.

¹⁵⁸ *Data Protection Act 1998. Legal Guidance* [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/detailed_specialist_guides/data_protection_act_legal_guidance.pdf>. p. 29.

ES 29 str. darbo grupė, aiškindama tinkamai informuoto sutikimo aspektą nurodo, kad tam, kad pripažinti, jog duomenų subjektas buvo informuotas tinkamai (prieš šiam duodant sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo), duomenų valdytojas turėtų pateikti bent informaciją apie duomenų valdytojo tapatybę, kiekvienos duomenų tvarkymo operacijos tikslą, dėl kurio siekiama gauti duomenų subjekto sutikimą, tiksliai nurodyti, kokie asmens duomenys bus renkami ir naudojami, taip pat informaciją apie automatizuotus atskirų sprendimų priėmimus, įskaitant profiliavimą bei informaciją dėl duomenų perdavimo į trečiąją valstybę bei su tuo susijusias rizikas¹⁵⁹. Toks aiškinimas iš esmės sutampa su Reglamento 13 ir 14 straipsniuose nurodytais reikalavimais informacijai, kuri turi būti pateikiama duomenų subjektui¹⁶⁰. Šiame kontekste svarbus minėtos informacijos prieinamumas duomenų subjektui. Kaip nurodo I. Petraitytė, informacija duomenų subjektui privalo būti pateikta tiesiogiai, be to, prieiga prie tokios informacijos negali pareikalauti iš duomenų subjekto neproporcingų pastangų. Pavyzdžiui, tam, kad gautų informacija apie planuojamą vykdyti asmens duomenų tvarkymą duomenų subjektui naudojant programėlę, duomenų subjektas neturėtų būti įpareigojamas dėl informacijos kreiptis į programėlės kūrėją ar minėtos informacijos ieškoti kūrėjo interneto svetainėje.

Dėl nedviprasmiškumo elemento, o būtent tam tikrų teigiamų duomenų subjekto veiksmų, išreiškiančių sutikimą, kyla bene daugiausia diskusijų. Pagal iki šiol galiojusį teisinį reguliavimą daugumos verslo subjektų, veikiančių elektroninėje erdvėje, interneto svetainėse vartotojui siekiant gauti tam tikras paslaugas, pirkti prekes ar susikurti vartotojo paskyrą, vartotojo, kaip duomenų subjekto sutikimas dėl jo asmens duomenų naudojimo, o dažniausia dėl asmens duomenų naudojimo marketingo tikslais, būdavo gaunamas vartotojui pateikiant iš anksto pažymėtus sutikimo langelius (angl. *opt-out boxes*), nuostatas dėl asmens duomenų tvarkymo pateikiant bendro pobūdžio sutikimuose ar kitais būdais, kai vartotojui iš esmės nėra suteikiama galimybė konkrečiai duoti sutikimą dėl jo asmens duomenų tvarkymo. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas tokias duomenų subjekto sutikimo galimybes vienareikšmiškai pašalina. ES 29 str. darbo grupė nurodo, jog duomenų subjektas, sutikimą su jo asmens duomenų tvarkymu turi

---

¹⁵⁹ ES 29 str. darbo grupė. Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Nr. WP 259, p. 13 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/wp29_consent-12-12-17.pdf>.

¹⁶⁰ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

išreikšti konkrečiais aktyviais veiksmais¹⁶¹. Neveikimas, neatsakymas į duomenų valdytojo paklausimą, elektroninį laišką ir pan. šiuo atveju negali būti laikomas duomenų subjekto sutikimu, nes tokiu atveju duomenų valdytojas neturi aiškių įrodymų apie duomenų subjekto valios išreiškimą. Nedviprasmiškas duomenų subjekto sutikimas praktikoje galėtų būti suprantamas kaip sutikimo langelio pažymėjimas (angl. *opt-in*), kai pateikiama informacija apie asmens duomenų tvarkymą. Šio darbo autorės nuomone, ES 29 str. darbo grupė, aiškindama duomenų subjekto sutikimo turinį, taikliai atspindi elektroninėje erdvėje susiklosčiusią duomenų subjektams nepalankią praktiką, kai dažnai duomenų subjekto formalus sutikimas gaunamas bendrosiose sąlygose arba privatumo politikoje inkorporuojant sakinį, jog vartotojas, perskaitęs tokį dokumentą ar sutikdamas, kad būtų sukurta vartotojo paskyra, automatiškai sutinka ir su asmens duomenų tvarkymu. Kaip nurodo ES 29 str. darbo grupė, toks blanketinis sutikimas negali būti suprantamas kaip aiškus teigiamas veiksmas, kuriuo galėtų būti išreiškiamas sutikimas dėl asmens duomenų tvarkymo¹⁶². Nagrinėjant Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu sustiprintus sutikimo gavimo reikalavimus, sutiktina su Mike Hintze nuomone, jog šios Reglamento nuostatos be abejonės reikšmingai apsunkins tokių technologinių naujovių kaip daiktų internetas (angl. *Internet of Things*), didelių duomenų (angl. *big data*) analizės bei mašininio mokymo (angl. *machine learning*) sprendimus¹⁶³. Kaip nurodo autorius, didelė dalis daiktų interneto prietaisų neturi ekranų, kurių pagalba paprastai yra gaunamas duomenų subjekto sutikimas dėl asmens duomenų tvarkymo, pateikiant Reglamento reikalaujama informaciją ir duomenų subjektui pozityviais veiksmais sutinkat su asmens duomenų tvarkymu¹⁶⁴. Tuo tarpu viena didžiausių didelių duomenų analizės ir mašininio mokymosi reikšmių yra ta, kad duomenų apdorojimo proceso metu gali atsirasti netikėtų rezultatų bei tuo pačiu atsirasti naujų duomenų rinkimo tikslų, kurie iki šiol nebuvo žinomi, todėl reikalavimas gauti nedviprasmišką duomenų subjekto sutikimą gali būti objektyviai neįgyvendinamas.

Apibendrinant, galima teigti, kad Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu sustiprinta duomenų subjekto, kaip vieno iš teisėto asmens duomenų tvarkymo pagrindų sąvoka. Duomenų subjekto sutikimui, pagal naująjį teisinį reguliavimą, keliami tokie

---

¹⁶¹ ES 29 str. darbo grupė. Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Nr. WP 259, p. 16 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/wp29_consent-12-12-17.pdf>.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ HINTZE, Mike. Viewing the GDPR through a de-identification lens: a tool for compliance, clarification, and consistency. *International Data Privacy Law*, 2017, Vol. 0, Issue 0, p. 9 [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2909121>.

¹⁶⁴ *Ibid.*

teisėtumo kriterijai: sutikimas turi būti duotas laisva valia, konkretus, prieš duodant sutikimą duomenų subjektas turėtų būti tinkamai informuotas, ir toks duomenų subjekto sutikimas turi būti nedviprasmiškas, t.y. išreikštas pozityviais veiksmais. Naujieji sutikimo reikalavimai neabejotinai apsunkins duomenų valdytojų veiklą, kadangi iki šiol naudojamos priemonės sutikimui gauti, tokios kaip sutikimo nuostatų inkorporavimas į privatumo politiką ar kokią nors kitą duomenų valdytojo tvarką, nebeatitiks Reglamento reikalavimų. Kita vertus, tokių sutikimui gauti priemonių, kaip iš anksto pažymėtų langelių naudojimas elektroninėje erdvėje draudimas lems tai, jog sutikimui duoti duomenų subjektas turės panaudoti daugiau pastangų, t.y. bus priverstas susipažinti su jo duodamo sutikimo sąlygomis bei įvertinti savo asmens duomenų apsaugą. Manytina, kad tokie duomenų subjekto sutikimo pokyčiai užtikrins asmens duomenų tvarkymo teisėtumą, bei reikšmingai sustiprins duomenų subjektų teisių apsaugą.

3.3. Duomenų subjekto teisių analizė

Mokslinėje doktrinoje duomenų subjekto teisių skirstymas į atskiras kategorijas pastebimas jau nuo 1990 m.¹⁶⁵. Pavyzdžiui S. Willis jau 1994 m. išskyrė duomenų subjekto prieigos, ištaisymo bei gynimo teises, kaip atskiras kategorijas¹⁶⁶, o 1995 m. priimta Duomenų apsaugos direktyva sukonkretino ir išskyrė tokias duomenų subjekto teises kaip teisę nesutikti su asmens duomenų tvarkymu ar nesutikti dėl automatizuotomis priemonėmis priimamų sprendimų duomenų subjekto atžvilgiu¹⁶⁷. Duomenų subjekto teisių sistemą pagal Duomenų apsaugos direktyvą iliustruoja Schema Nr. 1.

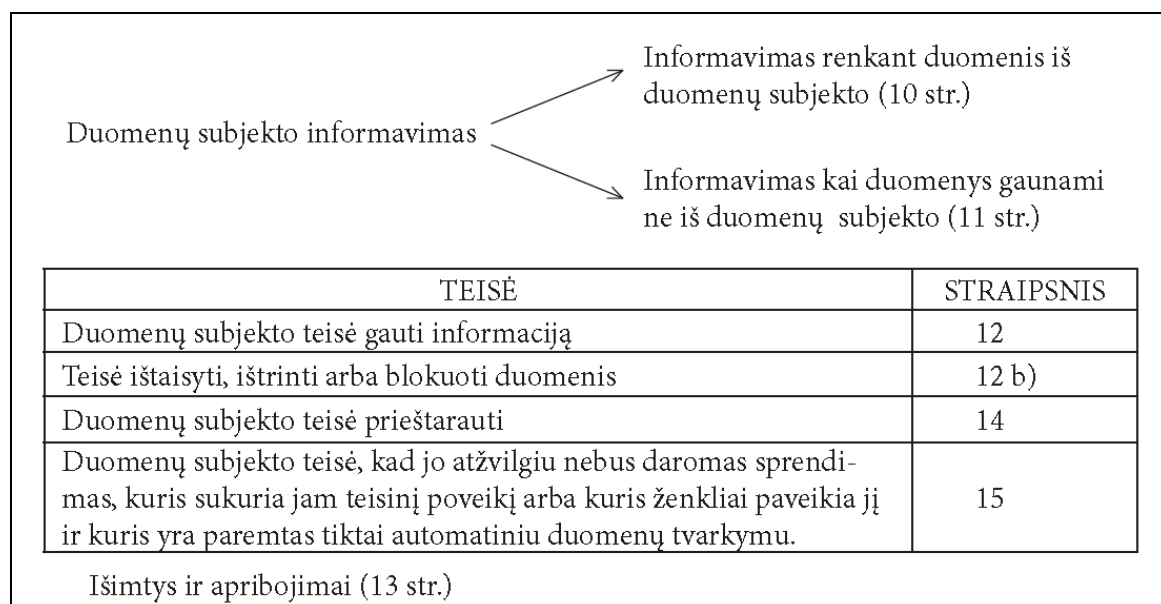
---

¹⁶⁵ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 27.

¹⁶⁶ *Ibid.*

¹⁶⁷ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

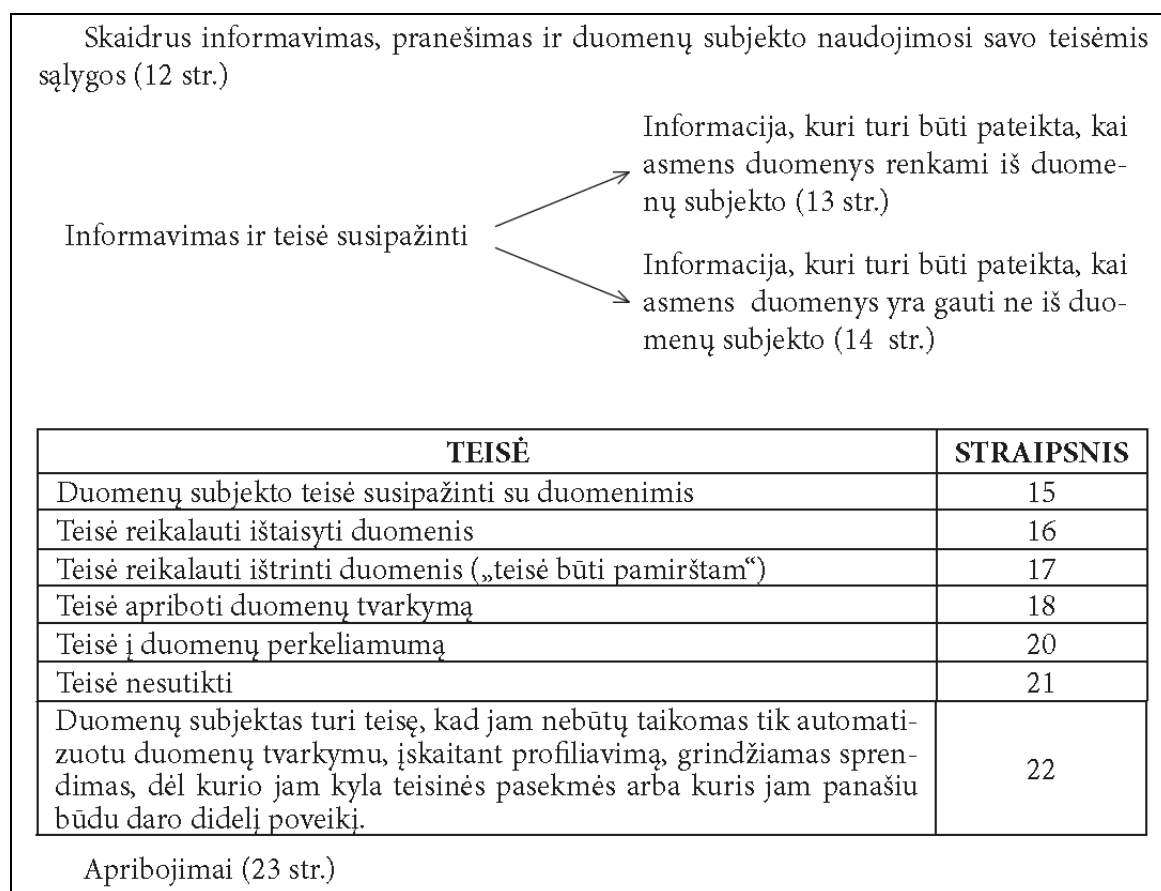
Schema Nr. 1. Duomenų subjekto teisės pagal Duomenų apsaugos direktyvą

Šaltinis: MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 30.

Lyginant Bendrojo duomenų apsaugos reglamento nuostatas su Duomenų apsaugos direktyvos nuostatomis, matomas akivaizdus duomenų subjektų teisių nuostatų sistemos panašumas, tačiau labiau struktūruotas ir išskiriantis kiekvieną konkrečią duomenų subjekto teisę į atskirą straipsnį. Išoriškai lyginant Direktyvos ir Reglamento nuostatų skirtumus, matoma, kad Reglamente įtvirtinta viena visiškai nauja duomenų subjekto teisė – teisė į duomenų perkeliamumą, tuo tarpu kitos teisės, nors ir kitoje formoje, išliko nepakitusios. Šiame skyriuje bus nagrinėjamas duomenų subjekto teisių turinys bei teisės į duomenų perkeliamumą poveikis duomenų apsaugos teisei. Reglamente įtvirtintų duomenų subjekto teisių schema pateikiama žemiau.

Schema Nr. 2. Duomenų subjekto teisės pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą

Šaltinis: MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 87.

Mokslinėje literatūroje nagrinėjant duomenų subjekto teisę susipažinti su duomenimis, dažniausiai randama sąvoka „prieigos teisė“. Atkreiptinas dėmesys, kad prieigos teisė, kaip ji suprantama mokslinėje doktrinoje, neturėtų būti tapatinama su Reglamente numatyta teise susipažinti su duomenimis. Duomenų subjekto prieigos teisė paprastai suprantama kaip prieiga prie informacijos apie duomenų subjektą¹⁶⁸. Kaip nurodo I. Malinauskaitė – Van De Castel, prieigos teisė skirtingose valstybėse gali būti suprantama nevienodai: pavyzdžiui Austrijos duomenų apsaugos įstatymas numato, kad prieigos teisė užtikrina, kad duomenų valdytojas privalo pateikti duomenų subjektui tvarkomą ir su duomenų subjektu susijusią informaciją, jei duomenų subjektas kreipiasi raštu ir įrodo savo tapatybę tinkamu būdu, tuo tarpu kitur ta pati prieigos teisė gali būti suprantama tik kaip informacija, kad konkretaus duomenų subjekto asmens duomenys yra

¹⁶⁸ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 27.

tvarkomi¹⁶⁹. Toks nevienodas tos pačios teisės traktavimas yra logiška Duomenų apsaugos direktyvos įgyvendinimo pasekmė, kas lėmė ir nevienodą duomenų subjektų teisių užtikrinimą skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Nagrinėjant prieigos teisės bei duomenų subjekto teisių, įtvirtintų Reglamente, tarpusavio ryšį, galima daryti išvadą, kad prieigos teisė susideda iš dviejų elementų: teisės būti informuotam bei teisės susipažinti su savo asmens duomenimis. Kaip nurodo I. Petraitytė, duomenų subjekto teisė žinoti apie jo asmens duomenų tvarkymą nėra savitikslių teisė¹⁷⁰, turėdamas informacijos apie tai, koks subjektas tvarko jo asmens duomenis, duomenų subjektas gali kontroliuoti savo asmens duomenų tvarkymo teisėtumą, tokiu būdu sudaromos sąlygos naudotis ir kitomis duomenų subjekto teisėmis, tokiomis kaip teise reikalauti ištaisyti asmens duomenis ar prieštarauti asmens duomenų tvarkymui¹⁷¹. Duomenų subjekto teisę būti informuotam apie jo asmens duomenų tvarkymą suponuoja ne tik skaidrumo principas, aptartas šio darbo 3.1 skyriuje, bet ir duomenų valdytojo prievolė informuoti duomenų subjektą, kaip tai numatyta Reglamento 13 ir 14 straipsniuose¹⁷². Atkreiptinas dėmesys, kad duomenų valdytojas, įgyvendindamas savo pareigą informuoti duomenų subjektą apie jo asmens duomenų tvarkymą, privalo veikti sąžiningai ir rūpestingai, tačiau tokia duomenų valdytojo pareiga negali būti suprantama kaip įpareigojanti duomenų valdytoją imtis neproporcingai didelių priemonių, siekiant įgyvendinti tokį reikalavimą¹⁷³. Pavyzdžiui, duomenų subjektas neturėtų būti įpareigojamas rinkti ar toliau tvarkyti tokius asmens duomenis, kurių duomenų valdytojui vykdant veiklą nebereikia, tačiau tokios informacijos reikia norint duomenų subjektą informuoti apie jo asmens duomenų tvarkymą pagal Reglamento 13 ir 14 straipsniuose numatytus reikalavimus. Manytina, kad toks reikalavimas duomenų valdytojo atžvilgiu galėtų būti suvokiamas kaip neatitinkantis duomenų kiekio mažinimo principo.

Teisės susipažinti ir teisės būti informuotam santykis mokslinėje literatūroje yra suprantamas skirtingai. Kaip nurodo A. Flendrovsky, teisė būti informuotam ir teisė

---

¹⁶⁹ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 27.

¹⁷⁰ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 223.

¹⁷¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer* C-553/07, ECLI:EU:C:2009:293.

¹⁷² 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁷³ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 228.

susipažinti su savo asmens duomenimis yra atskiros teisės¹⁷⁴, tuo tarpu Europos duomenų apsaugos teisės vadove teisė susipažinti su asmens duomenimis suprantama kaip sudedamoji teisės būti informuotam dalis¹⁷⁵. Šio darbo autorės nuomone, nors šios duomenų subjekto teisės turėtų būti suprantamos kaip atskiros teisės, nepaneigiamas šių dviejų teisių tarpusavio ryšys ir priklausomumas. Modeliuojant teisės susipažinti su savo asmens duomenimis įgyvendinimą praktikoje, darytina išvada, kad duomenų subjektui nežinant, kad jo asmens duomenys yra tvarkomi, t.y. neįgyvendinus teisės būti informuotam apie asmens duomenų tvarkymą, atrodo neįmanomas ir teisės susipažinti su savo asmens duomenimis įgyvendinimas. Panašios pozicijos laikosi ir Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus institucija, savo interneto tinklalapyje esančiame žodyne teisę būti informuotam aiškinanti kaip pamatinę duomenų subjekto teisę, kuri apibrėžia kitų duomenų subjekto teisių įgyvendinimo galimumą¹⁷⁶.

Šalia duomenų subjekto prieigos teisės, kuri kaip nurodyta šiame skyriuje, įgyvendinama dvejopai, kaip atskira duomenų subjekto teisė išskiriama duomenų ištaisymo teisė. Mokslinėje doktrinoje kai kurie autoriai šią duomenų subjekto teisę sieja su pagrindiniais duomenų tvarkymo reikalavimais – duomenų kokybe bei teisėtais duomenų tvarkymo tikslais¹⁷⁷. Tokiai nuomonei pritaria ir šio darbo autorė, kadangi nekokybiškų asmens duomenų tvarkymas gali sukelti grėsmę teisėtiems duomenų subjekto interesams, be to asmens duomenų ištaisymo teisės svarbą yra pripažinęs ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, šią teisę įvardindamas kaip įsiterpimo priemonę¹⁷⁸. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento 16 straipsnyje numatyta teisė reikalauti ištaisyti asmens duomenis¹⁷⁹ viena vertus reiškia tokios duomenų subjekto teisės įgyvendinimo galimybę, kita vertus – ir duomenų valdytojo pareigos tvarkyti tikslus, teisingus ir išsamius asmens duomenis užtikrinimą. Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į išsamių asmens duomenų sampratą. Lietuvių kalbos žodyne žodis „išsamus“

---

¹⁷⁴ FLENDROVSKY, A. The scope of the right to access under the fundamental right of data protection. *Vienna Online Journal of International Constitutional Law*, 2008, L. 212 [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/vioincl2&div=30&start_page=213&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults>.

¹⁷⁵ European Union Agency for Fundamental Rights, Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014, p. 106-107.

¹⁷⁶ „Teisės būti informuotam“ sąvoka Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos internetiniame žodyne, žiūrėta [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Dataprotection/Glossary/pid/74>>.

¹⁷⁷ SPINELLO, R. A., TAVANI, H. T. *Readings in Cyberethics*. Massachusetts: Jones and Barlett Publishers, 2004, p. 420–426.

¹⁷⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer* C-553/07, ECLI:EU:C:2009:293.

¹⁷⁹ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

reiškia visą apimantį, platų, pilną¹⁸⁰, taigi neišsamiais asmens duomenimis turėtų būti suprantami tokie duomenys, kurie tvarkomi per maža apimti, kad suteiktų pakankamą kiekį neklaidinančios informacijos. Kaip nurodo I. Petraitytė, asmens duomenys neišsamiais gali būti pripažinti atsižvelgiant į konkrečius duomenų tvarkymo tikslus, - tuos pačius asmens duomenis tvarkant skirtingais tikslais, vieno tikslų požiūriu asmens duomenys bus laikomi išsamiais ir atvirkščiai¹⁸¹.

Duomenų subjekto teisė ištrinti asmens duomenis, įtvirtinta Reglamento 17 straipsnyje, laikoma viena pažangiausių, bet tuo pačiu ir viena kontraversiškesnių teisių¹⁸². Ir Reglamento kūrėjai, ir teisės mokslininkai ilgą laiką diskutavo dėl šios teisės apimties bei taikymo ribų¹⁸³. Tokios diskusijos, visų pirma, kilo dėl nevienodo teisių užtikrinimo skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Štai duomenų ištrynimo teisė Jungtinėje Karalystėje gali būti įgyvendinta tik su teismo pritarimu, - tik teismas turi galią nurodyti ištaisyti, ištrinti, sunaikinti ar užblokuoti asmens duomenis atvejais, kai duomenų subjektas patyrė žalą ar egzistuoja rizika dėl netinkamo tolimesnio asmens duomenų tvarkymo¹⁸⁴. Duomenų subjekto teisės būti pamirštam, t.y. teisės reikalauti ištrinti visus duomenų subjekto asmens duomenis lūžis mokslinėje doktrinoje įvyko Europos Sąjungos teisingumo teismui priėmus sprendimą byloje Google prieš Gonzalez¹⁸⁵. Nors tokia duomenų subjekto teisė egzistavo ir iki sprendimo, o moksliniuose darbuose jau buvo matomi tokie terminai kaip „teisės būti pamirštam koncepcija“¹⁸⁶, pripažįstama, kad po minėto teismo sprendimo ši duomenų subjekto teisė tapo labiau konkretizuota. Atkreiptinas dėmesys, kad ši byla buvo nagrinėjama įvairiausiai duomenų apsaugos teisės aspektais: Google paieškos sistemos priskyrimo

---

¹⁸⁰ „Išsamus“ sąvoka lietuvių kalbos žodyne [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=i%C5%A1samus&lns=-1&les=-1>>.

¹⁸¹ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 264.

¹⁸² MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 89.

¹⁸³ MAYER-SCHONBERGER, V. *Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age*. Princeton University Press, 2009, p. 6; TENE, Omer. Privacy: the new generations. *International Data Privacy Law*, 2011, Vol. 1, Issue 1, p. 15-27 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1710688>.

¹⁸⁴ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 30.

¹⁸⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas *Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González* C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317.

¹⁸⁶ MANTELERO, A. The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the roots of the ‘right to be forgotten’. *Computer Law & Security Review*, 2013, Vol. 29, Issue 3, p. 229-235 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2473151>.

prie duomenų valdytojų klausimai¹⁸⁷, teisės būti pamirštam ir teisės būti informuotam balanso problematika¹⁸⁸, teisės būti pamirštam iššūkiai virtualiuose socialiniuose tinkluose¹⁸⁹, teisės būti pamirštam ypatumai duomenų subjekto sutikimo atvejais¹⁹⁰ ir kt. A. Mantelero nurodo, kad duomenų subjekto teisė būti pamirštam grindžiama fundamentaliu asmens poreikiu savarankiškai nuspręsti dėl savo gyvenimo be nuolatinio pasmerkimo praeities įvykių atžvilgiu, ypatingai kai tokie veiksmai įvyko senai ir nebeturi jokio ryšio su dabartiniu duomenų subjekto gyvenimu¹⁹¹. Nors ši duomenų subjekto teisė atrodo logiška ir pagrįsta ją vertinant į duomenų subjekto perspektyvos, kitaip gali pasirodyti bandant šią teisę suvokti iš duomenų valdytojo pozicijų. I. Malinauskaitė – Van De Castel, nagrinėjusi virtualių socialinių tinklų veikimą bei duomenų subjekto teisių užtikrinimą pripažino, kad atsižvelgiant į virtualių socialinių tikslų daugialypiškumą bei itin glaudų ryšį su kitais paslaugų tiekėjais, kylą pagrįstų abejonių dėl efektyvaus teisės ištrinti asmens duomenis įgyvendinimo¹⁹². Atsižvelgiant į tai, kad didelė dalis prekių ir paslaugų yra perkamos ir parduodamos naudojantis elektroninėmis priemonėmis, tokią išvadą galima pritaikyti ir elektroninėms parduotuvėms bei paslaugas elektroninėje erdvėje teikiantiems subjektams. Kaip dar vienas kontraargumentas teisei būti pamirštam Jungtinėse Amerikos Valstijose nurodomas galimas neigiamas poveikis išraiškos laisvei, nes teisė būti pamirštam įgalina duomenų subjektą apriboti kitų asmenų žodžio laisvę, o tokios teisės įtvirtinimas Europos Sąjungoje gali sukelti dramatišką Europos Sąjungos ir JAV duomenų apsaugos sistemų

---

¹⁸⁷ KRANENBORG, H. Google and the right to be forgotten (case notes). *European Data Protection Law Review*, 2015, Vol. 1, Issue 1, p. 70-79 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpl.lexxion.eu/data/article/7245/pdf/edpl_2015_01-014.pdf>.

¹⁸⁸ DOUGLAS, M. Questioning the right to be forgotten. *Alternative Law Journal*, 2015, Vol. 40, Issue 2, p. 109.

¹⁸⁹ GIURGIU, A. Challenges of regulating a right to be forgotten with particular reference to Facebook. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2013, Vol. 7, Issue 2, p. 361-378 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://orбилu.uni.lu/bitstream/10993/29824/1/Masaryk%20University%20Journal%20of%20Law%20and%20Technology_Challenges%20of%20Regulating%20a%20Right%20to%20be%20forgotten_Giurgiu.pdf>.

¹⁹⁰ BARTOLINI, C., SIRY, L. The right to be forgotten in the light of the consent of the data subject. *Computer Law & Security Review*, 2016, Vol. 32, p. 218-237 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://orбилu.uni.lu/bitstream/10993/25557/2/1-s2.0-S026736491630019X-main.pdf>>.

¹⁹¹ MANTELERO, A. The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the roots of the 'right to be forgotten'. *Computer Law & Security Review*, 2013, Vol. 29, Issue 3, p. 229-235 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2473151>.

¹⁹² MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 89.

sankirtą dėl to, koks turėtų būti privatumo ir žodžio laisvės tarpusavio ryšys bei balansas, vedantis į mažiau atvirą interneto erdvę¹⁹³.

Itin glaudžiai su duomenų subjekto teise ištrinti asmens duomenis susijusios ir teisė apriboti duomenų tvarkymą bei teisė nesutikti su duomenų tvarkymu. Reglamento 18 straipsnyje įtvirtinta duomenų subjekto teisė apriboti duomenų tvarkymą¹⁹⁴ kuria pakeičiama Duomenų apsaugos direktyvoje nustatyta duomenų blokavimo teisė (Direktyvos 12 straipsnis)¹⁹⁵. Atkreiptinas dėmesys, kad šios teisės įgyvendinimas yra sukonkretintas iki tam tikrų atvejų, taip nepaliekant vietos interpretacijai dėl tokios teisės reikalingumo teisės būti pamirštam kontekste, todėl teisė reikalauti apriboti asmens duomenų tvarkymą bendrąją prasme suvokiama kaip duomenų subjekto teisė sustabdyti asmens duomenų tvarkymą, tačiau toks sustabdymas nepanaikina asmens duomenų reikalingumo visu pirmą duomenų subjekto atžvilgiu. Reglamento 21 straipsnis nustato duomenų subjekto teisę nesutikti dėl duomenų tvarkymo. Atkreiptinas dėmesys, kad ši duomenų subjekto teisė jau iki Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, eksplicitiškai įtvirtinančio šią teisę, buvo pripažįstama Jungtinėje Karalystėje, Lenkijoje, Vengrijoje, bei kitose valstybėse¹⁹⁶. Duomenų subjekto nesutikimas su jo asmens duomenų tvarkymu pirmiausia kildinamas iš duomenų subjekto sutikimo pagrindų. Lygiai taip pat, kaip duomenų subjektas laisva valia išreiškia sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo, šis gali pakeisti savo nuomonę ir nesutikti su tokiu duomenų tvarkymu. Šiuo atveju galima įžvelgti tokio asmens valios pakeitimo neigiamą įtaką duomenų valdytojams ir tvarkytojams, kurie neturi tiesioginio sutikimo dėl asmens duomenų tvarkymo. I. Petraitytė, aiškindama duomenų subjekto sutikimo atšaukimo pasekmes nurodo, kad toks sutikimo atšaukimas teisinius padarinius sukelia tik tokiam duomenų valdytojui, kuriam buvo duotas sutikimas tvarkyti asmens duomenis, tuo tarpu sutikimo atšaukimas kitiems subjektams, gavusiems sutikimą iš pirmojo duomenų valdytojo, neturi teisinės reikšmės¹⁹⁷. Be to, negalima laikyti neteisėtu asmens duomenų tvarkymu ir tokį atvejį, kai duomenų tvarkytojas, gavęs asmens duomenų iš duomenų valdytojo, tvarko tokius duomenis tuo metu, kai duomenų subjektas atšaukia savo sutikimą, nes asmens duomenų

---

¹⁹³ ROSEN, J. The Right to be Forgotten. *Stanford Technology Law Review Online*, 2012 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten>>.

¹⁹⁴ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

¹⁹⁵ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

¹⁹⁶ PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013, p. 219.

¹⁹⁷ *Ibid.*, p. 222.

perdavimas įvyko duomenų valdytojui teisėtai perduodant asmens duomenis kitam subjektui. Šiame kontekste labiau svarstyti duomenų valdytojų ir tvarkytojų atsakomybės klausimas, aptarinėjamas 3.4 skyriuje.

Automatizuotas atskirų sprendimų priėmimas, įskaitant profiliavimą, įtvirtintas Reglamento 22 straipsnyje, leidžia duomenų subjektui nuspręsti, ar jis nori, kad sprendimai, priimami jo atžvilgiu būtų pagrįsti tik automatinių priemonių sprendimais. Vertinant Reglamento ir Duomenų apsaugos direktyvos nuostatas (16 straipsnis) šios duomenų subjekto teisės atžvilgiu reikšmingų pokyčių teisiniame reguliavime nepastebima. Automatizuotomis priemonėmis tradiciškai yra suprantamos tokios priemonės, kurios veikia išskirtinai technologijų pagalba be jokio žmogaus įsikišimo į procesą¹⁹⁸. Toks automatizuotomis priemonėmis priimamų sprendimų aiškinimas atsispindi ir naujose ES 29 str. darbo grupės gairėse dėl automatizuoto sprendimų priėmimo, įskaitant profiliavimą¹⁹⁹. Atsižvelgiant į šio darbo ribotą apimtį ir tikslingumą, bei plačią minėtos duomenų subjekto teisės interpretavimo galimybę, ši duomenų subjekto teisė plačiau nebus nagrinėjama šiame darbe.

Pastaruoju metu mokslinėje doktrinoje aktyviai aptarinėjama vena pažangiausių naujovių, įtvirtintų Bendrajame duomenų apsaugos reglamente – duomenų subjekto teisė į duomenų perkeliamumą. Reglamento 20 straipsnyje numatyta teisė – tai galimybė duomenų subjektams be kliūčių gauti asmens duomenis iš juos tvarkančio duomenų valdytojo susistemintu, įprastai naudojamu ir kompiuterio formatu skaitomu formatu, bei tokius duomenis persiųsti kitam duomenų valdytojui²⁰⁰. Mokslinėje doktrinoje ši teisė siejama su duomenų subjekto apsisprendimo teise, be to teisė į duomenų perkeliamumą skiriama į dvi savarankiškas kategorijas – teisę gauti asmens duomenų kopiją bei teisę tokius duomenis perkelti²⁰¹. ES 29 str. darbo grupė nurodo, kad nauja duomenų subjekto teise siekiama suteikti duomenų subjektams galių savo duomenų atžvilgiu, nes šia teise pagerinama jų galimybė lengvai perkelti, nusikopijuoti ar perduoti asmens duomenis iš

---

¹⁹⁸ Data Protection Act 1998. *Legal Guidance*, 2013, Version 7.1, p. 7-13 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/detailed_specialist_guides/data_protection_act_legal_guidance.pdf>; KUNER, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2007. p. 65.

¹⁹⁹ ES 29 str. darbo grupė. 3 October 2017 Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679, WP 251, p. 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612053>.

²⁰⁰ ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. balandžio 5 d. Teisės į duomenų perkeliamumą gairės, WP 242 rev. 01, p. 3 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/WP29-2017-04-data-portability-guidance.pdf>.

²⁰¹ FIALOVA, E. Data portability and informational self-determination. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2014, Vol. 8, Issue 1, p. 47-48 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2645>>.

vienos IT aplinkos į kitą²⁰². Atkreiptinas dėmesys, kad analizuojant šios teisės efektyvaus įgyvendinimo galimybes, daugiausia diskusijų ir kyla dėl duomenų perkeliamumo elektroninėje erdvėje. Net ir egzistuojant visoms teisės į duomenų perkeliamumą sąlygoms, t.y. kai asmens duomenys tvarkomi automatinėmis priemonėmis turint išankstinį duomenų subjekto sutikimą ar vykdant sutartį, egzistuojant faktui, kad tokie asmens duomenys yra pateikti pačio duomenų subjekto ir yra apie jį bei nesant jokio galimo neigiamo poveikio trečiųjų šalių teisėms ir interesams, kyla pagrįstų abejonų dėl šios teisės įgyvendinimo virtualiuose socialiniuose tinkluose bei kitose interneto paslaugose, nuotolinėje kompiuterijoje²⁰³. I. Malinauskaitė – Van De Castel nurodo, kad atsižvelgus į virtualių socialinių tinklų funkcionavimo modelį bei tai, kad virtualūs socialiniai tinklai investuoja ypač daug laiko vartotojo paskyros sukūrimui ir vystymui, teisė į duomenų perkeliamumą gali būti vertinama kaip prieštaraujanti virtualaus socialinio tinklo verslo logikai²⁰⁴. Kyla pagrįstų abejonų ir dėl tokios teisės techninio įgyvendinimo, pavyzdžiui, ar jei asmens duomenys perkeliama iš vieno duomenų valdytojo kitam, ar pirmasis duomenų valdytojas turėtų ištrinti visas asmens duomenų kopijas, esančias duomenų valdytojo serveriuose? Kaip nurodo Paul de Hert ir Vagelis Papakonstantinou, duomenų perkeliamumo įgyvendinimas net ir duomenų apsaugos profesionalams kelia rimtų diskusijų, į kurias vienareikšmio atsakymo kol kas nėra²⁰⁵.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nagrinėjant Reglamento ir Duomenų apsaugos direktyvoje įtvirtintas duomenų subjekto teises, šios teisės reikšmingai nesiskiria, kadangi beveik visa duomenų subjekto teisių sistema ją šiek tiek detalizuojant perkelta iš Duomenų apsaugos direktyvos. Reglamento įtvirtintos duomenų subjekto teisė būti informuotam bei teisės susipažinti su duomenimis mokslinėje doktrinoje patenka į prieigos teisės kategoriją kaip skirtingos teisės, tačiau darytina išvada, kad neįgyvendinus teisės būti informuotam nebūtų įmanoma įgyvendinti teisę susipažinti su savo asmens duomenimis. Duomenų ištaisymo teisė mokslinėje doktrinoje siejama su duomenų kokybės principu bei teisėtai duomenų tvarkymo tikslais, tuo tarpu praktikoje duomenų

---

²⁰² ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. balandžio 5 d. Teisės į duomenų perkeliamumą gairės, WP 242 rev. 01, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/WP29-2017-04-data-portability-guidance.pdf>.

²⁰³ SWIRE, P., LAGOS, Y. Why the right to data portability likely reduces consumer welfare: Antitrust and privacy critique. *Maryland Law Review*, 2013, Vol. 72, Issue 2, p. 335-380 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://pdfs.semanticscholar.org/b826/c58ff279d3e6b3ae96583dcd5f023585b68b.pdf>>.

²⁰⁴ MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017, p. 89.

²⁰⁵ DE HERT, Paul; PAKONSTANTINOU, Vagelis. The new General Data Protection Regulation: still a sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2016, Vol. 32, p. 179-190 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://daneshyari.com/article/preview/466369.pdf>>.

išsamumas yra vertintina kategorija, kuri priklauso duomenų tvarkymo tikslų. Teisė būti pamirštam yra viena iš kontraversiškesnių duomenų subjekto teisių, kurios praktinis veikimas iki šiol diskutuotinas dėl šiuolaikinių technologijų veikimo, tuo tarpu ši iš Duomenų apsaugos direktyvos perimta duomenų subjekto teisė Reglamento prasme didesnio aiškumo Reglamento taikytojams nesuteikia. Glaudžiai tarpusavyje susijusios teisė apriboti duomenų tvarkymą bei teisė nesutikti su duomenų tvarkymu Reglamente įtvirtintos konkrečiau ir nurodant tokių teisių įgyvendinimo atvejus, tačiau atkreiptinas dėmesys, jog iki šiol lieka neatsakytas klausimas dėl duomenų valdytojų ir tvarkytojų atsakomybės bei teisėto duomenų tvarkymo, kai asmens duomenys nėra gauti tiesiogiai iš duomenų subjekto. Reglamentu įtvirtinta nauja duomenų subjekto teisė į duomenų perkeliamumą, nepaisant pakankamai aiškaus reguliavimo, numatyto reglamente bei aiškinamosios ES 29 str. darbo grupės medžiagos, praktinėje plotmėje lieka nepakankami apibrėžta. Šios teisės nepakankamą apibrėžtumą rodo tai, jog net informacinių technologijų profesionalai iki šiol negali rasti vienareikšmių teisės į duomenų perkeliamumą įgyvendinimo atsakymų.

3.4 Duomenų valdytojo pareigų ir atsakomybės turinys

Kiekvienos teisės turinys suponuoja iš vienos pusės tokios teisės turėjimą ir galėjimą ją pasinaudoti, iš kitos pusės – pareigą užtikrinti tokios teisės įgyvendinimą. Šią formulę interpretuojant duomenų apsaugos teisės, o konkrečiai Bendrojo duomenų apsaugos reglamento kontekste, kiekvienos duomenų subjekto teisės įgyvendinimas kyla iš duomenų valdytojų pareigos užtikrinti, kad duomenų subjektas galėtų pasinaudoti savo teisėmis. Tačiau Reglamentas, be jau aptartų duomenų subjektų teisių bei duomenų apsaugos principų, numato ir specifines pareigas duomenų valdytojams, kurių įgyvendinimas užtikrinamas atsakomybės taikymu Reglamento nuostatų pažeidimo atveju. Kaip nurodo J. Zaleskis, galima išskirti tokias Reglamentu įtvirtintas duomenų apsaugos teisės naujoves, kurios perbraižo duomenų valdytojų atsakomybės už atitiktą duomenų apsaugos standartams ribas²⁰⁶. Prie tokių nuostatų galėtume priskirti atskaitomybės principą, aptartą šio darbo 3.1 skyriuje, pareigą atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą, privalomą konsultavimąsi su priežiūros institucija, duomenų apsaugos pareigūno paskyrimą, Reglamentu panaikintą pranešimų priežiūros institucijai pareigą bei pasikeitusią atsakomybės sistemą.

---

²⁰⁶ ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 50.

Reglamento 35 straipsnyje numatyta duomenų valdytojo pareiga, be kita ko atsižvelgiant į įvairias tikimybes ir rimtumo pavojus fizinių asmenų teisės ir laisvėms, kaip tai nurodyta 24 straipsnyje, atlikti numatytų duomenų tvarkymo operacijų poveikio duomenų apsaugai vertinimą²⁰⁷. Kaip nurodo N. Van Dijk, šiuo Reglamento reikalavimu iš esmės įtvirtinama nauja duomenų subjektų teisių rizikos koncepcija, kurią privalomai turės vertinti duomenų valdytojai²⁰⁸. Šiuo atveju pavojus fizinių asmens teisėms ir laisvėms suprantamas kaip tam tikras scenarijus, kuriame aprašomas įvykis bei jo padariniai, įvertinti atsižvelgiant į jų rimtumą ir tikimybę²⁰⁹. Šiuo metu vykstant intensyviai duomenų valdytojų pasiruošimui Bendrojo duomenų apsaugos reglamento taikymui, dažnai kyla klausimas dėl to, ar konkrečiam duomenų valdytojui reikalinga atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą²¹⁰. Šiuo aspektu ES 29 str. darbo grupė, išleidusi poveikio duomenų apsaugai gaires, nurodo gan detalius požymius, į kuriuos turėtų atsižvelgti duomenų valdytojas, vertinamas poreikį atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą²¹¹, tačiau daugiausia diskusijų kyla dėl vieno iš tokių požymių, t.y. didelio masto asmens duomenų tvarkymo sampratos. Nors Reglamente nėra eksplicitiškai įtvirtinta didelio masto duomenų tvarkymo sąvoka, praktikoje vertinant poveikio duomenų apsaugai vertinimo poreikį, į šį požymį atsižvelgiama bene labiausiai. ES 29 str. darbo grupė nurodo tik aptakius didelio masto vertinimo veiksniai, tokius kaip duomenų subjektų skaičius, tvarkomų duomenų kiekis ar jų įvairovė, duomenų tvarkymo veiklos trukmė ir pastovumas bei geografinis duomenų tvarkymo mastas²¹². Tokie didelio masto veiksniai, šio darbo autorės nuomone, turėtų būti vertinami kritiškai. Visų pirma, žvelgiant į šią pareigą iš duomenų valdytojo, tokio kaip elektroninė parduotuvė,

---

²⁰⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

²⁰⁸ VAN DIJK, N., GELLERT, R., ROMMETVEIT, K. A right to a right? Beyond data protection risk assessments. *Computer Law & Security Review*, 2015, Article in Press, p. 4 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/294577405_A_right_to_a_right_Beyond_data_protection_risk_assessments>.

²⁰⁹ ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. spalio 4 d. Poveikio duomenų apsaugai vertinimo (PDAV) gairės, kuriomis Reglamento 2016/679 taikymo tikslais nurodoma, kaip nustatyti, ar duomenų tvarkymo operacijos gali sukelti didelį pavojų, WP 248 rev. 01, p. 7 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/when-data-protection-impact-assessment-dpia-required_lt>.

²¹⁰ Konferencijos „Duomenų apsaugos diena pokyčius pasitinkant“ vaizdinė medžiaga, 2018 m. sausio 30 d. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.facebook.com/teisingumas/videos/1411068569021486>>; <<https://www.facebook.com/teisingumas/videos/1411142382347438>>.

²¹¹ ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. spalio 4 d. Poveikio duomenų apsaugai vertinimo (PDAV) gairės, kuriomis Reglamento 2016/679 taikymo tikslais nurodoma, kaip nustatyti, ar duomenų tvarkymo operacijos gali sukelti didelį pavojų, WP 248 rev. 01, p. 10-12 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/when-data-protection-impact-assessment-dpia-required_lt>.

²¹² *Ibid.*, p. 11.

perspektyvos, atitinkama Lietuvos gyventojų dalis galėtų būti suprantama kaip aprėpanti kelis ne pačius didžiausius šalies miestus, elektroninės parduotuvės funkcionalumas sukurti vartotojo paskyrą panaudojant fizinio asmens Facebook paskyros duomenis suponuoja pakankamai didelį asmens duomenų apie konkretų asmenį kiekį, iš esmės duomenų tvarkymo trukmė praktikoje labai retais atvejais yra ribojama laike, o tuo tarpu net ir nedidelis vartotojų kiekis iš skirtingų šalies vietovių suponuoja gana didelį geografinį elektroninės parduotuvės veikimo žemėlapi. Taigi vertinant didelio masto požymį gali susidaryti situacija, kai net ir nedideli duomenų valdytojai turės pareigą atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą. Atkreiptinas dėmesys, kad iki šiol nėra jokių papildomų rekomendacijų, išaiškinimų ar gairių, nurodančių konkretesnius požymius, į kuriuos galėtų atsižvelgti duomenų valdytojai, vertindami savo pareigos buvimą ar nebuvimą Reglamento atžvilgiu. Susidaro situacija, kai formaliai tokia duomenų valdytojo pareiga egzistuoja, tačiau kol kas nėra kompetentingos institucijos, kuri galėtų konstatuoti, ar konkrečiam subjektui reikalinga įgyvendinti poveikio duomenų apsaugai vertinimą. Nors kol kas ši duomenų valdytojo pareiga yra ganėtinai nekonkreči, tam tikra prasme galima įžvelgti ir duomenų valdytojų pareigų sumažėjimą, mat ši pareiga iš esmės pakeičia iki šiol galiojančią duomenų valdytojų pareigą iš anksto pranešti duomenų apsaugos priežiūros institucijai apie asmens duomenų tvarkymą (Duomenų apsaugos direktyvos 18 straipsnis) bei atlikti išankstinę patikros procedūrą bei gauti priežiūros institucijos leidimą tvarkyti asmens duomenis (Duomenų apsaugos direktyvos 20 straipsnis)²¹³. Taigi vertinant Reglamento reikalavimą didelių duomenų valdytojų atžvilgiu (t.y. tokių verslo subjektų, kurie vykdo komercinę veiklą dideliu mastu), vienu pareigų panaikinimą atsveria pareiga atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą arba prisiimti riziką, susijusią su galima kilti atsakomybe konstatavus Reglamento reikalavimų pažeidimą, tuo tarpu mažesniųjų duomenų valdytojų atžvilgiu galima įžvelgti duomenų valdytojų pareigų sumažėjimą.

Kita reikšminga duomenų valdytojo pareiga – tai pareiga paskirti duomenų apsaugos pareigūną, numatyta Reglamento 37 straipsnyje²¹⁴. Kaip nurodo ES 29 str. darbo grupė, tokią pareigą, be kita ko, turi visos valdžios institucijos ir įstaigos bei kitos organizacijos, kurių pagrindinė veikla yra dideliu mastu sistemingai stebėti asmenims

---

²¹³ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

²¹⁴ *Ibid.*

arba dideliu mastu tvarkyti specialių kategorijų asmens duomenis²¹⁵. Nors iki Reglamento galiojusiose Duomenų apsaugos direktyvoje nebuvo reikalavimo paskirti duomenų apsaugos pareigūną²¹⁶, keliose valstybėse narėse duomenų apsaugos pareigūnų praktika buvo išplėtota²¹⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad ir ši duomenų valdytojo pareiga paremta vertinamaisiais kriterijais, - Reglamento 37 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pareiga paskirti duomenų apsaugos pareigūną kyla tuomet, kai: asmens duomenis tvarko valdžios institucija ar įstaiga, didelio masto ir apimties duomenų subjektų stebėjimas ar pagrindinė duomenų valdytojo ar tvarkymo veikla yra specialių kategorijų duomenų tvarkymas. Galima įžvelgti šios duomenų subjekto pareigos ir pareigos atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą panašumų dėl nekonkretaus pareigos atsiradimo požymių įvardijimo, be to kaip nurodo ES 29 str. darbo grupė, duomenų apsaugos pareigūną rekomenduojama paskirti visiems duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams²¹⁸. Kaip nurodo J. Zaleskis, pareigos paskirti duomenų apsaugos pareigūną reguliavimo atvirumas vertintinas kritiškai dėl kelių priežasčių. Visų pirma, nuostatos, reguliuojančios duomenų apsaugos pareigūno paskyrimo pareigos atvejus yra gana nekonkrečios ir plačiai interpretuotinos, be to neįmanoma išgryninti konkretesnių tokio pareigūno paskyrimo pagrindų, tuo tarpu autoritetingomis laikomose ES 29 str. darbo grupės gairėse dėl duomenų apsaugos pareigūnų rekomenduojama vadovautis gerąja praktika ir paskirti duomenų apsaugos pareigūną savanoriškai²¹⁹. Šiame kontekste keltinas ir tokių neapibrėžtų pareigų teisėtumo klausimas, nes duomenų apsaugos teisės reguliavimas riboja komercinės veiklos laisvę kaip pamatinę žmogaus laisvę²²⁰. Atsižvelgiant į Europos žmogaus teisių teismo praktiką, bet kokie ribojimai turėtų būti formuluojami taip, kad leistų asmenims suprasti savo teisių ir pareigų aprėptį ir atitinkama linkme kreiptų tokių subjektų elgesį²²¹. Šios duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigos analizė rodo, kad duomenų apsaugos pareigūno paskyrimas, nesant konkretesnio teisinio reguliavimo, iš esmės priklauso nuo subjektyvaus pareigos turėtojo savęs ir savo veiklos

---

²¹⁵ ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. balandžio 5 d. Duomenų apsaugos pareigūnų gairės, WP 243 rev. 01, p. 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612048>

²¹⁶ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

²¹⁷ ES 29 str. darbo grupė. 2017 m. balandžio 5 d. Duomenų apsaugos pareigūnų gairės, WP 243 rev. 01, p. 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612048>

²¹⁸ *Ibid.*

²¹⁹ ZALESKIS, Julius. Duomenų apsaugos pareigūno veiklos pagrindai pagal ES bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. *Teisė*, 2017, t. 104, p. 164.

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ VAN DIJK, Pieter, et al. (eds.). *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth Edition*. Oxford: Intersentia, 2006, p. 336–337.

suvokimo, o atsižvelgiant į tai, kad su duomenų apsaugos pareigūnu yra glaudžiai siejamas ir kitų duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigų įgyvendinimas, gali būti keliamas ir visos atitikties Reglamento nuostatomis klausimas nusprendus, kad pareigos paskirti duomenų apsaugos pareigūną nėra.

Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, lygiagrečiai naujoms duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigoms mažina priežiūros institucijų įsitraukimą į duomenų tvarkymo veiklą²²². Antroje šio darbo dalyje aptartas vieno langelio principas, bei šiame skyriuje paminėtų pareigų registruotis priežiūros institucijoje ar gauti jos leidimą tvarkyti asmens duomenis panaikinimas neabejotinai palengvins duomenų valdytojų ir tvarkytojų našą įgyvendinant Reglamento reikalavimus.

Viena reikšmingiausių ir visuomenėje labiausiai diskutuotinių Reglamento naujovių yra visiškai nauja atsakomybės už duomenų apsaugos reikalavimų pažeidimus sistema. Reglamentas įtvirtina itin griežtas baudas duomenų apsaugos pažeidimo atveju, Reglamento 83 straipsnyje numatyta, kad baudos gali siekti iki 20 mln. eurų arba iki 4% bendrovės ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, priklausomai nuo to, kuri suma yra didesnė²²³. Manytina, kad baudų už duomenų apsaugos pažeidimus sustiprinimą suponavo ne tik labai netolygi valstybių narių praktika baudų skyrimo atžvilgiu, bet ir ilgai egzistavęs atsainus visuomenės požiūris į duomenų apsaugą ir suvokimas, jog nedidelės baudos sumokėjimas yra paprastesnė ir mažiau kaštų naudojanti priemonė nei atitiktis duomenų apsaugos teisės reikalavimams. Šiuo metu baudos už duomenų apsaugos pažeidimus Europos Sąjungos valstybėse dramatiškai skiriasi²²⁴. Pavyzdžiui, Rumunijoje ir Slovėnijoje maksimalios baudos vos viršija 12 tūkst. eurų, tuo tarpu Slovakijoje jos gali siekti 332 tūkst. eurų, o Jungtinėje Karalystėje pusę milijono eurų²²⁵. 2016 m. Jungtinės Karalystės duomenų apsaugos priežiūros institucija skyrė 180 tūkst. svarų sterlingų baudą ŽIV klinikai, el. susirašinėjime paviėšinusiai 781 paciento el. adresus²²⁶, kai tuo tarpu Lietuvoje už duomenų apsaugos

---

²²² ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 50.

²²³ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

²²⁴ KIŠKIS, Mindaugas; BITIUKOVA, Natalija; LIUTKEVIČIUS, Karolis. *Lietuvos verslo pasirengimas įgyvendinti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą*. Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2016, p. 14 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://hrmi.lt/wp-content/uploads/2016/10/Reglamentas_verslui.pdf>.

²²⁵ ES Pagrindinių teisių agentūra. Galimybė pasinaudoti duomenų apsaugos teisės gynimo priemonėmis ES valstybėse narėse, 2013, p. 21 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-access-data-protection-remedies_en.pdf>.

²²⁶ BURGESS, M. London HIV clinic fined £180,000 for 'serious' data breach. *Wired.co.uk*, 2016 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.wired.co.uk/article/56-dean-street-fine-data-protection-hiv>>.

pažeidimą gali kilti 579 eurų bauda. Tokia statistika akivaizdžiai rodo, kad nesant vieningo baudų reguliavimo nebūtų įmanomas ir naujojo Reglamento įgyvendinimas, nes, pavyzdžiui, remiantis vieno langelio principu būtų galima pasirinkti vadovaujančią instituciją valstybėse, kurioje baudos už duomenų apsaugos pažeidimus yra kritiškai mažos palyginus su kitomis valstybėmis. Atkreiptinas dėmesys, kad Reglamente numatyta baudų sistema nėra vienintelė poveikio priemonė. Valstybės narės priežiūros institucijai paliekama diskrecija netaikyti piniginės baudos, o pasirinkti alternatyvų poveikio būdą, kaip antai teikti nurodymus dėl duomenų tvarkymo operacijų suderinimo su duomenų apsaugos teisės reikalavimais ar pareikšti papeikimą, kai duomenų apsaugos pažeidimas yra nedidelis arba jeigu bauda sudarytų neproporcingą našta fiziniam asmeniui (58 straipsnio 2 dalis)²²⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad efektyvų Reglamento įgyvendinimą galėtų užtikrinti ne tik didelės baudos už duomenų apsaugos teisės pažeidimus, bei ir visuomenės informavimas duomenų apsaugos teisės klausimais. Kaip nurodo Žmogaus teisių stebėjimo institutas, atlikęs tyrimą dėl Lietuvos verslo subjektų pasirengimo įgyvendinti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą, dauguma tyrime apklaustų įmonių (net 72 proc.) duomenų apsaugai teikia didelę reikšmę, 22 proc. įmonių teikia vidutinę reikšmę, o 6 proc. duomenų apsaugai neteikia didelės reikšmės²²⁸. Startuolių tarpe yra didžiausias procentas duomenų apsaugai didelę reikšmę teikiančių įmonių – net 76,7 proc., kiek mažiau tokių respondentų yra kitų įmonių tarpe (70 proc.) ir mažiausias duomenų apsaugai didelę reikšmę teikiančių įmonių procentas (60 proc.) yra telekomunikacijų ir finansinių paslaugų įmonių tarpe²²⁹, tačiau informuotumo apie Reglamentu įtvirtintus reikalavimus tyrimas parodė, kad nors dauguma (78 proc.) tyrimo dalyvių žino apie Reglamento buvimą (11 pav.), tačiau nežino jame numatytų pasikeitimų ir tik 8 proc. įmonių teigia žinančios apie atsirasiančias naujoves²³⁰.

Apibendrinant nagrinėjamą skyrių, galima išskirti tokias Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu įtvirtintas naujoves, perbraižančias duomenų valdytojų pareigų bei atsakomybės už atitiktį Reglamentui ribas: atskaitomybės principą, kuriuo apjungiamos visos Reglamente egzistuojančios pareigos asmenims, tvarkantiems asmens duomenis, pareigą atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą, duomenų apsaugos pareigūno

---

²²⁷ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

²²⁸ KIŠKIS, Mindaugas; BITIUKOVA, Natalija; LIUTKEVIČIUS, Karolis. *Lietuvos verslo pasirengimas įgyvendinti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą*. Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2016, p. 17, 4 pav. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://hrmi.lt/wp-content/uploads/2016/10/Reglamentas_verslui.pdf>.

²²⁹ *Ibid.*, p. 17, 5 pav.

²³⁰ *Ibid.*, p. 21, 11 pav.

paskyrimą, pasikeitusį priežiūros institucijos vaidmenį bei naująją atsakomybę už duomenų apsaugos pažeidimus sistemą. Išanalizavus duomenų valdytojo pareigos atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą, darytina išvada, kad Reglamento bei ES 29 str. darbo grupės medžiagoje pateikta aiškinamoji informacija nesudaro sąlygų aiškiam Reglamento nuostatų suvokimui ir įgyvendinimui praktikoje, dėl nuostatose vartojamų tokių vertinamųjų sąvoka kaip „didelis mastas“ neaiškumo. Panašią išvadą galima daryti ir dėl pareigos paskirti duomenų apsaugos pareigūną, nes išia pareigą reglamentuojančių nuostatų analizė leidžia daryti išvadą, kad neįmanoma išgryninti konkretesnių duomenų apsaugos pareigūno paskyrimo pagrindų, o tuo tarpu šiame kontekste autoritetinga ES 29 str. darbo grupė rekomenduoja duomenų apsaugos pareigūną visiems duomenų valdytojams paskirti savanoriškai. Reglamentas įtvirtina reikšmingus pasikeitimus dėl priežiūros institucijos vaidmens užtikrinant duomenų apsaugą: Reglamente įtvirtintas vieno langelio principas leis duomenų valdytojams pasirinkti vieną priežiūros instituciją bendradarbiavimui dėl duomenų apsaugos visoje Europos Sąjungoje, be to, panaikinamos pareigos registruotis priežiūros institucijoje bei gauti šios leidimą tvarkyti asmens duomenis neabejotinai sumažins duomenų valdytojų kaštus, buvusius iki šiol dėl tokio privalomo bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijomis. Reikšmingiausiu duomenų apsaugos teisės pokyčiu laikytina naujoji Reglamento baudų sistema, neabejotinai priversiantis daugelį duomenų valdytojų pakeisti požiūrį į duomenų apsaugą, bet ir nuolatos atitikti naujuosius duomenų apsaugos teisės standartus, tačiau Reglamento įgyvendinimo efektyvumą reikšmingai pagerinti turėtų ir didesnis visuomenės informavimas ne tik apie gresiančią atsakomybę už duomenų apsaugos teisės pažeidimus bet ir aiškinant pačio Reglamento nuostatas, kurios iki šiol kelia daug diskusijų ne tik tarp Reglamentą taikančių subjektų, bet ir tarp teisės mokslininkų.

Išvados

1. Duomenų apsaugos teisė – ne savitiksli nauja teisinė kategorija, o vieną iš pamatinių žmogaus vertybių ginantis teisinis reguliavimas. Privatumo koncepcijos raidos analizė leidžia daryti išvadą, kad duomenų apsaugos teisės atsiradimo pagrindas buvo būtent informacinis asmens privatumas bei ilgainiui susiformavęs požiūris, kad asmuo turėtų kontroliuoti informacijos apie save naudojimą.
2. Asmens duomenų, kaip duomenų apsaugos teisės objekto samprata suprantama pasitelkiant asmens duomenų formas, šaltinio ir teisingumo kriterijus. Minėti kriterijai skirti gilesnei asmens duomenų analizei, tačiau informacijos pripažinimui asmens duomenimis nėra keliamas nei vienas iš nurodytų požymių, t.y. asmens duomenimis pripažįstama bet kuri informacija, nepriklausomai nuo jos formos, šaltinio ar teisingumo, jeigu tokia informacija yra apie duomenų subjektą, kurio tapatybė nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti. Manytina, kad vienintelis aktualus asmens duomenų požymis, lemiantis tokios informacijos apsaugą pagal duomenų apsaugos teisės reikalavimus yra išorinė asmens duomenų išraiška, t.y. asmens duomenys siaurąja prasme.
3. Duomenų subjekto sąvoka, nepaisant to, kad Bendrajame duomenų apsaugos reglamente nėra įtvirtinta eksplicitiškai, o pasitelkiant asmens duomenų sąvoką, praktikoje bei mokslinėje doktrinoje yra plačiai naudojama sąvoka, kurios kertiniu ir labiausiai diskutuotinu aspektu yra pačio duomenų subjekto subjektiškumo suvokimas ir kildinamas iš tam tikrų teisės normų. Išnagrinėjus skirtingas teises pozicijas darytina išvada, kad duomenų subjekto teisnumas turėtų būti kildinamas iš civilinės teisės nuostatų, tuo tarpu duomenų subjekto veiksnumas gali būti nustatomas pasitelkiant ir Europos Sąjungos teisinį reguliavimą.
4. Europos duomenų apsaugos teisė, kurios vystymosi pagrindu galima laikyti 1948 m. Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, intensyviau vystėsi ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijai priėmus Asmens privatumo apsaugos ir asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių gaires bei Europos Tarybai priėmus pirmąjį ir iki šiol vienintelį konkrečiai duomenų apsaugos teisės srityje galiojantį privalomojo pobūdžio tarptautinį teisės aktą – Konvenciją Nr. 108, o šiuose teisės aktuose nustatyti asmens duomenų tvarkymo principai randa vietą ir naujajame Reglamente. Lygiagrečiai formavosi ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės tradicija, kuriai reikšmingą įtaką turėjo EŽTK įtvirtintos vertybinės nuostatos bei Europos žmogaus teisių teismo praktika. Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės

raidos analizė leidžia daryti išvadą, kad siekį duomenų apsaugos teisės reikalavimus įtvirtinti reglamento pavidalu paskatino siekiamybė harmonizuoti Europos Sąjungos valstybėse narėse susiklosčiusį nevieningą Duomenų apsaugos direktyvos įgyvendinimą.

5. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, kaip duomenų apsaugos teisės šaltinio, didžiausią skirtingumą nuo šiuo metu galiojančios Duomenų apsaugos direktyvos galima įvardinti pasitelkiant tris bruožus: tiesioginį Reglamento taikymą, kaip prielaidą harmonizuotai duomenų apsaugos teisei Europos Sąjungos mastu, vieno langelio principą – kaip galimybę efektyviau užtikrinti Reglamento taikymą, bei eksteritorialią asmens duomenų apsaugą, kuri paskatins duomenų apsaugos teisės europeizaciją trečiosiose šalyse.
6. Bendroju duomenų apsaugos reglamentu sustiprintos duomenų subjekto sutikimo gavimo sąlygos sudaro prielaidas aukštesnio lygio asmens duomenų apsaugai, be to, naujieji sutikimo reikalavimai sudarys sąlygas duomenų subjektams susipažinti su savo asmens duomenų tvarkymo pagrindais, todėl užtikrins asmens duomenų tvarkymo teisėtumą.
7. Nagrinėjant Reglamente įtvirtintų duomenų subjektų teisių turinį tenka pripažinti, kad beveik visa duomenų subjekto teisių sistema yra perimta iš Duomenų apsaugos direktyvos, todėl vertinant Reglamento poveikį duomenų subjekto teisėms kaip vienai visumai, reikšmingu pokyčiu duomenų apsaugos teisei galima laikyti tik Reglamentu įtvirtintą naują duomenų subjekto teisę – teisę į duomenų perkeliamumą. Atlikus teisės į duomenų perkeliamumą turinio bei įgyvendinimo perspektyvų analizę, praktinis šios teisės įgyvendinimas kelia pagrįstų abejonų, kuras sąlygoja teisinis Reglamento bei lydimosios ES 29 str. darbo grupės medžiagos neapibrėžtumas.
8. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas iš esmės pakeičia duomenų valdytojų ir tvarkytojų pareigų ir atsakomybės už atitiktį duomenų apsaugos reikalavimams turinį. Nagrinėjant duomenų valdytojo pareigos atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą bei pareigos paskirtį duomenų apsaugos pareigūną turinį darytina išvada, kad šių pareigų įgyvendinimą iš esmės apsunkina teisinis neapibrėžtumas ir vertinamųjų sąvokų naudojimas nustatant šių pareigų atsiradimo kriterijus, kaip antai didelio masto asmens duomenų tvarkymo apibrėžimas pirmuoju atveju bei Reglamentu neįtvirtinta rekomendacija savanoriškai paskirti duomenų apsaugos pareigūną antruoju atveju.

9. Reglamentu įtvirtina naujoji atsakomybės už atitiktį duomenų apsaugos reikalavimams sistema, numatanti Reglamento pažeidimo atveju baudas, kurios gali siekti iki 20 mln. eurų arba iki 4% bendrovės ankstesnių finansinių metų bendros metinės pasaulinės apyvartos, neabejotinai paskatins duomenų valdytojus ir tvarkytojus pakeisti požiūrį į duomenų apsaugą bei atitikti naujuosius duomenų apsaugos standartus, tačiau šiame kontekste siūlytina didesnę dėmesį skirti duomenų valdytojų ir tvarkytojų informavimui apie Reglamento reikalavimo turinį, kas neabejotinai prisidėtų prie efektyvesnio Reglamento įgyvendinimo.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai

Tarptautinės sutartys

1. 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 68-2497.
2. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.
3. 1981 m. Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 32-1059.
4. Europos Taryba. 1981 m. Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu papildomas protokolai, 2001[interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 30 d.]. Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/1680080626>>.

Europos Sąjungos teisės aktai

5. 1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis (suvestinė redakcija). *OL*, 2016 C 202, p. 13-47.
6. 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonos sutartis. *OL C 306*, 2007.
7. 2012 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. *OL C 326*, 2012, p. 391—407.
8. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.
9. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (*Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių*), *OL L 201*, 2002, p. 37-47.
10. 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB dėl duomenų, generuojamų arba tvarkomų teikiant viešai prieinamas elektroninių ryšių paslaugas arba viešuosius ryšių tinklus, saugojimo ir iš dalies keičianti Direktyvą 2002/58/EB (Duomenų saugojimo direktyva) (neteko galios 2014 m. balandžio 8d.), *OL L 105*, 2006, p. 54-63.

11. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). *OL L 119*, p. 1–88.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

12. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
13. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
14. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2016-12-29 - 2017-02-28 redakcija). *TAR*, 2015, Nr. 11216.
15. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479; 2000, Nr. 64-1924; 2003, Nr. 15-597; 2008, Nr. 22-804.
16. Lietuvos Respublikos informacinių išteklių valdymo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 163-7739.
17. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, jos ketvirtojo, septintojo ir vienuoliktojo protokolų ratifikavimo (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1995-04-27, Nr. Nr. 37-913.
18. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (projektas, Reg. data: 2017-06-15). Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2017, Nr. 17-7645 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6a4d604051d111e78869ae36ddd5784f>>.

Užsienio valstybių teisės aktai

19. Estonian Personal Data Protection Act (with amendnets and supplements), 2016-01-16 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/529012015008/consolide/current>>.
20. Slovenian Personal Data Protection Act (with amendnets and supplements), No. 59/99 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.ics.uci.edu/~kobsa/privacy/SLOVENIA.htm>>.

Specialioji literatūra

Monografijos ir straipsnių rinkiniai

21. CAREY, Peter. *Data Protection. A Practical Guide to UK and EU Law*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
22. DE HERT, Paul; GUTWIRTH, Serge. Data Protection ir the Case Law of Strasbourg and Luxemburg: Constitutionalisation in Action. *Reinventing data protection?* Dordrecht: Springer, 2009.
23. EDMUNDSON, William A. Privacy. *The Blackwell Guide to the Philosophy of Law and Legal Theory*. Malden: Blackwell Publishing, 2005 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=187DE45AA98A5F5286A1077F77F7E24C?doi=10.1.1.475.16&rep=rep1&type=pdf>>.
24. FUSTER, Gloria G. *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*. Springer International Publishing Switzerland, 2014.
25. KELLEHER, D., MURRAY, K. *IT Law in the EU*. Sweet and Maxwell, 1999.
26. KUNER, Christopher. *European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
27. MALINAUSKAITĖ-VAN DE CASTEL, Inga. *Duomenų subjekto teisės virtualiuose socialiniuose tinkluose: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2017.
28. MICHAEL, James. *Privacy and human rights: An international and comparative study, with special references to developments in information technology*. Paris: Dartmouth Pub Co, 1994.
29. MIZARAS, Vytautas. Teisė į privatų gyvenimą: tos pačios lyties asmenų teisės į šeimos gyvenimą apsaugos problema. Iš *Lietuvos Respublikos Konstitucijos dvidešimtmetis: patirtis ir iššūkiai*. Klaipėda: Druka, 2012.
30. PETRAITYTĖ, Ilona. *Asmens duomenų teisinės apsaugos principai: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
31. PROSSER, William L. *Handbook of the Law of Torts*. West Publishing, 1971.
32. SOLOVE, Daniel J. *Understanding Privacy*. United States of America: Harvard University Press, 2008.
33. SPINELLO, R. A., TAVANI, H. T. *Readings in Cyberethics*. Massachusetts: Jones and Barlett Publishers, 2004.

34. USTARAN, Eduardo. *European Privacy: Law and Practice for Data Protection Professionals*. International Association of Privacy Professionals (IAPP), 2012.
35. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2004.
36. VAN DIJK, Pieter, et al. (eds.). *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth Edition*. Oxford: Intersentia, 2006.

Moksliniai straipsniai periodinėje literatūroje

37. BARTOLINI, C., SIRY, L. The right to be forgotten in the light of the consent of the data subject. *Computer Law & Security Review*, 2016, Vol. 32, p. 218-237 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<https://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/25557/2/1-s2.0-S026736491630019X-main.pdf>>.
38. BIRNHACK, Micheal D. The EU Data Protection Directive: An Engine of a Global Regime. *Tel Aviv University Law Faculty Papers*, 2008, Paper 95 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1102&context=taulwps>>.
39. BUTTARELLI, Giovanni. The EU GDPR as a clarion call for a new global digital gold standard. *International Data Privacy Law*, 2016, Vol. 6, Issue 2, p. 77–78 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. gruodžio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://academic.oup.com/idpl/article/6/2/77/2404469/The-EU-GDPR-as-a-clarion-call-for-a-new-global>>.
40. DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINOUS, Vagelis. The proposed data protection Regulation replacing Directive 95/46/EC: A sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2012, Vol. 28, Issue 2, p. 130-142 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2012.01.011>>.
41. DE HERT, Paul; PAPAKONSTANTINOUS, Vagelis. The new General Data Protection Regulation: still a sound system for the protection of individuals. *Computer Law & Security Review*, 2016, Vol. 32, p. 179-190 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://daneshyari.com/article/preview/466369.pdf>>.
42. DOUGLAS, M. Questioning the right to be forgotten. *Alternative Law Journal*, 2015, Vol. 40, Issue 2.

43. FIALOVA, E. Data portability and informational self-determination. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2014, Vol. 8, Issue 1 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://journals.muni.cz/mujlt/article/view/2645>>.
44. FLENDROVSKY, A. The scope of the right to access under the fundamental right of data protection. *Vienna Online Journal of International Constitutional Law*, 2008, L. 212 [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://heinonline.org.skaitykla.mruni.eu/HOL/Page?handle=hein.journals/vioincl2&div=30&start_page=213&collection=journals&set_as_cursor=2&men_tab=srchresults>.
45. FRIED, Charles. Privacy: a Moral Analysis. *Yale Law Journal*, 1968, Vol. 77, Issue 3, p. 475-493.
46. GAJDA, Amy. What if Samuel D. Warren Hadn't Married a Senator's Daughter?: Uncovering the Press Coverage that Led to „The Right to Privacy“ [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<http://msulawreview.org/PDFS/2008-1/Gajda.pdf>>;
47. GIURGIU, A. Challenges of regulating a right to be forgotten with particular reference to Facebook. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2013, Vol. 7, Issue 2, p. 361-378 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://orbilu.uni.lu/bitstream/10993/29824/1/Masaryk%20University%20Journal%20of%20Law%20and%20Technology_Challenges%20of%20Regulating%20a%20Right%20to%20be%20forgotten_Giurgiu.pdf>.
48. HINTZE, Mike. Viewing the GDPR through a de-identification lens: a tool for compliance, clarification, and consistency. *International Data Privacy Law*, 2017, Vol. 0, Issue 0 [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2909121>.
49. KANG, J. Information privacy in cyberspace transactions. *Stanford Law Review*, 1998, Vol. 50, Issue 4.
50. KRANENBORG, H. Google and the right to be forgotten (case notes). *European Data Protection Law Review*, 2015, Vol. 1, Issue 1, p. 70-79 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://edpl.lexxion.eu/data/article/7245/pdf/edpl_2015_01-014.pdf>.
51. KOTSCHY, Waltraut. The proposal for a new General Data Protection Regulation – problems solved? *International Data Privacy Law*, 2014, Vol. 4, Issue 4, p. 274-

- 281 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://academic.oup.com/idpl/article/4/4/274/2569062>>;
52. MANTELERO, A. The EU Proposal for a General Data Protection Regulation and the roots of the ‘right to be forgotten’. *Computer Law & Security Review*, 2013, Vol. 29, Issue 3, p. 229-235 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2473151>.
53. MAYER–SCHONBERGER, V. Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age. Princeton University Press, 2009.
54. PARENT, W. A. Privacy, Morality, and the Law. *Philosophy & Public Affairs*, 1983, Vol. 12, Issue 4.
55. PETRAITYTĖ, Ilona. Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje. *Teisė*, 2011, t. 79, p. 125-138.
56. ROSEN, J. The Right to be Forgotten. *Stanford Technology Law Review Online*, 2012 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.stanfordlawreview.org/online/privacy-paradox-the-right-to-be-forgotten>>.
57. SOLOVE, D. Understanding Privacy. The George Washington University Law School, *Public law and legal theory working paper*, 2008, No. 420 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.usdrinc.com/downloads/Privacy.pdf>>.
58. SWIRE, P., LAGOS, Y. Why the right to data portability likely reduces consumer welfare: Antitrust and privacy critique. *Maryland Law Review*, 2013, Vol. 72, Issue 2, p. 335-380 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://pdfs.semanticscholar.org/b826/c58ff279d3e6b3ae96583dcd5f023585b68b.pdf>>.
59. TENE, Omer. Privacy: the new generations. *International Data Privacy Law*, 2011, Vol. 1, Issue 1, p. 15-27 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1710688>.
60. VAN DIJK, N., GELLERT, R., ROMMETVEIT, K. A risk to a right? Beyond data protection risk assessments. *Computer Law & Security Review*, 2015, Article in Press [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/294577405_A_risk_to_a_right_Beyond_data_protection_risk_assessments>.
61. WARREN, Samuel; BRANDEIS, Louis Dembitz. The Right to Privacy. *Harvard Law Review*. 1890, Vol. 4, Issue 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.].

- Prieiga per internetą: <<https://www.english.illinois.edu/-people-/faculty/debaron/582/582%20readings/right%20to%20privacy.pdf>>.
62. WESTIN, Alan. Privacy and Freedom. *Washington and Lee Law Review*, 1968, Vol. 25, Issue 1 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 17 d.]. Prieiga per internetą: <<https://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3659&context=wlulr>>;
63. ZALESKIS, Julius. ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: reikšmė duomenų apsaugos teisei. *Teisė*, 2017, t. 103, p. 45–54.
64. ZALESKIS, Julius. Duomenų apsaugos pareigūno veiklos pagrindai pagal ES bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą. *Teisė*, 2017, t. 104, p. 159-168.

Teismų praktika

Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai

65. 1984 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas *Malone prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 8691/79.
66. 1987 m. kovo 26 d. sprendimas *Leander prieš Švediją* byloje, Nr. 9248/81.
67. 1989 m. liepos 7 d. sprendimas *Gaskin prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 10454/83.
68. 1995 m. vasario 24 d. sprendimas *McMichael vs. Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 16424/90.
69. 1997 m. vasario 25 d. sprendimas *Z. prieš Suomiją* byloje, Nr. 22009/93.
70. 2002 m. liepos 29 d. sprendimas *Pretty prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 2346/02.
71. 2002 m. liepos 11 d. sprendimas *Cristine Goodwin prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 28957/95.
72. 2005 m. gruodžio 20 d. sprendimas *Wisse prieš Prancūziją* byloje, Nr. Nr. 71611/01.
73. 2007 m. balandžio 10 d. sprendimas *Evans prieš Jungtinę Karalystę* byloje, Nr. 6339/05.
74. 2008 m. liepos 17 d. sprendimas *I. prieš Suomiją* byloje, Nr. 20511/03.
75. 2008 m. gruodžio 2 d. sprendimas *K. U. prieš Suomiją* byloje, Nr. 2872/02.

Europos Sąjungos teisingumo teismo sprendimai

76. 2003 m. kovo 6 d. sprendimas *Interporc Im, Export GmbH prieš Komisiją* C-41/00, ECLI:EU:C:2003:125.
77. 2003 m. gegužės 20 d. sprendimas *Rechnungshof prieš Österreichischer Rundfunk ir kt., Christa Neukomm ir Joseph Lauermann prieš Österreichischer Rundfunk* sujungtose bylose C-465/00, C-138/01, C-139/01, ECLI:EU:C:2003:2942003 m. lapkričio 6 d. sprendimas *Bodil Lindqvist* C-101/01, ECLI:EU:C:2003:596.
78. 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas *The Bavarian Lager Co. Ltd prieš Europos Bendrijų Komisiją* T-194/04, ECLI:EU:T:2007:334.
79. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Tietosuojavaltuutettu prieš Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy* C-73/07, ECLI:EU:C:2008:727.
80. 2009 m. gegužės 7 d. sprendimas *College van burgemeester en wethouders van Rotterdam prieš M. E. E. Rijkeboer* C-553/07, ECLI:EU:C:2009:293.
81. 2010 m. birželio 29 d. sprendimas *Komisija prieš Bavarian Lager Co. Ltd* C-28/08, ECLI:EU:C:2010:378.
82. 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimas *Volker und Markus Schecke GbR ir Hartmut Eifert prieš Land Hessen* sujungtose bylose C-92/09 ir C-93/09, ECLI:EU:C:2010:662.
83. 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimas sujungtose bylose ir, *Asociación Nacional de Establecimientos Financieros de crédito (ASNEF) ir Federación de Comercio Electrónico y Marketing Directo (FECEMD) prieš Administración del Estado* C-468/10 ir C-469/102011, ECLI:EU:T:2011:133.
84. 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas *Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González* C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317.

Lietuvos Respublikos teismų sprendimai

85. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2008 m. sausio 22 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos patvirtinimo“ (2002 m. birželio 24 d., 2002 m. rugpjūčio 29 d., 2003 m. birželio 3 d., 2003 m. lapkričio 25 d., 2005 m. spalio 28 d. redakcijos) patvirtintos Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas tvarkos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos

valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d. redakcija) 1 daliai, dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2006 m. birželio 28 d. redakcija) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2002 m. balandžio 23 d., 2007 m. birželio 7 d. redakcijos) 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimu Nr. 966 „Dėl Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (2007 m. rugsėjo 26 d., 2007 m. gruodžio 12 d. redakcijos) patvirtinto Konkursų į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 3 straipsnio (2007 m. birželio 7 d. redakcija) 1 daliai“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 10-350.

86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas. 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 *Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 7¹ straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas*. *Teismų praktika*, 1998, Nr. 9.
87. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. vasario 17 d. sprendimas *administracinėje byloje Nr. A822-297/2011*.
88. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis *administracinėje byloje Nr. A858-1453/2011*.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus kolegija. 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis *civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2007*.

Soft law šaltiniai

ES 29 str. darbo grupės nuomonės ir gairės

90. *Opinion 15/2011 on the Definition of Consent* [interaktyvus, 2018 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2011/wp187_en.pdf>.
91. 2010 m. liepos 13 d. Nuomonė 3/2010 dėl atskaitomybės principo, Nr. WP173, p. 18 [interaktyvus, žiūrėta 2018 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp173_lt.pdf>.

92. Guidelines on consent under Regulation 2016/679, Nr. WP 259 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/wp29_consent-12-12-17.pdf>.
93. Guidelines on transparency under Regulation 2016/679, Nr. WP 260, p. 7 [interaktyvus, 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/document.cfm?doc_id=50057>.
94. 2017 m. balandžio 5 d. Teisės į duomenų perkeliamumą gairės, WP 242 rev. 01, p. 3 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://iapp.org/media/pdf/resource_center/WP29-2017-04-data-portability-guidance.pdf>.
95. 2017 m. balandžio 5 d. Duomenų apsaugos pareigūnų gairės, WP 243 rev. 01, p. 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612048>.
96. 2017 m. spalio 4 d. Poveikio duomenų apsaugai vertinimo (PDAV) gairės, kuriomis Reglamento 2016/679 taikymo tikslais nurodoma, kaip nustatyti, ar duomenų tvarkymo operacijos gali sukelti didelį pavojų, WP 248 rev. 01, p. 7 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 25 d.]. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/when-data-protection-impact-assessment-dpia-required_lt>.
97. 3 October 2017 Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679, WP 251, p. 5 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=612053>.

Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos dokumentai

98. 1980 m. Rekomendacija dėl asmens privatumo apsaugos ir asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių gairių [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 29 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>>.
99. Ekonominio Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacijos informacijos saugumo ir privatumo darbo grupė. *Inventory of instruments and mechanisms, contributing to the implementation and enforcement of the OECD Privacy Guidelines on Global*

Networks, Paris, 1999, p. 10 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 30 d.]. Prieiga per internetą: [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/REG\(98\)12/FINAL&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DSTI/ICCP/REG(98)12/FINAL&docLanguage=En).

Europos Komisijos dokumentai

100. 2012 m. sausio 25 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), KOM(2012) 11 galutinis, Briuselis.
101. 2012 m. sausio 25 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, nustatymo ar traukimo baudžiamojon atsakomybėn už jas arba baudžiamųjų sankcijų vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendroji duomenų apsaugos direktyva), KOM(2012) 10 galutinis, Briuselis.
102. 2017 m. liepos 10 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės į privatų gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0010>.

Kiti soft law šaltiniai

103. BUTTARELLI, Giovanni. Discourse. *The Right to Privacy – the Right to Dignity: 26th International Conference on Privacy and Personal Data Protection*. Warszawa: Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, 2005.
104. ES Pagrindinių teisių agentūra. Galimybė pasinaudoti duomenų apsaugos teisės gynimo priemonėmis ES valstybėse narėse, 2013, p. 21 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-access-data-protection-remedies_en.pdf.

105. European Union Agency for Fundamental Rights, Council of Europe. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014.
106. Europos Taryba. 509 Rekomendacija dėl žmogaus teisių ir šiuolaikinių bei mokslinių technologinių pokyčių, 1968 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=14546&lang=en>>.
107. *Data Protection Act 1998. Legal Guidance* [interaktyvus, 2018 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/detailed_specialist_guides/data_protection_act_legal_guidance.pdf>.
108. 2017 m. liepos 10 d. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl teisės į privatą gyvenimą ir asmens duomenų apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje, kuriuo panaikinama Direktyva 2002/58/EB (Reglamentas dėl privatumo ir elektroninių ryšių) [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52017PC0010>>;
109. WALTER, Jean-Philippe. Specific Aspects of Data Protection in the Use of Biometric Data in the Private Sector. *The Right to Privacy – the Right to Dignity: 26th International Conference on Privacy and Personal Data Protection*. Warszawa: Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, 2005

Kiti šaltiniai

110. BURGESS, M. London HIV clinic fined £180,000 for ‘serious’ data breach. Wired.co.uk, 2016 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.wired.co.uk/article/56-dean-street-fine-data-protection-hiv>>.
111. CIVILKA, Mindaugas. Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas interneto kontekste, 2001 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://media.search.lt/GetFile.php?OID=92932&FID=269994>>.
112. *Data Protection Act 1998. Legal Guidance*, 2013, Version 7.1, p. 7-13 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 28 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ico.gov.uk/upload/documents/library/data_protection/detailed_specialist_guides/data_protection_act_legal_guidance.pdf>.

113. „Duomenų subjekto“ sąvoka Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos internetiniame žodyne [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Dataprotection/Glossary/pid/74>. žiūrėta:
114. KIŠKIS, Mindaugas; BITIUKOVA, Natalija; LIUTKEVIČIUS, Karolis. *Lietuvos verslo pasirengimas įgyvendinti Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą*. Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2016 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: https://hrmi.lt/wp-content/uploads/2016/10/Reglamentas_verslui.pdf.
115. Konferencijos „Duomenų apsaugos diena pokyčius pasitinkant“ vaizdinė medžiaga, 2018 m. sausio 30 d. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/teisingumas/videos/1411068569021486>; <https://www.facebook.com/teisingumas/videos/1411142382347438>.
116. Interneto vartotojai pasaulyje (gyvoji statistika) [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.internetlivestats.com/internet-users/>.
117. „Išsamus“ sąvoka lietuvių kalbos žodyne [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=i%C5%A1samus&lns=-1&les=-1>.
118. *Riga Eastern Clinical Hospital to identify patients using fingerprint*. Baltic News Network, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://bnn-news.com/riga-eastern-clinical-hospital-to-identify-patients-using-fingerprint-data-165726>.
119. „Teisės būti informuotam“ sąvoka Europos duomenų apsaugos kontrolieriaus įstaigos internetiniame žodyne, žiūrėta [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/EDPS/Dataprotection/Glossary/pid/74>.
120. UK fines for data breaches double to £3.2 million, GDPR to lift bill further, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.consultancy.uk/news/13562/uk-fines-for-data-breaches-double-to-32-million-gdpr-to-lift-bill-further>.
121. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija. *Sporto klubams pateikti nurodymai dėl pirštų antspaudų tvarkymo*, 2017 [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 23 d.]. Prieiga

per internetą: <<https://www.ada.lt/go.php/lit/Sporto-klubams-pateikti-nurodymai-del-pirstu-atspaudu-tvarkymo/14>>.

ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas: poveikis duomenų apsaugos teisei

Santrauka

ES Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas, įsigaliosiantis 2018 m. gegužės 25 d., neabejotinai pakeis iki šiol egzistavusią asmens duomenų apsaugos praktiką. Šiame darbe nagrinėjamas Bendrojo duomenų apsaugos reglamento poveikis duomenų apsaugos teisei, analizuojant Reglamento, kaip teisės šaltinio, turinį bei galimas įgyvendinimo problemas, bei duomenų apsaugos teisės svarbiausius bruožus. Sistemine Europos ir Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės analizė leidžia daryti išvadą, kad duomenų apsaugos teisė, išsivysčiusi iš privatumo koncepcijos, sudaro atskirą teisinį reguliavimą, ginantį vieną iš pamatinių visuomenės vertybių – asmens duomenis ir asmens gebėjimą kontroliuoti su juo susijusios informacijos sklaidą. Bendrojo duomenų apsaugos reglamento įtvirtinti duomenų apsaugos teisės pokyčiai vertintini skirtingai. Reglamento tiesioginis taikymas, vieno langelio principo įtvirtinimas priežiūros institucijų atžvilgiu bei numatyta eksteritoriali duomenų apsauga turėtų padėti harmonizuoti Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisę, be to, aukštų duomenų apsaugos standartų taikymas Europoje turėtų paskatinti ir duomenų apsaugos teisės europeizaciją kitose valstybėse. Nagrinėjant duomenų subjekto teisių turinį pastebimas duomenų subjekto sutikimo reikalavimų sustiprinimas sudaro prielaidas aukštesnio lygio asmens duomenų apsaugai, tuo tarpu Reglamentu įtvirtina nauja duomenų subjekto teisė į duomenų perkeliamumą kelia pagrįstų abejonių dėl šios teisės praktinio įgyvendinimo. Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu iš esmės pakeičiama duomenų valdytojų ir duomenų tvarkytojų pareigų ir atsakomybės sistema. Atlikus duomenų valdytojų pareigų atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą bei paskirti duomenų apsaugos pareigūną analizę darytina išvada, kad per didelis šių pareigų neapibrėžtumas gali iš esmės apsunkinti jų vykdymą, tuo tarpu Reglamentu įtvirtinta nauja atsakomybės už atitiktį duomenų apsaugos teisei sistema paskatins duomenų valdytojus ir tvarkytojus skirti didesnę dėmesį duomenų apsaugos teisei.

EU General Data Protection Regulation: Impact on Data Protection Law

Summary

EU General Data Protection Regulation, which will come into force in 25 May 2018 will undoubtedly replace the existing practice of personal data protection. This paper examines the impact of the General Data Protection Regulation on data protection law by analysing the content of the Regulation as a source of law as well as the possible implementation problems and the most important features of data protection law. The systematic analysis of the European data protection law and the European Union data protection law suggests that the data protection law developed from the concept of the privacy constitutes a separate legal regulation protecting one of the values of the society: t personal data and person's ability to control the dissemination of information related to him. Changes in data protection law which are enshrined in the General Data Protection Regulation are assessed differently. The direct application of the Regulation, establishment of a one-stop-shop regarding supervisory authorities and extraterritorial protection of data should help to harmonize the European Union's data protection law as well as the application of high standards of data protection in Europe should also stimulate europeanization of data protection law in other countries. Noticeable reinforcement of data subject's consent in the light of data subject's rights creates preconditions for a higher level protection of personal data while the new data subject's right to data portability entails a reasonable doubt about the practical implementation of this right. The General Data Protection Regulation data protection is essentially replacing the system of obligations and liability of data controllers and data processors. The data controllers' obligation to carry out data protection impact assessment and appoint the Data Protection Officer implies that the excessive uncertainty in these responsibilities can substantially complicate the performance of these obligations, however the new system of liability for data protection violations will encourage data controllers and data processors to focus more on data protection law.